

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ดวงเดือน นิยมศิลป์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

กรกฎาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาการศึกษา ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา พานิชย์ผลินไชย)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน)

หัวหน้าภาควิชาการศึกษา

กรกฎาคม 2558

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรูญ พานิชย์ผลินไชย ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รองศาสตราจารย์ ดร.วารีรัตน์ แก้วอุไร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูฟ้า เสวกพันธ์ กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิด คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้ศึกษาได้อ้างอิงทางวิชาการที่ปรากฏในบรรณานุกรม

ขอขอบพระคุณ นางประคอง สาธรรม ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้กรุณาช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี และนางสาววิไล ทองสม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านซับไม้แดง ได้ช่วยเหลือในการทำงาน ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ นายประสงค์ นิยมศิลป์ และนายกรวุฒิ นิยมศิลป์ ที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพันซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้ศึกษาไม่สามารถกล่าวชื่อนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ดวงเดือน นิยมศิลป์

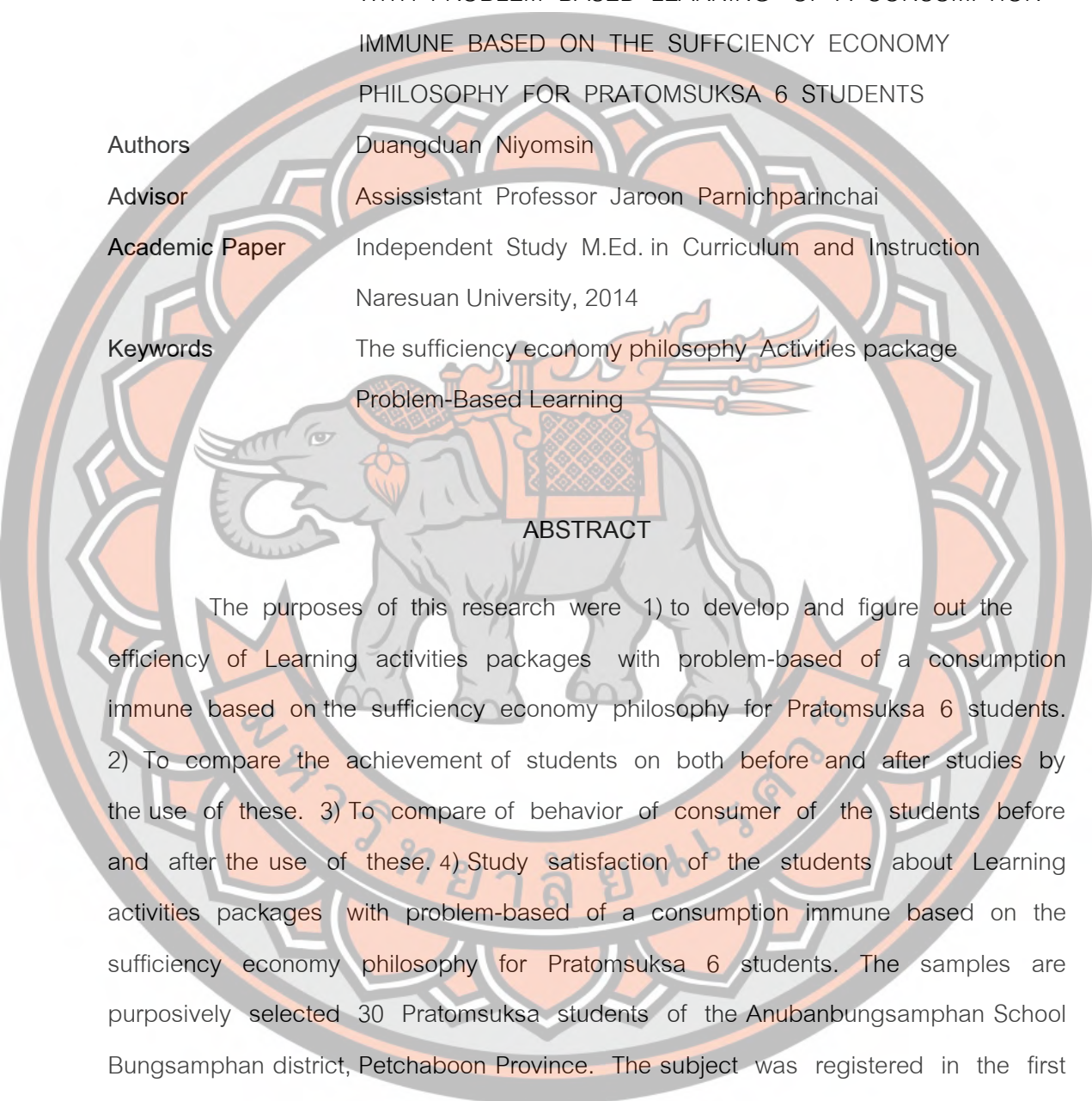
ชื่อเรื่อง	การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่องภูมิคุ้มกัน ในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ผู้ศึกษาค้นคว้า	ดวงเดือน นิยมศิลป์
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรูญ พานิชย์ผลินไชย
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม.สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2557
คำสำคัญ	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาเป็นหลัก

บทคัดย่อ

การพัฒนาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอ บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า E_1/E_2 และทดสอบค่าที (t-test dependent)

ผลการพัฒนาพบว่า

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการ บริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพ 82.47/81.33 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการ บริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. พฤติกรรมในการบริโภคหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เหมาะสมกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมาก

Title THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES PACKAGE
WITH PROBLEM-BASED LEARNING OF A CONSUMPTION
IMMUNE BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY FOR PRATOMSUKSA 6 STUDENTS

Authors Duangduan Niyomsin

Advisor Assissistant Professor Jaroon Parnichparinchai

Academic Paper Independent Study M.Ed. in Curriculum and Instruction
Naresuan University, 2014

Keywords The sufficiency economy philosophy Activities package
Problem-Based Learning

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop and figure out the efficiency of Learning activities packages with problem-based of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy for Pratomsuksa 6 students. 2) To compare the achievement of students on both before and after studies by the use of these. 3) To compare of behavior of consumer of the students before and after the use of these. 4) Study satisfaction of the students about Learning activities packages with problem-based of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy for Pratomsuksa 6 students. The samples are purposively selected 30 Pratomsuksa students of the Anubanbungsamphan School Bungsamphan district, Petchaboon Province. The subject was registered in the first semester of 2014 academic year. They were selected by using purposive sampling. Instrument research were learning activities packages with problem-based learning of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy, evaluation form of learning achievement, the questionnaire satisfaction of the students. Statistics used in data analysis are average, standard deviation values, t-test (t-test dependent)

The findings of the study were as follow:

1. Learning activities packages with problem-based learning of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy for Pathomsuksa 6 students. The result of the application with 30 students is of 82.47/81.33 of efficiency.
2. The students have the achievement after higher before learned by a Learning activities packages with problem-based of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy for Pathomsuksa 6 students. Which is statistically significant at the level .05
3. The students have the behavior of consumer after higher before learned by learning activities packages with problem-based of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy for Pathomsuksa 6 students. Which is statistically significant at the level .05
4. The satisfaction of students received from learned by learning activities packages with problem-based of a consumption immune based on the sufficiency economy philosophy for Pathomsuksa 6 students had a congruent at high.

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในระดับโลก และระดับประเทศ โดยมีแนวคิดและทิศทางในการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากแนวคิดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 – 10 โดยยังคงยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและ สร้างสมดุลการพัฒนา ในทุกมิติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 19) แนวทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 หน้า 5) จากความมุ่งหมาย และหลักการดังกล่าว ยังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า ข้อ 1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ข้อ 2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 หน้า 5)

จากแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทย ให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง แต่ผลจากการพัฒนาที่ผ่านมามีปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคนหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ไม่เป็นไปตามทิศทางที่กำหนด เนื่องจากการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ นำไปสู่ปัญหามากมาย และปัญหาที่มีความสำคัญปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหาการบริโภคของประชาชนคนไทย เช่น ปัญหาการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ปัญหาการเลือกซื้อเลือกใช้สินค้า ปัญหาการบริโภคสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ การถูกเอาเปรียบจากผู้ผลิต สินค้าราคาแพง การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

เด็กถือว่าเป็นผู้บริโภค และเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้ผลิต เด็กจะถูกกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการบริโภค ละเมียด กรยุทธพิพัฒน์ (2546, หน้า 152) กล่าวถึง เด็กกับการบริโภคไว้ว่า

เด็กคือ ผู้บริโภคคนหนึ่ง และเป็นผู้บริโภคหลายสิ่งหลายอย่างด้วย เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือ ของเล่น การบริโภคสิ่งของของเด็กในปัจจุบัน อาจเห็นเพื่อนมีจึงอยากมีบ้าง หรือ เพื่อให้เพื่อน ยอมรับเข้ากลุ่ม และเล่นด้วย (กัลยา กนกกุลศลพงส์, 2547, หน้า 18) จากการสำรวจของโครงการ Child Watch ในปี พ.ศ. 2554 พบว่า กิจกรรมที่เด็กมักใช้เงินมากที่สุด ได้แก่ การกินซึ่งมากถึง ร้อยละ 52.4 รองลงมาคือ การเที่ยวร้อยละ 19.4 และ การช้อปปิ้งกว่าร้อยละ 14.6 โดยมีการเก็บออมเงินเพียงร้อยละ 11.2 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจอีกส่วนหนึ่งที่พบว่า เด็กร้อยละ 15.3 ใช้เวลาว่างเดินเที่ยวห้างเป็นประจำเพื่อไปทานอาหารซื้อของ เดินเล่น ฯลฯ มากไปกว่านั้น มีเด็กระบุว่าตนเองนิยมใช้ของใช้ที่มียี่ห้อ เช่น กระเป๋า รองเท้า นาฬิกา ฯลฯ ที่หาซื้อได้จาก ห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าออนไลน์ (สถาบันรามจิตติ, 2556, หน้า 17) จากการประเมิน สถานการณ์ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคน หรือทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านมา การพัฒนาตามช่วงวัย พบว่า วัยเด็กมีภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนจากการบริโภคที่ไม่เหมาะสม (สถาบันเด็ก แห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552)ปัจจุบันเด็กไทย 6 ใน 10 คน บริโภคน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกแนะนำ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากนม ขนมหวาน น้ำอัดลม (สถาบันรามจิตติ, ม.ป.ป. หน้า 8) เด็กส่วนใหญ่จะรู้จักน้ำอัดลม ขนมหวาน จากโฆษณา ซึ่งหนึ่งโฆษณามักจะทำให้เด็กเชื่อว่า ถ้ามีของเล่นหรือขนมเหมือนในทีวี แล้วจะทำให้เด็ก มีความสุขและทันสมัย หนึ่งโฆษณาจะกระตุ้นการบริโภคสินค้า ที่ไม่มีความจำเป็น (สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552, หน้า 8) ปัญหาการบริโภคของเด็ก ส่วนหนึ่งเป็นผล มาจากการถูกกระตุ้นให้บริโภคโดยใช้สื่อ ซึ่งสื่อจะเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังมาก ในการหล่อหลอมหรือ เปลี่ยนแปลงค่านิยม และพฤติกรรมบริโภคของเด็ก ปัจจุบันเด็กใช้เวลาอยู่กับสื่อมากขึ้น ประมาณ 8 ชั่วโมงต่อวัน (สถาบันรามจิตติ, 2556 หน้า 5, 18) สื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อเด็ก และเด็ก ก็ใช้เวลาอยู่กับสื่อมาก แต่การเผยแพร่ของสื่อนั้น ไม่ได้ส่งเสริมการเรียนรู้ คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งเห็นได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความ รุนแรงมากที่สุด 3.3 ครั้ง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน 1.3 ครั้ง ภาษาก้าวร้าว 1.3 ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ 0.1 ครั้ง ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และบางส่วนเป็น เว็บไซต์ที่เข้าข่ายลามกอนาจาร ใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ขณะที่เกม คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างมาก พบว่า ปี 2550 ร้อยละ 42.2 ของเด็กและเยาวชนติดเกมออนไลน์ ซึ่งเกมส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเป็นการต่อสู้ใช้ความรุนแรง

มีเนื้อหาทางเพศ และการใช้ภาษาในเกมที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 หน้า 19)

การเสพเทคโนโลยี บริโภคข้อมูลข่าวสารอย่างไร้สติ บริโภคตามความอยาก และเกินความจำเป็น บริโภคตามคำชักจูงของสื่อโฆษณา ขาดการยั้งคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ขาดการรู้เท่าทัน ทำให้เด็กและเยาวชนสับสน หลงลืมข้อเท็จจริงที่มีประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข จึงเป็นผลให้การพัฒนาค้นหรือทรัพยากรมนุษย์ ไม่เป็นไปตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “ที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ แต่อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวอย่างเป็นธรรม กระแสบริโภคนิยมเทคโนโลยี และการสื่อสาร อันไร้พรมแดนมิใช่เรื่องเลวร้ายเสียทั้งหมด หากพิจารณากันอย่างจริงจังจะพบว่า สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีประโยชน์มากมาย ซึ่งหากเราใช้เป็น และบริโภคด้วยความมีสติรู้เท่าทัน ผลกระทบในด้านลบก็แทบจะไม่มี ความหมาย การผินท้าน และปฏิเสธจึงไม่น่าจะใช้ทางออกที่เหมาะสม ดังนั้น การรู้จักเลือกสรรรับข้อมูลข่าวสาร เลือกบริโภคสินค้า และเทคโนโลยี โดยใช้แนวคิดความพอเพียง จะเป็นทางออกที่ดีที่สุด อีกทางเลือกหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กรอดพ้นวิกฤติและมีแนวทางในการพัฒนาให้ก้าวหน้าไปอย่างมีขั้นตอน จะต้องให้เด็กมีกระบวนการคิดอยู่บนหลักคิดพึ่งตนเอง มีคุณธรรมกำกับความรู้ หลักคิดดังกล่าวคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นหลักคิด และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กรในทุกระดับ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พิบูลสราวุธ, 2552, หน้า 9 – 11)

การบริโภคอย่างมีสติ รู้เท่าทัน ดังกล่าว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งการรู้เท่าทันประกอบด้วย เข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ ธรรมชาติของสินค้าหรือบริการที่จะบริโภค มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งแหล่งข้อมูล ประมวลข้อมูล เปรียบเทียบ และประเมินค่า โดยคำนึงถึงประโยชน์ ประหยัด คุณค่าที่แท้จริงไม่หลงเชื่อโฆษณาหรือแพชั่น เลือกบริโภคได้เหมาะสมกับตนเอง ที่สำคัญจะต้องละเว้นการบริโภคที่จะทำให้ตนเองและสังคมเดือดร้อน รู้จักคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า หลังการตัดสินใจบริโภคแล้วต้องใช้อย่างคุ้มค่า การสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคนั้น จะต้องค่อย ๆ สอดแทรกเข้าไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดี เมื่อเด็กโตขึ้นจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง (อัคราพร หนูตระเด่น, 2550, หน้า 13)

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักคิดในการบริโภค เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันในการบริโภค เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ การปลูกฝังแนวคิดความพอเพียงให้เข้าใจอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง จนสามารถใช้เหตุผลในการแยกแยะ เพื่อเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่มี

ประโยชน์ บริโภคสินค้าบริการและเทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน เหมาะสมกับความต้องการกำลังเงิน สภาพแวดล้อมในจำนวนที่ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และการบริโภคนั้นต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ปลุกฝังและสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านกระบวนการคิด โดยการใช้เหตุผล กระตุ้นให้มีการฝึกคิดอย่างเป็นระบบ จนสามารถเตรียมตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านต่าง ๆ ได้อย่างเข้าใจ และปรับใช้ การเปลี่ยนแปลงนั้น ให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและสังคมส่วนรวมได้ให้มากที่สุด จนสามารถมีภูมิคุ้มกันในการป้องกันและรับผลกระทบในด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, หน้า 72)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นวิธีที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาการบริโภคอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ใหม่และใช้ความรู้เดิมมีอยู่ในการแก้ปัญหา ซึ่งสถานการณ์ที่นักเรียนจะต้องพบในการปฏิบัติด้วยตนเองในการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม โดยครูเป็นผู้สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการเรียน การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ตามที่ความต้องการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการตัดสินใจที่ดี ตลอดจนสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (เบญจวรรณ อ่วมมณี, 2549, หน้า 49)

ดังนั้น ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติสำหรับแก้ปัญหการบริโภค โดยจัดทำเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เราความสนใจของเด็ก เพราะชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเอง ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้ายังได้นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก มาเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรม เพราะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในการแก้ปัญหาเรื่องบริโภค ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน ดังได้กล่าวข้างต้น และการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนรู้ที่เริ่มด้วยการใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ ความเข้าใจด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยผู้เรียนเป็นผู้สืบค้นด้วยตนเอง เพื่อจะได้คำตอบของปัญหานั้น ซึ่งกระบวนการหาความรู้ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหา และ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สามารถนำไปแก้ปัญหการบริโภคในชีวิตจริงได้

จากลักษณะดังกล่าว จึงเหมาะสมอย่างยิ่ง ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาในการบริโภคโดยให้อยู่บนพื้นฐานหลักคิดแบบพอเพียงเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้บริโภคที่มีภูมิคุ้มกันได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานของการศึกษา

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. นักเรียนมีพฤติกรรมในการบริโภค หลังเรียนเหมาะสมกว่าก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอน ออกเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลในการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) ตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินการศึกษา จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 1 ท่าน

2. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) ประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้และตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และศึกษาผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 ท่าน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 และ 6/2 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มีดังนี้

3.1 ทดลองแบบเดี่ยว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 3 คน ประกอบด้วยนักเรียนกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมของเนื้อหา สื่อ และเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม

เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน พิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ (ผลการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

กลุ่มเก่ง	ได้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.50-4.00
กลุ่มปานกลาง	ได้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 1.50-3.49
กลุ่มอ่อน	ได้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 1.00-1.49

3.2 ทดลองแบบกลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 9 คนประกอบด้วยนักเรียนกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 3 คน (ไม่ซ้ำกับการทดลองแบบเดี่ยว) เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80

เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนใช้เกณฑ์เดียวกับการทดลองแบบเดี่ยว

3.3 ทดลองแบบภาคสนาม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับทดลองแบบภาคสนาม เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสาระสำคัญของเนื้อหา เรื่องการบริโภค หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีตัวชี้วัดที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องการบริโภค ดังนี้

ตัวชี้วัด ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม

ตัวชี้วัด ส 3.1 ป 6/2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน

ตัวชี้วัด ตัวชี้วัด ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน

ตัวชี้วัด ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล

ตัวชี้วัด พ 2.1 ป 6/2 วิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอดส์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

ตัวชี้วัด ง 3.1 ป 6/2 ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดจากการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในข้างต้น มาสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง

ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด

ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์

ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า

ชุดที่ 5 เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาค้นคว้า ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง
- ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด
- ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์
- ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า
- ชุดที่ 5 เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการ
บริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้
2. พฤติกรรมในการบริโภค

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ชุดของสื่อประสม ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับหน่วยการเรียนรู้เรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคที่มีการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยมีกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกน ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยคู่มือครูและชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ซึ่งภายในคู่มือครูประกอบด้วยโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ โครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คำชี้แจงการใช้สำหรับครู แผนการจัดการเรียนรู้และสื่อประกอบแผน เช่น วีดิทัศน์ เพลง power point ส่วนชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับนักเรียน กรณียัตถ์อย่าง/บทความ ข่าว/สารคดี ใบความรู้ บัตรกิจกรรม แบบประเมิน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีทั้งหมด 5 ชุด ได้แก่

- ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง
- ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด
- ชุดที่ 3 เลือกร้านอาหารที่มีประโยชน์
- ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า
- ชุดที่ 5 เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน

ชุดที่ 1 เป็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างภูมิคุ้มกันการบริโภค ประกอบด้วย ขั้นเตรียม ขั้นสอน และขั้นสรุป สำหรับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดที่ 2- 5 ทุกชุดเป็นการแก้ปัญหการบริโภค ประกอบด้วย ขั้นตอนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 7 ขั้นตอน

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก หมายถึง การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหา หรือสถานการณ์เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการวิเคราะห์ปัญหาและ แก้ปัญหาเป็นกลุ่มและแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก มุ่งเน้นให้เกิดทักษะกระบวนการคิด ด้วยเหตุผลความคิดสร้างสรรค์มีการตัดสินใจที่ดี และท้าทายให้เกิดความพยายามในการหาคำตอบหรือสร้างองค์ความรู้ ตลอดจนสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ปัญหา
- ขั้นตอนที่ 2 ระบุและวิเคราะห์ปัญหา
- ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา
- ขั้นตอนที่ 4 แสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 อภิปรายและสรุปภายในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินผลโดยวิธีการที่หลากหลาย

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติ ในการบริโภคเพื่อให้รู้เท่าทัน ประกอบด้วย ภูมิคุ้มกันในการบริโภค 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิคุ้มกันด้านอาหาร เครื่องดื่ม ภูมิคุ้มกันด้านของใช้ และ ภูมิคุ้มกันด้านสื่อ

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคอาหาร หมายถึง การเลือกซื้อ เลือกรับประทานอาหาร เครื่องดื่ม ที่มีประโยชน์ ประหยัด ปลอดภัย ไม่รับประทาน อาหารที่ไม่มีประโยชน์ คำนึงสารอาหาร คุณค่าทางโภชนาการ ไม่หลงเชื่อคำโฆษณา ค่านิยมที่ผิด พิจารณาถึงความเหมาะสมเพียงพอกับตนเอง รับประทานครบทุกมื้อ บริโภคอย่างรู้เท่าทัน ได้แก่ แสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อมูลก่อนตัดสินใจบริโภค

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคของใช้ หมายถึง การเลือกซื้อ เลือกใช้ที่ปลอดภัย ประหยัด มีประโยชน์คุ้มค่าที่สุด โดยไม่เชื่อโฆษณา ไม่ซื้อตามแฟชั่นหรือสมัยนิยม มีการวางแผนการจ่าย ก่อนการซื้อต้องแสวงหาข้อมูลของสินค้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ฉลากสินค้า ผู้ขาย ผู้ที่เคยใช้สินค้า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สำหรับเป็นหลักในการประเมิน เพื่อการตัดสินใจบริโภคที่ถูกต้องเหมาะสมหลังบริโภคแล้วต้องใช้อย่างคุ้มค่า หากสิ่งนั้นไม่มีคุณภาพต้องใช้สิทธิร้องเรียนเพื่อแก้ไขและป้องกันทันที

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคสื่อ หมายถึง การเข้าถึงข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลตีความตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อนำเสนอเปรียบเทียบและประเมินคุณค่าของสื่อตลอดจนมีความสามารถในการเลือกบริโภคได้เหมาะสม

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80 หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยรวมที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมท้ายชุดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียนกับร้อยละของคะแนนเฉลี่ยรวมที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้โดยวัดได้จาก ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละชุดคิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ โดยวัดได้จากร้อยละคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกชุด คิดเป็นร้อยละ 80

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องการบริโภคซึ่งวัดจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภค ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างขึ้นและได้ผ่านการหาคุณภาพแล้ว เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ ซึ่งมี 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ซึ่งประเมินตามกระบวนการการวัดผล โดยนำไปใช้วัดผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อหาประสิทธิภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พฤติกรรมในการบริโภค หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียนในการบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกัน 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิคุ้มกันด้านอาหารและเครื่องดื่ม ภูมิคุ้มกันด้านของใช้ และภูมิคุ้มกันด้านสื่อ (โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์) ประเมินโดยครู เป็นการประเมินพฤติกรรมกาปฏิบัติตนในการบริโภคของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นและผ่านการหาคุณภาพแล้ว เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ให้ผู้ประเมินประเมินตามข้อความว่า บ่อยมาก บ่อย บางครั้ง น้อย ไม่เคยเลย

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ในด้านชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านผลผลิตหรือประโยชน์ที่ได้รับ ด้านละ 5 ข้อคำถาม รวม 15 ข้อคำถาม โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย พึงพอใจน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง

2. เป็นประโยชน์ในการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียน

3. เป็นแนวทางและแบบอย่างให้แก่ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถนำรูปแบบการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภค ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง
 - 1.2 ความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 หลักพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา
 - 1.5 การบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ชุดกิจกรรม
 - 2.1 ความหมายของชุดกิจกรรม
 - 2.2 แนวคิดและหลักการของชุดกิจกรรม
 - 2.3 ประเภทของชุดกิจกรรม
 - 2.4 องค์ประกอบของชุดกิจกรรม
 - 2.5 ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม
 - 2.6 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม
 - 2.7 ประโยชน์ของชุดกิจกรรม
3. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 3.1 ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 3.2 แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 3.3 วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 3.4 ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 3.5 ลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 3.6 ลักษณะ และบทบาท ของผู้เรียน
 - 3.7 บทบาทผู้สอน

3.8 โจทย์ปัญหา

3.9 ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภค และเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาเป็นหลัก

มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง

สมพร เทพสิทธา (2548, หน้า 13-14) ได้อธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา นำทางการพัฒนา ของประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญานำทางการพัฒนา ของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้

1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทางทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่
2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนาในลักษณะองค์รวม
3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค
4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มิตรไมตรี เอื้ออาทร มีความเพียร มีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549, หน้า 39-45) กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ว่า อยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวาง กว่าเศรษฐกิจ นายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความชยัน หนึ่่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกร จำนวนมากมีรายได้ เพิ่มสูงขึ้น และมีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพพ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถ พึ่งตนเองได้ มีครอบครัว ที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และ พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทาง จิตใจที่มั่นคง โดยเริ่ม จากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดย ปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาวัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (Way of Life) ของประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาส ของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสินเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสังคมที่ ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

เสน่ห์ จามริก (2542, หน้า 29) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความหมาย ทั้งหลักการและกระบวนการทางสังคมว่ากัน ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานและขยายเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกิน

ปรียานุช ธรรมปียา (2556, หน้า 55) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาพแวดล้อม ความมีเหตุมีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง คือ ไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต โดยใช้ความรู้ต่าง ๆ อย่างถูกหลักวิชาการ ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม คือ รู้จักแยกแยะ ผิดชอบชั่วดี ละอายที่จะทำความชั่ว เกรงกลัวต่อผลจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น และชีวิตอื่น ๆ เห็นความสำคัญของการร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน ร่วมสร้างสรรค์พลังในทางบวกอย่างรู้จัก สามัคคี นำไปสู่ การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าที่สุดและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของวิวัฒนาการ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ

จากความคิดเห็นของนักวิชาการ นักปราชญ์ที่ได้สรุปไว้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในทางสายกลาง พอดี พอประมาณ ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การตัดสินใจต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ความถูกต้องอย่างสมเหตุสมผล และไม่ประมาท ตลอดจน มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ไม่ประมาทในการดำเนิน

ชีวิต โดยใช้ความรู้ต่าง ๆ อย่างถูกต้องการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับ การมีคุณธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ

1.2 ความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เกษม วัฒนชัย (2555, หน้า 4) กล่าวว่า ชื่อจริง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคำว่า ของ ด้วย ที่นี้เวลาเราพูด มักจะพูดสั้น ๆ เลยใช้คำว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสั้นไปกว่านั้น คือคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง และสั้นไปกว่านั้นอีกคือ พอเพียง ทำความเข้าใจตรงนี้ก่อน แต่ว่าถ้าจะให้เต็มที คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปัจจุบันมีการกล่าวถึงปรัชญา หรือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพกันมากขึ้น มีหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในสังคมไทย นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างแพร่หลาย

ปรียานุช ธรรมปียา (2556, หน้า 37) กล่าวว่า แม้ว่าพระราชดำรัสเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” ได้รับการสนองรับในสังคมไทยเป็นอย่างดี แต่ปรากฏว่ามีบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้นำพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มาแปลความหมายกันอย่างกว้างขวาง จนเกิดความคิดเห็น ที่หลากหลายและแตกต่างกันเป็นอันมาก และเกิดสับสนในทางความคิดและความเข้าใจในสังคมในช่วงแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวล และกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2542 (ตามหนังสือที่ นร. 1001/พ.01 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2542) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงาน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน

2542 (ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการที่ รล 0003/18888 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 ประญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำหลักวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

1.3 หลักพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า มีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน ดังนี้

1. **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

ถวัลย์วงศ์ ทองภักดี และนพวรรณ ปุสสะรังษี (2553, หน้า 26) สรุป กรอบความคิดของปรัชญา เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนทั้งแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการประยุกต์ที่เกิดขึ้น โดยปรัชญาใช้ได้ทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

2. **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง และการพัฒนา อย่างเป็นขั้นตอน

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2556, หน้า 10-12) กล่าวถึงคุณลักษณะ 6 ประการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

ข้อที่ 1 คือ การไม่เป็นคนสุดโต่ง คือ การยึดหลักพอประมาณ ภายใต้เหตุผลพอสมควร ซึ่งก็คือ พอประมาณขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคล สถานะขององค์กร สถานะของประเทศ คือ จะให้พอประมาณแบบไทยไปพอประมาณเท่ากับของสวีเดนก็คงไม่ได้ คือต้องเอาพอประมาณภายใต้เหตุผล และสถานะความเป็นจริง ระดับปัจเจกก็เหมือนกัน พอประมาณก็เป็นเรื่องพอประมาณ ภายใต้สถานการณ์ของแต่ละบุคคล

ข้อที่สอง คือ การมีภูมิคุ้มกัน โดยการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม คืออย่าให้มันเกิดปัญหาแล้วไปแก้ ถ้ามีภูมิคุ้มกันแล้ว ก็จะไม่ล้มเวลาเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมา เพราะเราไปคิดการณ์ถึงผลเลิศเกินไป อาทิ มีทุนอยู่ 1 จะกู้ 10 พอถึงเวลาเหตุการณ์ไม่เป็นไปตามคาดหมาย เจ้าหนี้มาตามก็ล้มเลย แต่ถ้ามี 1 กู้สัก 1.5 ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ไม่เป็นไปตามที่คาดหมายหนี้ 1.5 ก็ยังพอดูแลได้ ไม่ถึงกับล้มอย่างนี้ เป็นต้น

ข้อที่สาม คือ การใช้ความรู้และเหตุผล แทนที่จะใช้อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งอันนี้เหมาะกับกระทรวงการต่างประเทศ เพราะต้องเป็น Learning Organization เป็นองค์กรที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพราะสถานการณ์มันเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ต้องอาศัยความรู้ที่ทันสมัยที่สุด เพราะฉะนั้น การเอาความรู้ที่เหมาะสมมาสู้กับโลกาภิวัตน์ กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้อยู่แนวหน้า แล้วก็นั่งอยู่ในสายเลือดที่จะต้องทำเช่นนี้ ไม่ได้อยู่ในสมอเท่านั้น

ข้อที่ 4 คือ การเน้นคุณธรรมและศีลธรรม

ข้อที่ 5 คือ การเน้นการสร้างฐานรากที่แข็งแกร่งและมั่นคง มีพระราชดำรัสอยู่องค์หนึ่ง ที่ถือว่ามีความสำคัญมาก โดยพระองค์ท่านตรัสว่า ท่านเปรียบประเทศหรือเศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งสังคมว่าเหมือนเด็ก ดึกถ้าไม่มีรากฐานที่มั่นคงแล้ว ดึกก็ล้ม ดังนั้น การมีรากฐานที่มั่นคง โดยเสาช่อมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อดึกเป็นอย่างยิ่ง แต่คนมองไม่เห็นเสาช่อม เราจะเห็นแต่ดึก และคนมักจะล้มเสาช่อม ซึ่งตรงนี้น่าคิดมากกว่า ฐานรากของเศรษฐกิจสังคม คืออะไร และเสาช่อมของเศรษฐกิจและสังคม คืออะไร ไม่งั้นแล้ว ดึกหรือเศรษฐกิจของไทยอาจจะล้มลงได้

ข้อที่ 6 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาไม่ใช่สูตรสำเร็จ เป็นปรัชญา นำทางที่แต่ละคน จะต้องใช้วิจารณญาณในการนำไปใช้ด้วยตัวเอง อันนี้เป็นความเข้าใจผิด ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ซึ่งจะต้องช่วยกันแก้ไข เพราะสิ่งสำคัญ คือ ภูมิสังคมของแต่ละแห่ง สภาพทางภูมิศาสตร์ และการเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์ในแต่ละแห่ง ถ้าไม่เข้าใจภูมิสังคม แล้วไปใช้ความรู้หรือกิจกรรมต่าง ๆ ผิดที่ ผิดวัฒนธรรม ก็อาจไม่ได้ผล ก็คือ ขัดกับหลักของความพอประมาณ ปรับใช้ให้เหมาะสม พอดีอย่างเป็นเหตุผลนั่นเอง ฉะนั้นเป็นเรื่องของคนที่น่าความรู้ทางวิชาการ หรือหลักการต่าง ๆ ไปปรับใช้อย่างเหมาะสมจึงเกิดข้อผิดพลาด เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่กิจกรรม ไม่ใช่รูปแบบสูตรสำเร็จ แต่

เป็นปรัชญา เป็นหลักในการจัดการที่ต้องเอาไปใช้ในการจัดการ หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์

3. **ค่านิยม ความพอเพียง (Sufficiency)** จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับของ ความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ถวัฐพงศ์ ทองภักดี และนพวรรณ ปุสสะรังษี (2553, หน้า 26) กล่าวถึงหลักการหรือนิยามของความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หากขาดองค์ประกอบใดก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

ความพอประมาณ (Moderation) มีสองนัย คือ ความพอดีไม่สุดโต่ง และการยืนได้บนขาของตนเอง (Self-Reliant) เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลางโดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิต อยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างภาระเดือดร้อนให้ตนเองทำอะไรได้ตามศักยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง

ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความพอประมาณในมิติต่าง ๆ จะต้องมีการไตร่ตรองคิดถึงระยะยาวต้องมีเป้าหมายและวิธีการที่

เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็น การมองระยะยาว ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำและความเสี่ยง จะทำให้มีความ พอประมาณทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร (Self-Immunity) พลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการ เปลี่ยนแปลงในสถานะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การกระทำที่เรียกได้ว่าพอเพียงไม่คำนึงถึงเหตุการณ์ และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง ถึงจะมีเหตุการณ์ที่แย่มากที่สุดก็รับมือได้

ปรียานุช ธรรมปิยา (2556, หน้า 51-52) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการ จัดการอย่างพอเพียง คือ การมีคุณธรรมกำกับความรู้ ไว้ดังนี้

ค่านิยม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระราชทานมาเมื่อ ปี 2542 นั้น ได้ให้ข้อคิดที่ สำคัญถึงเงื่อนไขหลักที่จะช่วยให้การตัดสินใจและการกระทำเป็นไปอย่างพอเพียง นั่นคือ จะต้อง อาศัยทั้งคุณธรรมและความรู้ของคน เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการที่จะทำให้สามารถวางแผนหรือ ปฏิบัติการอย่างพอเพียงได้ กล่าวคือ หากขาดเสียซึ่งคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจและการใช้ ความรู้ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังแล้ว การตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ก็จะไม่ สามารถเป็นไปอย่างพอเพียงได้

เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยการฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและในขั้นปฏิบัติ ความรู้ เป็น องค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ เพิ่มพูนความรู้ จัดการความรู้ อยู่ตลอดเวลา ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลก

- ความรอบรู้ คือ ความรู้ (Stock of all Relevant Knowledge) เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ

- ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้น มาพิจารณา ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (Connectivity of all Acquired Knowledge) ประกอบการวางแผน ก่อนที่จะ นำไปใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

- ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ (Utilization of Knowledge at any Point of Time with Carefulness

and Attentiveness) เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

เงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต คือมีความขยันหมั่นเพียรอดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมาย ที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้างเงื่อนไข 2 ด้านข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ในทุกระดับ เนื่องจากการกระทำใด ๆ ของคนกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมวงกว้างได้

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุล และสามารถพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้ และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) (2547, หน้า 5-6) ได้สรุปไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1. ทางสายกลาง 2. ความพอเพียง พอประมาณและมีเหตุผล 3. การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี

หากนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาเพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพสาเหตุของปัญหาที่ก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาจะพบว่า กระบวนการพัฒนาดังกล่าวได้ละเลยหลักการสำคัญขั้นพื้นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งไม่ได้มีความหมายเพียงแต่ “ความสามารถ ในการพึ่งตนเอง” เท่านั้น แต่ยังหมายความรวมไปถึง “ความพอเพียง พอประมาณ และมีเหตุผล” ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดหลัก “ทางสายกลาง” เพราะการลงทุนที่เกินความพอดี ในขณะที่คนในสังคมจำนวนมากยังไม่สามารถยืนอยู่บนขาของตัวเองได้อย่างมั่นคงนั้น ได้ส่งผลให้ชุมชน สังคมและประเทศชาติขาด “ภูมิคุ้มกัน” ในการป้องกันตนเอง ดังนั้น เมื่อมีวิกฤตจากภายนอกเข้ามากระทบ ก็จะส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในทุกระดับชั้น

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการพัฒนาดนให้อยู่ในระดับที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาความสามารถนี้ไปสู่ครัวเรือน ไปจนถึงชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป ในการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้นตอน ซึ่งจะต้องสร้างพื้นฐานที่ดีให้กับประชาชนให้มีความพออยู่พอกิน และพึ่งพาตนเองได้ก่อน

เกษม วัฒนชัย (2547, หน้า 19) กล่าวว่า หลักการที่พระองค์ท่านพระราชทานไว้ในกรอบของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) คือทางสายกลาง มัชฌิมาธรรม หรือธรรมะที่เดินทางสายกลาง หรือหลักปฏิบัติที่เป็นทางสายกลางคือ มัชฌิมาปฏิปทา

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 99) กล่าวว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักพัฒนามนุษย์ เริ่มจากพัฒนาที่จิตใจ เน้นเรื่องหลักคิด หลักปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น ให้ใช้เงินเป็น ต้องฝึกสอนให้เด็กรู้จักตัวเองว่าสถานะครอบครัวเป็นอย่างไร

หลักการเศรษฐกิจ คือ หลักคิด หลักปฏิบัติในเรื่องของคน แก้ปัญหาจากจากจุดเล็ก คือ แก้ที่ใจคนก่อนที่จะไปคิดแก้ระบบใหญ่

ภาพ 1 โครงสร้างของปรัชญาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: ญัฐพงษ์ ทองภักดี และนพวรรณ ปุสสะรังสี (2553, หน้า 29)

1.4 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2546, หน้า 72) ได้ประมวลข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการศึกษา

โดยการจัดทำและริเริ่มหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้เห็นถึงประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาจจะสอดแทรกเนื้อหา หรือเพิ่มบทเรียนที่ในส่วนเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรการเรียนภาคบังคับของนักเรียนในทุกระดับชั้น ที่ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำหลักการเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (Learning by Doing) ได้อย่างแม่นยำขึ้น

สุเมธ ตันติเวชกุล (2548, หน้า 125) ได้ยกตัวอย่างการกำหนดนโยบายการพัฒนากระบวนการศึกษาไทย ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อทำให้เกิดสติปัญญาความรอบรู้ และศีลธรรมอันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและพอเพียง

เนื่องจากกระแสของโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่และสังคมใหม่ที่เน้นเรื่องความรู้กันมาก จึงต้องสร้างระบบการศึกษาให้กับคนทุกคน ตั้งแต่เกิดจนตาย ต้องคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานโลกข้างหน้าเป็นโลกของการเปลี่ยนแปลง ต้องสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง การที่ประชาชนทุกคน ได้รับการศึกษาถือเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการกำจัดความยากจน ต้องกำหนดความสำคัญของการศึกษาให้เป็นหัวใจของการพัฒนาในทุกด้านทั้งด้านการเมือง ด้านการเกษตร ฯลฯ

ทิตินา แหมมณี (2556, หน้า 24-29) กล่าวว่า การที่จะจัดการเรียนรู้หรือการสอนอะไรให้ได้ผลมีเรื่องที่เราควรเข้าใจ ดังนี้

ประการแรก ต้องมีจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็ชัดเจนว่าจุดมุ่งหมายก็คือ เพื่อสร้างอุปนิสัยพอเพียง ในการสร้างอุปนิสัยพอเพียงนั้นจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจก่อน คือเข้าใจ Concept ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน แต่ว่าการเข้าใจ Concept เท่านั้นก็อาจไม่เพียงพอผู้เรียนต้องเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ผู้เรียนจึงอยากจะปฏิบัติ พร้อมทั้งจะปฏิบัติ และลงมือปฏิบัติ เพราะฉะนั้นในเรื่องของการให้ผู้เรียนเกิดอุปนิสัยพอเพียง นอกจากต้องสร้างความเข้าใจใน Concept ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังต้องช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเจตคติ เห็นความสำคัญและคุณค่าในสิ่งที่เขาจะปฏิบัติและก็จะส่งเสริมให้เขาลงมือปฏิบัติ ถ้าจุดมุ่งหมายนี้ชัดเจน ก็จะนำไปสู่การสอนที่ชัดเจน

ประเด็นที่ 2 เมื่อเรามีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว เราจะต้องมีสาระที่จะสอนนั้นมีธรรมชาติอย่างไร ตรงนี้สำคัญมาก และมักจะเป็นส่วนที่ขาดไปในการคิดกิจกรรมทั้งหลาย ในเรื่องของพอเพียงนี้เราก็อธิบายกันโดยทั่วไปแล้วว่า สาระคือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีเรื่องของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ครูจะสอนได้ดีก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในสาระนี้ทั้งหมดนี้ ว่าหมายถึงอะไรต้องเข้าใจว่า Concept พอประมาณเป็นอย่างไร Concept ความมีเหตุผลเป็นอย่างไร Concept การมีภูมิคุ้มกันเป็นอย่างไร

จะเห็นได้ว่าสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทั้งความรู้ ในลักษณะที่เป็น Concept และยังเป็นทักษะที่เรียกว่าทักษะกระบวนการ หรือ Process Skill ด้วย นอกจากนั้นยังเป็นเจตคติ ค่านิยมอีก คือเราต้องการที่จะให้เขาเกิดอุปนิสัยได้ ถ้าใจไม่ไป ไม่เอาด้วย ไม่เห็นคุณค่า ไม่เห็นประโยชน์ ทำตามเฉพาะที่ครูสั่ง ก็จะไม่อยากปฏิบัติ เพราะฉะนั้นใจต้องไปด้วย จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่จะทำให้สิ่งเหล่านี้เข้าไปสู่จิต สู่ใจ สู่อารมณ์ สู่ความรู้สึของผู้เรียน

สรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสาระที่มีลักษณะเป็น Concept หรือมโนทัศน์ เป็นทั้งทักษะ ที่เรียกว่า ทักษะกระบวนการซึ่งในที่นี้คือทักษะกระบวนการทางปัญญา หรือทักษะกระบวนการคิด แล้วก็มีลักษณะเป็นทั้งคุณธรรม ค่านิยม เจตคติด้วย

เพราะฉะนั้นในที่ที่เราจะสอน เราจะต้องจัดการเรียนรู้ให้เหมาะกับสาระแต่ละประเภท ข้อมูล ข้อเท็จจริง เราอาจใช้วิธีการบอก วิธีการอธิบาย วิธีการให้อ่าน ผู้เรียนก็จะรับรู้ข้อมูลเหล่านั้น แต่ถ้าเป็น Concept หรือ มโนทัศน์ ต้องใช้กระบวนการสอนที่ต่างออกไป คือกระบวนการช่วยให้ผู้เรียนเกิด Concept นั้นด้วยตนเอง

ปรียานุช พิบูลสรวุฑ (2556, หน้า 31-34) กล่าวถึงการบูรณาการหลักคิดพอเพียงเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสรุปว่าต้องเริ่มต้นที่ครู โดยครูต้องเข้าใจหลักคิดพอเพียง และปฏิบัติจนเห็นผลจริงกับตัวเองก่อน ครูจึงจะสามารถสอนให้นักเรียน “อยู่อย่างพอเพียง” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรียานุชกล่าวว่า “ทีศนา แชนมณี ได้พูดอย่างชัดเจนว่า หลักพอเพียงเป็นทั้งทักษะกระบวนการและเจตคติ” โดยปรียานุชคิดว่า “เป็นอุดมการณ์” ด้วย หลักพอเพียงเป็นอุดมการณ์ของการดำรงตนเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้นจึงต้องเป็นเรื่องที่เกิดจากข้างใน ศัพท์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน คือ การระเบิดจากข้างใน เมื่อใจเข้าใจและศรัทธา เราฝึกฝนปฏิบัติจนเข้าใจอย่างชัดเจนว่า ทักษะกระบวนการ 3 ห่วงนี้ ต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน คือ จะใช้อุปกรณ์อย่างพอประมาณ ก็ต้องเป็นการพอประมาณอย่างเป็นเหตุเป็นผล และต้องเป็นการพอประมาณที่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและต้องรอบคอบด้วย มีคุณธรรมด้วย และปรียานุช กล่าวถึง

การคิดเชิงระบบ หรือ System Thinking เพื่อช่วยให้เข้าใจวิธีการออกแบบการเรียนรู้ให้ชัดเจนขึ้น ในการคิดเชิงระบบมี Input Process Output Outcome

1.5 การบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบริโภค มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน และอาจกล่าวได้ว่ารายจ่าย ส่วนใหญ่ของแต่ละบุคคลเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อการดำเนิน ชีวิตประจำวัน (ชูชัย สมิทธิไกร, 2554, หน้า 5) ได้มีผู้ให้ความหมายของบริโภคไว้อย่าง หลากหลาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 608) กล่าวถึง คำว่า บริโภค ไว้ว่า บริโภค แปลว่า กิน (ใช้เฉพาะอาการที่ทำให้ส่งลำคอไปสู่กระเพาะ) เช่น บริโภคอาหาร เสพ เช่น บริโภค กาม, ใช้สิ้นเปลือง ใช้สอย เช่น บริโภคสมบัติ คู่กับอุปโภค

ละเมียด กรยุทธพิพัฒน์, 2546 หน้า 7) กล่าวว่า ตามพจนานุกรมคำว่า “บริโภค” แปลได้ ความเหมือนกับ “อุปโภค” แต่ในทางการใช้ปัจจุบันมีแนวโน้มว่า

“บริโภค” เน้นเรื่องของการกิน

“อุปโภค” เน้นเรื่องของการใช้

การเรียก “อุปโภคและบริโภค” ติดกันอยู่ตลอดเวลา นั้น มีผู้เห็นว่ายาวเกินไป และมีได้มี การแบ่งประเภทที่สอดคล้องกับแนวความคิดในทางนั้น จึงเริ่มมีผู้ใช้คำว่า “บริโภค” (เป็นคำกริยา แปลว่า กิน, เสพ, ใช้, สิ้นเปลือง, ใช้สอย, จับจ่าย) เพียงคำเดียวใช้รวมทั้งการกิน การใช้เข้าด้วยกัน

สมชาย ละอองพันธุ์ (2553, หน้า 40) สรุปความหมายของการบริโภคไว้ว่า หมายถึง กระบวนการ ตั้งแต่การซื้อ การใช้สินค้าและการใช้บริการ

จากความหมายของ “บริโภค” ในข้างต้น จึงสรุปได้ว่า บริโภค หมายถึง การกิน การซื้อ การใช้ สินค้า การใช้บริการ ซึ่งลักษณะของสินค้าแบ่งได้เป็น สินค้าคงทน และสินค้าสิ้นเปลือง

ละเมียด กรยุทธพิพัฒน์ (2546, หน้า 152) กล่าวว่า เด็กคือผู้บริโภคคนหนึ่งแน่นอน และเป็นผู้บริโภคหลายสิ่งหลายอย่างด้วย เช่น บริโภคอาหาร เครื่องนุ่งห่มหรือของเล่น สำหรับเด็ก ผู้บริโภค ที่เป็นเด็กอาจต้องการบริโภคหลายสิ่งหลายอย่างเท่า ๆ กับผู้ใหญ่ หรือบางอย่างอาจจะ ไม่เหมือน กับผู้ใหญ่ สำหรับเรื่องการบริโภคของเด็ก (สถาบันรามจิตติ, ม.ป.ป., หน้า 14)กล่าวว่า ปัจจุบันเด็กในฐานะผู้บริโภคได้เปลี่ยนไปจากสภาพแต่ก่อนมาก จากเดิมแม้จะเป็นผู้บริโภคก็จริง แต่ก็เป็นกรบริโภคผ่านกลไกการควบคุมอย่างเคร่งครัดของครอบครัว และภายใต้การเคร่งครัดของ ครอบครัวนั้นสินค้าที่เด็กบริโภคที่อยู่ในขอบเขตจำกัดเพียงแค่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ขนมเป็น หลัก แต่ปัจจุบันเด็กมีฐานะเป็นผู้บริโภคที่อิสระจากครอบครัวมากขึ้น อยู่ภายใต้การควบคุมของ

ครอบครัวน้อยลง เนื่องจาก วัฒนธรรมการเลี้ยงดูที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเด็กมีกำลังซื้อมากขึ้น มีเงินรายได้มากขึ้น ทั้งจากพ่อแม่และการทำงานพิเศษ ตลอดจนขอบเขตของสินค้าและบริการที่มีเด็กเป็นผู้บริโภคก็กว้างขวางมากขึ้น นอกจากสินค้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว สิ่งที่รุมเร้าเด็กมากที่สุดในปัจจุบัน คือสินค้าจำพวกอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีเพื่อความบันเทิง

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันเด็กมีการบริโภคสินค้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต เช่น อาหาร เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ของเล่น และบริโภคสินค้าจำพวกอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีเพื่อความบันเทิง

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ได้เลือกศึกษาการบริโภคสินค้าและบริการที่มีความสำคัญและมีอิทธิพล ต่อการดำเนินชีวิตของเด็ก ได้แก่ การบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม การบริโภคของใช้ และการบริโภคสื่อเทคโนโลยี

ภูมิคุ้มกันในการบริโภค

1. ความหมายของภูมิคุ้มกัน

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 826) ได้ให้ความหมายในแง่ของภูมิคุ้มกันทางร่างกาย ไว้ว่า ภูมิคุ้มกัน หมายถึง สภาพที่ร่างกายมีแรงต่อต้านเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย

จรัญ จันทลักษณ์ (2549, หน้า 56-57) กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันหรือภูมิต้านทาน (immunity) ในทางการแพทย์ หมายถึงสภาพร่างกายสามารถต้านทานต่อเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย อันเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ พันธุกรรม การดำรงชีวิต ปัจจัยทางสังคม

จากความหมายในข้างต้นเป็นการให้ความหมายของภูมิคุ้มกันทางร่างกายซึ่งหมายถึงสภาพร่างกายที่ทำหน้าที่ต่อต้าน ต้านทานเชื้อโรค สิ่งแปลกปลอม เข้าสู่ร่างกาย หรือมาทำอันตราย และถ้าหลุดเข้าไประบบภูมิคุ้มกันจะกำจัดทำลาย เชื้อโรค สิ่งแปลกปลอม ซึ่งหัวใจสำคัญของระบบภูมิคุ้มกันคือมีความสามารถในการแยกแยะสิ่งแปลกปลอม และรู้วิธีกำจัดสิ่งแปลกปลอม ออกจากระบบได้

สำหรับภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

อภิชัย พันธเสน (2551) กล่าวถึงภูมิคุ้มกันว่า เป็นเครื่องมือในการป้องกันตัวเองไม่ให้ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงไม่มั่นคงหรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในสภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง บุคคลที่มีภูมิคุ้มกันจะทำให้สามารถปรับตัวได้และมีชีวิตอยู่รอดได้ ภูมิคุ้มกันจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยบรรเทาความรุนแรงที่ได้รับจากผลกระทบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีใน

การดำรงชีวิต ได้แก่ความสามารถพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) และความสามารถในการปรับตัวเมื่อเกิดภาวะวิกฤต (Resilience)

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พินุลสรวุฑ (2552, หน้า 17-19) กล่าวว่า การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อให้อาจปรับตัวและรับมือได้อย่างทันท่วงที กล่าวโดยย่อ คือ การเห็นว่าทุกอย่างไม่แน่นอน มีความจำเป็นไปได้อะไรก็ตาม ต้องไม่เสีย ไม่ประมาท คิดถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้น แล้วเตรียมตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีภูมิด้านทานที่จะคุ้มกันตัวเองได้ เตรียมวิธีการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะได้สามารถดำเนินภารกิจต่อไปได้ โดยไม่ลุลกลึก ต้องหยุดชะงักกลางคัน และนำมาซึ่งความต่อเนื่องของการพัฒนาในระยะยาว

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันเป็นการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากอันตรายที่จะเกิดขึ้น หรือบรรเทาความรุนแรงลง บุคคลที่มีภูมิคุ้มกันจะมีความสามารถในการเตรียมตัว ให้พร้อมที่จะรับมือกับภัย อันตราย การเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อย่างมีสติ ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท หลีกเลี่ยงความเสี่ยง คิดพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถปรับตัวได้ดี และดำรงชีวิตให้อยู่รอดได้อย่างมีความสุข

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค

2 ความหมาย พฤติกรรมของภูมิคุ้มกันในการบริโภค

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภค ซึ่งจะเกี่ยวกับการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายที่จะมาจากการบริโภค ซึ่งมีนักวิชาการ งานวิจัย และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้หลักการเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันในการบริโภคไว้ แต่ได้ใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น ฉลาดซื้อ บริโภคศึกษา รู้ทันการบริโภค บริโภคอย่างมีปัญญา บริโภคด้วยปัญญา ดังนี้

ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ (ม.ป.ป., หน้า 2) กล่าวว่า การบริโภคอย่างมีปัญญา หมายถึง การพัฒนาความคิด จิตใจ และพฤติกรรมบริโภคของบุคคลให้ไปในแนวทางที่ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (คำนึงถึงประโยชน์คุณค่าที่แท้จริง) ไม่เป็นไปตามความอยากหรือตัณหา

สถาบันรามจิตติ (ม.ป.ป., หน้า 16-17) ได้กล่าวว่า มีผลการวิจัยจำนวนไม่น้อยได้เสนอแนะให้ประชาชนควรใส่ใจเกี่ยวกับเรื่องบริโภคศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งแก่นแท้ของวิชาบริโภคศึกษา คือการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของเด็ก โดยเน้นให้เด็กรู้จักประมวลข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เขาต้องเผชิญในฐานะผู้บริโภคสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน และใช้วิจารณญาณในการเลือกสินค้าและบริการได้อย่างเหมาะสม และได้สรุปเป้าหมายการเรียนรู้เรื่อง

บริโภคศึกษาที่นานาประเทศ เน้นก็คือเรื่องการสอนเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะ “รู้จัก รู้ใช้ รู้คุณค่า” หรือ “รู้ทันการบริโภค” (Consumer Literacy) ทั้งในแง่การสอนเสริมให้เกิดความรู้และเข้าใจตนเอง ที่มีใช้เป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสอนให้เด็กรู้จักเป็นผู้บริโภคที่ดีทั้งในด้านการกินเพื่อ สุขภาพ และการบริโภคข่าวสารข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้ปัญญา และสร้างตนให้เป็น “ผู้ผลิตที่ดี” ที่จะผลิตสิ่งที่สร้างสรรค์เพื่อ “สังคมผลิตและรู้บริโภค”

จากการให้ความหมายของภูมิคุ้มกันบริโภคในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกัน ในการบริโภคคือการทำให้ผู้บริโภค รู้เท่าทัน ซึ่งการรู้เท่าทันประกอบด้วยการเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะ ธรรมชาติของสินค้าหรือบริการที่จะบริโภค มีความสามารถในการเข้าถึง แหล่งข้อมูล ประมวลข้อมูลอย่างระมัดระวัง โดยพิจารณาให้รอบด้าน วิเคราะห์ ข้อมูล เปรียบเทียบ และประเมินค่า โดยคำนึง ถึงประโยชน์ ประโยชน์ คุณค่าที่แท้จริงเป็นหลัก ไม่หลงเชื่อ โฆษณา หรือแพชั่น หากสิ่งนั้นไม่มีคุณภาพต้องใช้สิทธิร้องเรียนเพื่อแก้ไขและป้องกันทันที ตลอดจน เลือกบริโภคได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง ละเว้นการบริโภคที่จะทำให้ตนเองหรือสังคมเดือดร้อน รู้จักคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า หลังการตัดสินใจบริโภคแล้วต้องใช้อย่างคุ้มค่า

3 การสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภค

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคโดยเป็นภูมิคุ้มกัน เกี่ยวกับสินค้าและบริการที่มีบทบาทกับเด็กนักเรียนในชั้นประถมศึกษา ซึ่งได้แก่ อาหารและ เครื่องดื่ม ของใช้ และสื่อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ภูมิคุ้มกันการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม

อาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ เมื่อเราบริโภคอาหาร เข้าไปแล้ว อาหารจะให้ประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต สร้างพลังงาน และให้สารที่จำเป็นใน การทำงานแก่ร่างกาย และซ่อมแซมเนื้อเยื่อของร่างกายในส่วนที่สึกหรอ อาหารจึงมีความสำคัญ ต่อทุกคน เมื่ออาหารมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ดังนั้น ผู้บริโภคจึงต้องมีภูมิคุ้มกันในการ บริโภคอาหารโดยเลือกบริโภคแต่อาหารที่มีประโยชน์ หลีกเลี่ยงอาหารที่มีโทษ ซึ่งมีหลักการและ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ดังนี้

หลักในการบริโภคอาหาร

กรมอนามัย (2553) ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมการกินอาหารที่ถูกต้องสำหรับเด็กวัยเรียน วัยรุ่น ไว้ว่า เนื่องจากเด็กในวัยเรียนและวัยรุ่น มีความต้องการพลังงานและสารอาหารที่ค่อนข้างสูง จึงควรส่งเสริมให้เด็กกินอาหาร ครบ 5 หมู่ และแต่ละหมู่ควรมีความหลากหลาย ในปริมาณที่ เพียงพอกับความต้องการของร่างกายและการประกอบกิจกรรม

ควรกินอาหารอย่างน้อย 3 มื้อ เพราะการงดอาหารมื้อใดมื้อหนึ่งอาจทำให้ขาดพลังงานและสารอาหารได้ เนื่องจากกระเพาะอาหารของเด็กมีความจุจำกัดสำหรับการกินอาหารแต่ละมื้อ และการกินอาหารว่างที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เช่น นม และผลไม้ จะช่วยเสริมให้ร่างกายได้รับสารอาหารครบถ้วนมากขึ้น

ควรหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มที่มีสารคาเฟอีน เช่น กาแฟ ชา และน้ำอัดลม การดื่มน้ำหวาน น้ำอัดลมชนิดใด ๆ ก็ตาม และขนมขบเคี้ยวอาจทำให้อ้วนและขาดสารอาหารบางอย่างได้ เนื่องจากอาหารเหล่านี้ให้พลังงานเป็นส่วนใหญ่ แต่ให้สารอาหารอื่น ๆ น้อยมาก

นอกจากนี้ ขนมขบเคี้ยวยังมีเกลือโซเดียมมากอีกด้วย ถ้าเด็กกินในปริมาณมากเป็นประจำจะส่งผลเสียต่อสุขภาพในระยะยาวได้

สำหรับอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดที่กำลังได้รับความนิยมในเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นเป็นอาหารที่มีไขมันในปริมาณที่มากและเป็นไขมันอิ่มตัวส่วนใหญ่ซึ่งไม่ดีต่อสุขภาพ จึงไม่ควรกินบ่อย หรือถ้าจะกินก็ควรเลือกกินอาหารประเภทสลัดร่วมด้วย

หลักการเลือกซื้ออาหารที่ถูกต้อง

สำนักงานเลขาธิการกรมอนามัย (2554) กล่าวถึงหลักการซื้ออาหารที่ถูกสุขลักษณะไว้ว่า มีหลักง่าย ๆ ในการเลือกซื้ออยู่ 3 ข้อ เรียกว่า 3 ป.

ป. แรกก็คือ ปลอดภัย นี่ก็ให้เป็นข้อแรกในใจว่าต้องเลือกซื้ออาหารที่ได้มาตรฐาน สะอาด ปลอดภัย ผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้ สังเกตเครื่องหมายรับประกันเอาไว้

ป. ที่ 2 ก็คือ ประโยชน์ ต้องได้คุณค่าสารอาหารครบถ้วน และก็ต้องพอเพียงและเหมาะสมกับความต้องการของทุกคนในครอบครัวด้วย

ป. สุดท้ายคือ ประหยัด จะให้ดีก็ควรเลือกซื้ออาหารตามฤดูกาลหรือผลิตได้เองในท้องถิ่นนั้น ๆ

จากความหมายของภูมิคุ้มกันและหลักในการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการกินอาหารในข้างต้น สามารถสรุปความหมายของภูมิคุ้มกันในการบริโภคอาหารว่า หมายถึง การเลือกซื้อเลือกรับประทานอาหารเครื่องดื่ม ที่มีประโยชน์ ประหยัด ปลอดภัย ไม่รับประทาน อาหารที่ไม่มีประโยชน์ คำนึงสารอาหาร คุณค่าทางโภชนาการ ไม่หลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อที่ผิด พิจารณาถึงความเหมาะสมเพียงพอกับตนเอง รับประทานครบทุกมื้อ บริโภคอย่างรู้เท่าทัน ได้แก่ แสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อมูลก่อนตัดสินใจบริโภค และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการตัดสินใจ

3.2 ภูมิคุ้มกันในการบริโภคของใช้

สินค้าประเภทของใช้มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ทั้งสินค้าที่จำเป็น เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและสินค้าฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นต้องใช้ ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนจำนวนมากได้รับสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานจากการบริโภค หลังเชื้อโฆษณา ใช้สินค้าไม่คุ้มค่า ได้มีหน่วยงาน นักวิชาการ กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เหมาะสมหรือหลักการเลือกซื้อ เลือกใช้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2554) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้บริโภคในการซื้อสินค้าหรือบริการไว้ ดังนี้

ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังตามสมควร ในการซื้อสินค้าหรือบริการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับ คุณภาพของสินค้าและการโฆษณาสินค้าหรือบริการ

1. ผู้บริโภคต้องตรวจสอบคุณภาพของสินค้าเพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบสินค้าแต่ละยี่ห้อก่อนตัดสินใจเลือกสินค้า คุณภาพของสินค้าที่ควบคุมคุณภาพจะต้องระบุข้อความ ดังต่อไปนี้

1.1 ชื่อประเภทหรือชนิดของสินค้าที่แสดงให้เห็นเข้าใจได้ว่าสินค้านั้นคืออะไรในกรณีที่เป็นสินค้าส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

1.2 ชื่อหรือเครื่องหมายการค้า ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ของผู้ผลิตเพื่อขายในประเทศไทย

1.3 ชื่อหรือเครื่องหมายการค้า ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ของผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

1.4 สถานที่ตั้งของผู้ผลิตเพื่อขายหรือของผู้ส่ง หรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายแล้วแต่กรณี

1.5 ต้องแสดงขนาดหรือมิติ หรือปริมาณ หรือปริมาตร หรือน้ำหนักของสินค้านั้นแล้วแต่กรณี สำหรับหน่วยที่ใช้จะใช้ชื่อเต็มหรือชื่อย่อหรือสัญลักษณ์แทนก็ได้

1.6 ต้องแสดงวิธีใช้ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้านั้นใช้เพื่อสิ่งใด

1.7 ข้อแนะนำในการใช้ หรือห้ามใช้เพื่อความปลอดภัยในการที่ให้อาหารแก่ผู้บริโภค

1.8 วัน เดือน ปี ที่ผลิต หรือวันเดือนปีที่หมดอายุการใช้ หรือวัน เดือน ปี ที่ควรใช้ก่อนวัน เดือน ปีที่ระบุนั้น เพื่อให้เข้าใจในประโยชน์ของคุณภาพหรือคุณสมบัติของสินค้านั้น (ถ้ามี)

1.9 ราคาโดยระบุหน่วยเป็นบาท และจะระบุเป็นเงินสกุลอื่นก็ได้

2. สอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ คุณภาพของสินค้าจากผู้ขาย หรือผู้ที่เคยใช้สินค้านั้นแล้ว

3. ศึกษาเงื่อนไข หรือข้อจำกัดของสินค้า เช่น วัน เดือน ปี ที่ผลิตหรือหมดอายุ วิธีการใช้ การเก็บรักษา ค่าเตือนหรือข้อควรระวังของสินค้าให้เข้าใจอย่างท่วงแท้ เพื่อผู้บริโภคสามารถใช้สินค้าได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและประหยัด

4. ร้องขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบคุณภาพและปริมาณของสินค้าว่าเป็นจริงตามที่ระบุไว้ที่ฉลากของสินค้าหรือไม่เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

5. รายละเอียดอื่น ๆ ของตัวสินค้า หรือบริการที่อาจไม่ได้ระบุไว้ในโฆษณา เนื่องจากการโฆษณาสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนใหญ่จะเสนอแต่ข้อดีและเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ส่วนข้อเสีย มักจะไม่กล่าวถึงในการโฆษณา จึงจำเป็นที่ผู้บริโภคต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จากการสอบถามผู้ขาย หรือบริษัทผู้ผลิต

ข้อควรปฏิบัติหลังจากซื้อสินค้าหรือบริการ

ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการเก็บรักษาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงถึง การละเมิดสิทธิของผู้บริโภคไว้ เพื่อการเรียกร้องตามสิทธิของตน พยานหลักฐานดังกล่าว อาจเป็นสินค้าที่แสดงให้เห็นว่ามีปริมาณ หรือคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ที่ระบุไว้ในฉลาก มีความสกปรก หรือมีพิษที่ก่อให้เกิดอันตราย ควรจำสถานที่ซื้อสินค้าหรือบริการนั้นไว้ เพื่อประกอบการร้องเรียน และต้องเก็บเอกสารโฆษณา และใบเสร็จรับเงินเอาไว้ด้วย

เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคขึ้น ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการดำเนินการร้องเรียน ตามสิทธิของตน โดยร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสินค้าหรือบริการนั้นหรือร้องเรียนมาที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ต่างจังหวัดร้องเรียนที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด

จากความหมายของภูมิคุ้มกันและหลักการบริโภคสินค้าประเภทของใช้ในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การเลือกซื้อเลือกใช้ที่ปลอดภัย ประหยัด มีประโยชน์คุ้มค่าที่สุดโดยไม่เชื่อโฆษณา ไม่ซื้อตามแฟชั่นหรือสมัยนิยม มีการวางแผนการจ่าย ก่อนการซื้อต้องแสวงหาข้อมูลของสินค้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ฉลากสินค้า ผู้ขาย ผู้ที่เคยใช้สินค้า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สำหรับเป็นหลักในการประเมิน เพื่อการตัดสินใจบริโภคที่ถูกต้องเหมาะสมหลังบริโภคแล้วต้องใช้ของอย่างคุ้มค่า หากสิ่งนั้นไม่มีคุณภาพต้องใช้สิทธิร้องเรียนเพื่อแก้ไขและป้องกันทันที

3) ภูมิคุ้มกันในการบริโภคสื่อ

ปัจจุบันมีข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันรามจิตติ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เวลาส่วนใหญ่ของเด็กและเยาวชนอยู่กับสื่อ เด็กรู้จักสินค้าโดยการโฆษณาผ่านสื่อ และสื่อก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน สื่อบางสื่อนำเสนอเนื้อหาที่ดี

มีประโยชน์ แต่บางสื่อก็นำเสนอเนื้อหาที่เกินจริง ดังนั้นจึงต้องทำให้เด็กรู้เท่าทันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคสื่อให้กับเด็ก ซึ่งมีการนิยามการรู้เท่าทันสื่อไว้ ดังนี้

นฤมล รื่นไวย (2552, หน้า 42) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ควรเน้นการเสริมทุกระบบสร้างอำนาจการคิดปกป้องตัวเอง หรือปลูกฝังความคิดเชิงวิเคราะห์ให้แก่เด็ก เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต

สื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน (สสย.) (2553, หน้า 7) กล่าวถึงการรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า การที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันและสามารถเข้าใจวิพากษ์ วิเคราะห์สื่อได้นั้น เป็นผลมาจากการรู้เท่าทันสื่อ หรือสื่อมวลชนศึกษา ซึ่งหมายถึง แนวคิดที่จะส่งเสริมการอ่าน และประเมินวิเคราะห์ข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ได้สร้างความสามารถในการสื่อและแสดงออกเชิงข่าวสาร ข้อมูล ความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ผ่านสื่อหลายประเภทและหลายรูปแบบ

โตมร อภิวันทนากร (2552, หน้า 10) กล่าวถึงการรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า การรู้เรื่องสื่อนอกจากจะทำให้เราทันสมัย รู้จักวิเคราะห์แยกแยะประเด็นข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น หรือสื่อบริษัทที่ปรุงแต่งลงในสื่อแล้ว ยังช่วยให้เข้าใจสื่ออย่างที่เป็น โดยไม่ตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำจากสื่อโดยไม่รู้ตัว ทั้งยังรู้เท่าทันเกม รู้เล่ห์เหลี่ยม ช้นเชิง และเจตนาของกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม การเรียนรู้เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ นอกจากจะสร้างความตระหนักและทักษะที่เป็นภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ใช้การแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุมีผลต่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่สื่อส่งมายังสาธารณะ ซึ่งการแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุมีผลนี้ เป็นคุณลักษณะ ที่สำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่มีวิจรรณญาณด้วยเหตุนี้เราจึงต้องสร้างให้เด็กและเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ เกิดทักษะที่จำเป็น

ณัฐธาดา วงษ์นายะ (2552, หน้า 102) สรุปความหมายการรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ธรรมชาติของสื่อและมีความรู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ รวมถึงสามารถแยกแยะวิเคราะห์ สื่ออย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน พัฒนาทักษะการปฏิเสธ ทักษะการป้องกันตัวให้ปลอดภัยจากสื่อ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552, หน้า 21-22) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การอ่านสื่อให้ออก เพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อ รวมถึงความสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ได้

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) (2556, หน้า 49) ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ ไว้ว่า “การรู้เท่าทันสื่อ” คือ ทักษะ หรือความสามารถในการ “ใช้สื่ออย่างรู้ตัว” และ “ใช้สื่ออย่างตื่นตัว”

คำว่า "การใช้สื่ออย่างรู้ตัว" สามารถอธิบายหรือขยายความได้ว่า

สามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ

สามารถโต้ตอบกับมันได้อย่างมีสติและรู้ตัว

สามารถตั้งคำถามว่า สื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อนั้น พวกที่ผลิตสื่อหวังผลอะไรจากเรา

คำว่า "การใช้สื่ออย่างตื่นตัว" สามารถอธิบายหรือขยายความได้ว่า

แทนที่เราจะเป็นฝ่ายตั้งรับอย่างเดียว เราก็จะต้องเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายรุกบ้าง โดยการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงสื่อที่หลากหลายและมีคุณภาพ

สามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มีส่วนร่วมที่พัฒนาสื่อต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น ท้วงติง หรือร้องเรียนเมื่อพบสื่อที่ไม่เหมาะสม เรียกร้องสิทธิในฐานะเป็นผู้บริโภคสื่อ ฯลฯ

จากความหมายที่ได้นำเสนอทั้งหมดจึงสามารถสรุปได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการสร้าง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคสื่อ ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยการเข้าถึงข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อนำเสนอเปรียบเทียบและประเมินคุณค่าของสื่อตลอดจนมีความสามารถในการเลือกบริโภคได้เหมาะสม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาการสร้างภูมิคุ้มกันการบริโภคสื่อที่มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของเด็ก ในฐานะของการเป็นผู้บริโภคเท่านั้น ซึ่งได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติ ในการบริโภคเพื่อให้รู้เท่าทัน ประกอบด้วย ภูมิคุ้มกันในการบริโภค 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิคุ้มกันด้านอาหารเครื่องดื่ม ภูมิคุ้มกันด้านของใช้ และ ภูมิคุ้มกันด้านสื่อ

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคอาหาร หมายถึง การเลือกซื้อ เลือกรับประทานอาหารเครื่องดื่ม ที่มีประโยชน์ ประหยัด ปลอดภัย ไม่รับประทาน อาหารที่ไม่มีประโยชน์ คำนึงสารอาหาร คุณค่าทางโภชนาการ ไม่หลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อที่ผิด พิจารณาถึงความเหมาะสมเพียงพอกับตนเอง รับประทานครบทุกมื้อ บริโภคอย่างรู้เท่าทัน ได้แก่ แสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อมูลก่อนตัดสินใจบริโภค

ภูมิคุ้มกันในการบริโภคของใช้ หมายถึง การเลือกซื้อเลือกใช้ที่ปลอดภัย ประหยัด

มีประโยชน์คุ้มค่าที่สุด โดยไม่เชื่อโฆษณา ไม่ซื้อตามแฟชั่นหรือสมัยนิยม มีการวางแผนการจ่ายก่อนการซื้อต้องแสวงหาข้อมูลของสินค้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ฉลากสินค้า ผู้ขาย ผู้ที่เคยใช้สินค้า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สำหรับเป็นหลักในการประเมิน เพื่อการตัดสินใจบริโภคที่ถูกต้องเหมาะสมหลังบริโภคแล้วต้องใช้ของ

2. ชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมหรือชุดการสอน เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาประเภทหนึ่งที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ชุดการสอน ชุดการเรียนรู้สำเร็จรูป ชุดการสอนรายบุคคล ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดกิจกรรม ซึ่งในเรื่องการเรียกชื่อของชุดกิจกรรมนั้น บุญเกื้อ ครอบหาเวช (2545, หน้า 91) ได้อธิบายไว้ว่า ชุดการสอน หรือ ชุดการเรียนรู้ มาจากคำว่า Instructional Package หรือ Learning Package เดิมทีเดียวเข้าใจว่าใช้คำว่า ชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวความคิดในการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียน ได้เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นการเรียนรู้ที่ดีควรจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนเอง จึงมีผู้นิยมเรียกชุดการสอนเป็นชุดการเรียนรู้กันมากขึ้น บางคนอาจจะเรียกรวมกันเลยว่า ชุดการเรียนรู้การสอน หรือชุดกิจกรรมก็มี สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอใช้คำว่า “ชุดกิจกรรม”

2.1 ความหมายของชุดกิจกรรม

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 174) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอนหมายถึง ระบบการผลิตและการนำสื่อการเรียนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการเรียนอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหาวิชาและอีกอย่างหนึ่งอาจเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและป้องกันการเข้าใจความหมายผิด สื่อการเรียนเหล่านี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสื่อประสม เรานำสื่อการเรียนมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บุญเกื้อ ครอบหาเวช (2545, หน้า 91) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่า เป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นชุดของสื่อประสม (Multi Media) การใช้สื่อการสอนตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตามที่ต้องการ สื่อที่นำมาใช้ร่วมกันนี้จะช่วยเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกันตามลำดับขั้นที่จัดเอาไว้ จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับ โดยจัดเอาไว้เป็นชุดๆ บรรจุอยู่ในซอง กล่อง หรือกระเป๋า ก็แล้วแต่ผู้สร้างจะทำขึ้น ในการสร้างชุดการสอนจะใช้วิธีนี้เป็นหลักสำคัญด้วย จึงทำให้มั่นใจได้ว่า

ชุดการสอนจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจ พร้อมทั้งจะสอนอีกด้วย

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544, หน้า 113-114) กล่าวว่า ชุดการสอนหรือชุดการเรียนตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Instructional Package) เป็นสื่อประสมประเภทหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องที่จะสอนแม้ชุดการสอนจะเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับบางคนแต่นักการศึกษาไทย ได้มีแนวคิดการทำชุดการสอนมาเป็นเวลานานแล้ว แม้จะยังไม่มีคำว่า ชุดการสอน ขึ้นมาก็ตาม

ชุดการสอน เป็นสื่อประสมที่ได้จากระบบการผลิต และการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

นิพนธ์ สุขปรดี (2547, หน้า 214) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอน (Instructional) คือ การจัดระบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ ผู้เรียนรายบุคคลสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง หรือชุดการสอนมีครูสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนกับนักเรียนกลุ่ม และสามารถใช้ชุดการสอนในระบบการเรียนการสอนมวลชน โดยที่ในชุดการสอนจะมีสื่อประสมของผู้เรียนและผู้สอนครบครัน (ยกเว้นสื่อประจำห้องเรียนและสื่อที่หาง่าย เช่น น้ำและดิน) ตั้งแต่คู่มือครูสื่อการทำและประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน สื่อสั่งการผู้เรียน สื่อที่ใช้ในกิจกรรมและการปฏิบัติการของผู้เรียน สื่อในกระบวนการเรียนการสอน สื่อในระบบการสื่อสารการเรียนการสอน ชุดการสอนเป็นสื่อประสม ซึ่งนำเอาสื่อการสอนตั้งแต่สองสื่อขึ้นไป บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งโดยเฉพาะโดยการจัดเตรียมเพื่อให้ครูและนักเรียนได้ใช้ในการวางแผนและดำเนินการเรียนการสอน รวมถึงการทำและประเมินผลระบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมเป็นชุดสื่อประสมที่ครูสร้างขึ้นโดยนำสื่อหลาย ๆ อย่างที่มีความสอดคล้องกัน มาจัดไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบโดยวิธีบูรณาการสื่อการสอน ให้ตรงตามเนื้อหาวิชา สำหรับใช้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะสอน

2.2 แนวคิดและหลักการของชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมที่ดีสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนได้นั้นจะต้องมีแนวคิดในการผลิตชุดกิจกรรม ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดและหลักการในการสร้างชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

บุญเกื้อ ครอบหาเวช (2545, หน้า 92-94) ได้ให้แนวคิดหลักการในการนำเอาชุดการสอน มาใช้ในระบบการศึกษา 5 ประการ คือ

1. การประยุกต์ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนที่เหมาะสมที่สุดก็คือ การจัดการสอนรายบุคคลหรือการศึกษาตามเอกัตภาพและการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามระดับสติปัญญาความสามารถและความสนใจโดยมีครูคอยแนะนำ และช่วยเหลือตามความเหมาะสม

2. ความพยายามที่เปลี่ยนแนวการเรียนการสอนไปจากเดิม การจัดการเรียนการสอนแต่เดิมนั้น เรายึดครูเป็นหลัก เปลี่ยนมาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนเอง โดยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อหรือวิธีการต่าง ๆ การนำสื่อการสอนมาใช้จะต้องให้ตรงกับเนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ โดยนิยมจัดในรูปของชุดการสอน การเรียนในลักษณะนี้ผู้เรียนจะเรียนจากครูประมาณ 1 ใน 4 ส่วน ส่วนที่เหลือผู้เรียนจะเรียนจากสื่อด้วยตนเอง

3. การใช้สื่อการสอนได้เปลี่ยนแปลง และขยายตัวออกไป การใช้สื่อการสอนในปัจจุบันได้คลุมไปถึงการใช้วัสดุสิ่งแปลก เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ แต่เดิมนั้นการผลิตและการใช้มักจะออกมาในรูปต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างใช้เป็นสื่อเดียว ๆ มิได้มีการจัดระบบการใช้สื่อหลายอย่างมาผสมผสานกันให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียน แทนการใช้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนตลอดเวลา แนวใหม่ใหม่จึงเป็นผลิตสื่อการสอนแบบประสมให้เป็นชุดการสอน อันจะมีผลต่อการใช้ของครู คือ เปลี่ยนจากการใช้สื่อ เพื่อช่วยครูสอน คือครูเป็นผู้หยิบใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นใช้สื่อการสอน เพื่อช่วยผู้เรียนเรียน คือ ให้ผู้เรียนหยิบและใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยอยู่ในรูปของชุดการสอน

4. ปฏิวิธยสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม แต่ก่อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในห้องเรียน มีลักษณะเป็นทางเดียว คือผู้สอนเป็นผู้นำและผู้เรียนเป็นผู้ตาม ผู้สอนมิได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจะมีโอกาสพูดก็ต่อเมื่อผู้สอนให้พูด การตัดสินใจของผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะตามผู้สอน แนวใหม่ในปัจจุบันและอนาคตของกระบวนการเรียนรู้ จึงต้องนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมร่วมกัน ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มจึงเป็นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งนำมาสู่การจัดระบบการผลิตสื่อออกมาในรูปของ ชุดการสอน

5. การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนมาใช้ โดยจัดสภาพการณ์ ออกมาเป็นการสอนแบบโปรแกรม หมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสร่วม

ในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทางทราบว่า การตัดสินใจหรือการทำงานของตนถูกหรือผิดอย่างไร มีการเสริมแรงบวกที่ทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือคิดถูก อันจะทำให้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต และให้ค่อยเรียนรู้ไปทีละขั้นตอนตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเอง โดยไม่มีใครบังคับ การจัดสภาพการณ์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ตามนัยดังกล่าวข้างต้น จะมีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทาง โดยการจัดการสอนแบบโปรแกรมและใช้ชุดการสอน เป็นเครื่องมือสำคัญ

เพ็ญศรี สร้อยเพชร (2542, หน้า 4-5) ได้สรุปแนวคิดและหลักการของชุดกิจกรรมมาใช้ในระบบการศึกษา ดังนี้

แนวคิดแรก เกิดจากการที่นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดที่สอง เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแนวการเรียนการสอน จากเดิมที่เคยยึดครูเป็นแหล่งความรู้หลัก มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่พยายามจะจัดระบบของการใช้สื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยลง เนื่องจากเดิมการผลิตการใช้สื่อการสอนมักจะออกมาในรูปแบบต่างคนต่างผลิตต่างคนต่างใช้ มิได้มีการนำสื่อหลายอย่างมาบูรณาการให้เป็นระบบอย่างเหมาะสมและสะดวกในการใช้

แนวคิดที่สี่ เป็นแนวคิดที่พยายามที่จะเปลี่ยนปฏิกริยา ที่สัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน กับสภาพแวดล้อม เพราะแต่เดิมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีลักษณะเป็นทางเดียวครูเป็นผู้นำและนักเรียนเป็นผู้ตาม ส่วนความสัมพันธ์ ระหว่างนักเรียนต่อนักเรียนในห้องนั้น แทบจะไม่มีในลักษณะของการถกเถียง หรืออภิปรายทางวิชาการเลย นอกจากนี้ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมแต่เดิมการเรียนการสอนจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ครูไม่ค่อยพานักเรียนออกไปสู่สภาพนอกห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสศึกษา และเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนอาศัยอยู่

แนวคิดที่ห้า เป็นความพยายามที่จะจัดสถานการณ์ให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้มากที่สุด นั้น ก็คือ การจัดระบบการเรียนการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน ดังนี้

1. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ให้นักเรียนทราบผลประกอบกิจกรรมของตนในทันทีว่าเป็นอย่างไร มีการเสริมแรงในกรณี

ที่นักเรียนทำถูกต้อง อันจะมีผลให้นักเรียนกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต

3. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้น และความสามารถของนักเรียนเอง
สรุปได้ว่าแนวคิดและหลักการของชุดกิจกรรม คือ การตอบสนองความแตกต่างระหว่าง
บุคคล สื่อและวิธีการสอน ของครู สภาพแวดล้อมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผู้เรียนกับ
ผู้เรียน และการจัดสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับนักเรียนให้มากที่สุด

2.3 ประเภทของชุดกิจกรรม

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการใช้ ซึ่งมีผู้แบ่งประเภท
ของชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544, หน้า 114) ได้แบ่งประเภทของชุดการสอนหรือชุดการเรียนการสอน
ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ชุดการสอนประกอบการบรรยาย เป็นชุดการสอนที่มุ่งขยายเนื้อหาสาระการสอน
แบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ผู้สอนพูดน้อยลงและสื่อการสอนทำหน้าที่แทนชุดการสอนแบบ
บรรยายนี้ นิยมใช้กับการฝึกอบรมและการสอนในระดับอุดมศึกษาถือว่า การสอนแบบบรรยายมี
บทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน
2. ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมกลุ่ม
เช่น ในการสอนแบบกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น
3. ชุดการสอนตามเอกัตภาพ หรือชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน
สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลอาจเป็นการเรียนใน
โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถความสนใจและความพร้อม
ของผู้เรียนชุดการสอนรายบุคคลอาจออกมาในรูปของหน่วยการสอนย่อยหรือ “โมดูล”
4. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนที่ผู้สอนกับนักเรียนอยู่ต่างถิ่นต่างเวลากัน
มุ่งสอน ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์
รายการวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา
เช่น ชุดการสอน ทางไกลมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นต้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 173-174) ได้แบ่งชุดการสอน ตามลักษณะของการใช้เป็น
3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดการสอนสำหรับประกอบคำบรรยาย หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดการสอน
สำหรับครูใช้คือ เป็นชุดการสอนที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนให้ครู ได้ใช้ประกอบคำบรรยาย
เพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลงและเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาก
ยิ่งขึ้น ชุดการสอนนี้จะมีเนื้อหาวิชาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดการสอนแบบนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน และอาจจัดการเรียนในรูปของศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มจะประกอบด้วย ชุดการสอนย่อยที่มีจำนวนเท่ากับศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อการเรียนหรือบทเรียนครบชุด ตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น การเรียนอาจจะจัดในรูปแบบของรายการบุคคลหรือผู้เรียนทั้งศูนย์ใช้ร่วมกันก็ได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มอาจจะต้องความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการใช้แล้ว ผู้เรียนจะสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เอง ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้ หากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ เมื่อจบการเรียนรู้แต่ละศูนย์แล้ว ผู้เรียนอาจจะสนใจการเรียนรู้เสริมเพื่อเจาะลึกสิ่งที่เรียนรู้ได้อีก จากศูนย์สำรองที่ครูจัดเตรียมไว้ เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาที่จะต้องรอคอยบุคคลอื่น

3. ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่จัดระบบขั้นตอน เพื่อให้นักเรียนใช้เรียนด้วยตนเอง ตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อศึกษาจบแล้วจะทำให้การทดสอบประเมินผล ความก้าวหน้าและการศึกษาชุดต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหาผู้เรียนสามารถจะปรึกษากันได้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันที ในฐานะผู้ประสานงาน หรือผู้ชี้แนะแนวทาง การเรียน ชุดการสอนแบบนี้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลให้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปจนสุดความสามารถ โดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่น อันเป็นการถูกต้องและยุติธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ ชุดการสอนแบบนี้บางครั้งเราก็เรียกบทเรียนโมดูล (Instructional Module)

บุญเกิด คอวหาเวช (2545, หน้า 94) ได้แบ่งชุดการสอนออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนสำหรับผู้สอนจะใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งในการขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชุดการสอนแบบนี้จะช่วยให้ผู้สอนลดการพูดให้น้อยลงและใช้สื่อการสอนที่มีพร้อมอยู่ในชุดการสอน ในการเสนอเนื้อหามากขึ้น สื่อที่ใช้ อาจได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ สไลด์ फिल्मสตริป ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียงหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ เป็นต้น ข้อสำคัญก็คือสื่อที่จะนำมาใช้นี้จะต้องให้ผู้เรียนได้เห็นอย่างชัดเจนทุกคน ชุดการสอนชนิดนี้บางคนอาจจะเรียกว่า ชุดการสอนสำหรับครูก็มี

2. ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการสอนสำหรับให้ผู้เรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 5-7 คน โดยใช้สื่อการสอนที่บรรจุไว้ในชุดการสอนแต่ละชุด มุ่งที่จะฝึกทักษะใน

เนื้อหาวิชาที่เรียนและให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกัน ชุดการสอนชนิดนี้มักจะใช้ในการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ชุดการสอนแบบรายบุคคลหรือชุดการสอนตามเอกัตภาพ เป็นชุดการสอนสำหรับเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ตามความสามารถและความสนใจของตนเอง อาจจะเรียนที่โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ ส่วนมากมักจะให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถจะประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้ด้วย ชุดการสอนชนิดนี้อาจจะจัดในลักษณะของหน่วยการสอนย่อยหรือโมดูลก็ได้

สรุปได้ว่า การจัดแบ่งประเภทของชุดการสอนหรือชุดกิจกรรม เป็นการแบ่งตามลักษณะของการใช้งาน ซึ่งในการนำไปใช้ต้องคำนึงถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษา ได้สร้างชุดกิจกรรมแบบกลุ่มกิจกรรม ที่ให้นักเรียนประกอบกิจกรรมเป็นกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำเพียงเล็กน้อย

2.4 องค์ประกอบของชุดกิจกรรม

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมมีความต่อการสร้างกิจกรรมเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างชุดกิจกรรม เพราะจะเป็นแนวทางในการสร้างชุดการสอนหรือชุดกิจกรรม เพื่อให้ชุดการสอนหรือชุดกิจกรรมนั้น เป็นระบบและสมบูรณ์ในตัวเอง โดยมีนักการศึกษาได้สรุปองค์ประกอบของชุดการสอนหรือชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 95-96) ได้สรุปองค์ประกอบของชุดกิจกรรมไว้ 4 ส่วน ดังนี้

1. คู่มือการใช้ชุดการสอน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการสอนศึกษา และปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยแผนการสอน สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทผู้เรียน และการจัดชั้นเรียน (ในกรณีของชุดการสอนที่มุ่งใช้กับกลุ่มย่อย เช่น ในศูนย์การเรียนรู้)

2. บัตรงาน เป็นบัตรที่มีคำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง โดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของการเรียน

3. แบบทดสอบวัดผลความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจสอบว่า หลังจากเรียนชุดการสอนจบแล้วผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่

4. สื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นสื่อสำหรับผู้เรียนได้ศึกษามีหลายชนิดประกอบกัน อาจเป็นประเภท สิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง จุลสาร บทเรียนโปรแกรม หรือประเภท

สื่อทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภูมิต่าง ๆ เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป สไลด์ขนาดขนาด 2×2 นิ้ว ของจริง เป็นต้น

ทศนา เขมมณี (2553, หน้า 374) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ (ที่ขาดไม่ได้) ของชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. มีผู้สอนและผู้เรียน
2. มีชุดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระ บัตรคำสั่งในการทำกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อที่จำเป็นสำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งแบบวัดและประเมินผล การเรียนรู้
3. มีศูนย์การเรียนรู้หรือมุมความรู้หรือสถานที่ สำหรับกลุ่มผู้เรียนในการศึกษาและทำ กิจกรรม ต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในบัตรคำสั่ง
4. ผู้เรียนศึกษาและทำกิจกรรมตามศูนย์ต่าง ๆ ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคลจนครบ ทุกศูนย์หรือครบทุกเนื้อหา
5. ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544, หน้า 116) ได้จำแนกส่วนประกอบของชุดกิจกรรมไว้ 4 ส่วน ดังนี้

1. คู่มือ สำหรับครูผู้ใช้ชุดการสอน หรือและผู้เรียนที่ต้องเรียนรู้จากชุดการสอน
2. คำสั่ง หรือการมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนให้นักเรียน
3. เนื้อหาสาระและสื่อ โดยจัดให้อยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสม และกิจกรรม การเรียน การสอนแบบกลุ่มและรายบุคคล ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. การประเมินผล เป็นการประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงานการ ค้นคว้า และผลของการเรียนรู้ในรูปของแบบสอบต่าง ๆ

บุญเกิด ควรหาเวช (2545, หน้า 95 – 96) ได้จำแนกองค์ประกอบที่สำคัญของ ชุดกิจกรรมไว้ 4 ส่วน ดังนี้

1. คู่มือครู เป็นคู่มือ และแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามแต่ชนิดของ ชุดการสอนภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดการสอนเอาไว้อย่างละเอียด อาจทำเป็นเล่มหรือ แผ่นพับก็ได้
2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ จะเป็นส่วนที่ บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบ กิจกรรม แต่ละอย่าง ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งจะมีอยู่ในชุดการสอนแบบกลุ่มและ รายบุคคล ซึ่งจะประกอบด้วย

2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา

2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรม

2.3 การสรุปบทเรียน

3. เนื้อหาสาระและสื่อ จะบรรจุไว้ในรูปของสื่อการสอนต่างๆ อาจประกอบด้วย บทเรียน โปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง फिल्मสตริป ตัวอย่าง รูปภาพ เป็นต้น ผู้เรียนจะศึกษาจากสื่อการสอนต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดการสอน ตามบัตรที่กำหนดไว้ให้

4. แบบประเมินผล ผู้เรียนจะทำการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังเรียน แบบประเมินผลที่อยู่ในชุดการสอนอาจจะเป็นแบบฝึกหัดให้เติมคำในช่องว่าง เลือกคำตอบที่ถูกต้อง จับคู่ คูณผลจากการทดลอง หรือให้ทำกิจกรรม เป็นต้น

สรุปองค์ประกอบของชุดกิจกรรมประกอบด้วย คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม บทเรียนหรือเนื้อหา สาระ ใบงานหรือบัตรงาน การประเมินผลจากการเรียนด้วยชุดกิจกรรม เฉลย

2.5 ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 178-181) ได้แบ่งขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาทั้งหมดอย่างละเอียดว่า สิ่งที่เราจะนำมาเป็นชุดการสอน การเรียนรู้นั้น จะมุ่งเน้นให้เกิดหลักการของการเรียนรู้อะไรบ้าง ให้กับผู้เรียนนำวิชาที่ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์แล้วมาแบ่งเป็นหน่วยการเรียนการสอน ในแต่ละหน่วยนั้นจะมีหัวข้อเรื่องย่อย ๆ รวมอยู่อีกที่เราจะต้องศึกษาพิจารณาให้ละเอียดชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในหน่วยอื่น ๆ อันจะสร้างความสับสนให้ผู้เรียนได้ และควรคำนึงถึงการแบ่งหน่วยการเรียนการสอนของแต่ละวิชานั้น ควรจะเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระให้ถูกต้องว่าอะไรเป็นสิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ก่อนอันเป็นพื้นฐานตามขั้นตอนของความรู้และลักษณะธรรมชาติในวิชานั้น

2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระ และแบ่งหน่วยการเรียนการสอนได้แล้ว จะต้องพิจารณาตัดสินใจอีกครั้งหนึ่งว่า จะทำชุดการสอนการเรียนรู้แบบใด โดยคำนึงถึงข้อกำหนดว่าผู้เรียนคือใคร (Who, Learner) จะให้อะไรกับนักเรียน (Give what Condition) จะให้ทำกิจกรรมอย่างไร (Does What Activities) จะทำได้ดีอย่างไร (How well Criterion) สิ่งเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการเรียน

3. กำหนดหน่วยการเรียนการสอนโดยประมาณเนื้อหาสาระ ที่เราจะสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ตามชั่วโมงที่กำหนด โดยคำนึงว่าเป็นหน่วยที่น่าสนใจน่าเรียนรู้ให้ความรู้ความเข้าใจ ผู้เรียน หาสื่อการเรียนได้ง่าย พยายามศึกษาวิเคราะห์ให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่งว่าหน่วยการเรียนการสอนนี้ มีหลักการหรือความคิดรวบยอดอะไรและมีหัวข้อเรื่องย่อย ๆ อะไรอีกบ้างที่รวมกันอยู่ใน

หน่วยนี้ แต่ละหัวข้อย่อยมีความคิดรวบยอดหรือหลักการย่อย ๆ อะไรอีกบ้างที่ต้องศึกษา พยายามดึงเอาแก่นของหลักการของหลักการเรียนรู้ออกมาให้ได้

4. กำหนดความคิดรวบยอด ความคิดรวบยอดที่เรากำหนดขึ้น จะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง โดยสรุปแนวคิดสาระและหลักเกณฑ์ที่สำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกัน

5. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับความคิดรวบยอด โดยกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

6. การวิเคราะห์งาน คือการนำจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อมาทำการวิเคราะห์งาน เพื่อหากิจกรรมการเรียนการสอน แล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ

7. เรียงลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ภายหลังจากที่เรา นำ จุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อมาทำการ วิเคราะห์งาน และเรียงลำดับกิจกรรมของแต่ละข้อเพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนของการเรียนการสอน จะต้องนำกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละข้อที่ทำการวิเคราะห์งานและเรียงลำดับกิจกรรมไว้ แล้วทั้งหมดนำมาหลอมรวมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นสมบูรณ์ที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในการเรียน โดยคำนึงถึงพฤติกรรมพื้นฐานของนักเรียน (Entering Behavior) วิธีดำเนินการให้เกิดมีการเรียนการสอนขึ้น (Instruction Procedures) ตลอดจนการติดตามผลและการประเมินผลพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมาเมื่อมีการเรียนการสอนแล้ว (Performance Assessment)

8. สื่อการเรียนรู้ คือวัสดุอุปกรณ์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียน จะต้องกระทำเพื่อเป็น แนวทางในการเรียนรู้

9. การประเมินผลคือ ตรวจสอบดูว่า หลังจากการเรียนการสอนแล้วได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะใช้วิธีการใดก็ตาม แต่จะต้อง สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เราตั้งไว้

10. การทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ กำหนดขั้นตอนไว้ ดังนี้

10.1 ชุดการสอนนี้ต้องการความรู้เดิมหรือไม่

10.2 การนำเข้าสู่บทเรียนของชุดการสอนการเรียนรู้เหมาะสมหรือไม่

10.3 การประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน มีความสับสนวุ่นวายกับผู้เรียนและดำเนินไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่

10.4 การสรุปผลการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางสู่ความคิดรวบยอดหรือหลักการสำคัญของการเรียนรู้ในหน่วยนั้นๆ ดีหรือไม่หรือจะต้องตรวจปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไร

10.5 การประเมินผลหลังการเรียน เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นนั้น ให้ความเชื่อมั่นได้มากน้อยแค่ไหนกับผู้เรียน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544, หน้า 118 - 119) ได้อธิบายขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมอย่างมีระบบในการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาหรือเรียกย่อ ๆ ว่า Chula Plan โดยมีรายละเอียดขั้นตอน 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์
2. กำหนดหน่วยการสอน แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอน
3. กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนจะต้องถามตนเอง ว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอะไรบ้าง แล้วกำหนดออกมาเป็น 4-6 หัวเรื่อง
4. กำหนดมโนทัศน์และหลักการ มโนทัศน์และหลักการที่กำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง
5. กำหนดวัตถุประสงค์เป็นการเขียน ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง
6. กำหนดกิจกรรมการเรียน กำหนดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนด
7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องประเมินผล ให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ
9. การหาประสิทธิภาพชุดการสอน เพื่อเป็นการประกันว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้นล่วงหน้า
10. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ที่ได้ตั้งไว้แล้ว สามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ตามประเภทของชุดการสอน (แบบบรรยาย แบบกลุ่ม แบบรายบุคคล) และตามระดับการศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา) โดยกำหนดขั้นตอนการใช้ดังนี้

10.1 ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อพิจารณาความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนเรียนเนื้อหานั้นๆ

10.2 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

10.3 ขึ้นประกอบกิจกรรมการเรียน(ชั้นสอน) ผู้สอนบรรยายหรือให้มีการแบ่งกลุ่มประกอบกิจกรรมการเรียน

10.4 ขึ้นสรุปผลการสอนเพื่อสรุปมโนทัศน์และหลักการที่สำคัญ

10.5 ทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อดูพฤติกรรมการเรียนที่เปลี่ยนไปแล้ว

จากการศึกษาแนวทางในสร้างชุดกิจกรรม ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมได้ดังนี้ กำหนดเรื่อง, กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์, จัดหน่วยการเรียนรู้, กำหนดหัวเรื่องย่อย, กำหนดความคิดรวบยอด, กำหนดจุดประสงค์, กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน, กำหนดรูปแบบการประเมินผล, เลือกและผลิตสื่อการสอน, สร้างแบบทดสอบ, หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

สรุปได้ว่า ในการสร้างชุดกิจกรรมนั้น ควรมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำชุดกิจกรรมนั้นไปใช้จริงต่อไปโดยศึกษาใช้แนวคิดในการสร้างชุดกิจกรรมของนักวิชาการต่างๆ โดยนำมาประยุกต์เข้าด้วยกันเพื่อให้เหมาะสมในการค้นคว้า

2.6 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545, หน้า 494-496) ได้กล่าวว่า การทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน หมายถึง การนำชุดการสอนไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับปรุงแล้วนำไปทดลองจริง (Trial Run) นำผลที่ได้ใช้ปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วจึงผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก

การทดลองใช้ หมายถึงการนำชุดการสอนที่ผลิตขึ้นเป็นต้นแบบ (Prototype) ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแต่ละระบบเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของชุดการสอนให้เท่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การทดลองสอนจริง หมายถึง การนำชุดการสอนที่ได้ทดลองใช้และปรับปรุงแล้ว ทุกหน่วยในแต่ละวิชาไปสอนจริง ในชั้นเรียนหรือในสถานการณ์การเรียนที่แท้จริง เป็นเวลา 1 ภาค การศึกษาเป็นอย่างน้อยในการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน มีความจำเป็นด้วยเหตุผลหลายประการ คือ

1. สำหรับหน่วยงานผลิตชุดการสอน เป็นการประกันคุณภาพของ ชุดการสอนว่า อยู่ในขั้นสูงเหมาะสมที่จะลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก
2. สำหรับผู้ใช้ชุดการสอน ชุดการสอนจะทำหน้าที่สอน โดยช่วยสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่มุ่งหวัง บางครั้งต้องช่วยครูสอน
3. สำหรับผู้ผลิตชุดการสอน การทดสอบประสิทธิภาพจะทำให้ผู้ผลิตมั่นใจได้ว่าเนื้อหาสาระที่บรรจุลงในชุดการสอนเหมาะสม

ในการทดสอบหาประสิทธิภาพของชุดการสอน จะต้องการตรวจสอบระบบการทำงาน และตั้งเกณฑ์กำหนดประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการประกันว่า จะมีประสิทธิภาพจริงตามที่มุ่งหวังได้

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตชุดการสอนจะพึงพอใจว่า หากชุดการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว ชุดการสอนนั้นก็มีความคุ้มค่า ที่จะนำไปสอนนักเรียนและคุ้มกับการลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ กระทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) E_2 (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์) ดังนี้

1. ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Transitional Behavior) คือ ประเมินผลต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยหลาย ๆ พฤติกรรม เรียกว่า “กระบวนการ” (Process) ของผู้เรียนที่สังเกตจากการประกอบกิจกรรมกลุ่ม (รายงานของกลุ่ม) และรายงานบุคคล ได้แก่ งานที่มอบหมาย และกิจกรรมอื่นใด ที่ผู้สอนกำหนดไว้

2. ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Transitional Behavior) คือ ประเมินผลลัพธ์ (Products) ประสิทธิภาพของชุดการสอนจะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่น่าพึงพอใจ โดยกำหนดให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ซึ่งการกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้นผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษาอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำ เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดก็มักได้ผลเท่านั้น

ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545, หน้า 496-497) ได้กล่าว การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน หมายถึง การนำชุดการสอนไปทดลองใช้โดยการทดลองตามขั้นตอนที่กำหนด เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแล้วนำไปทดลองสอนจริง แล้วทำการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน ประสิทธิภาพที่กำหนดเป็นเกณฑ์ ที่ผู้สอนคาดหวังว่า ผู้เรียนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นที่พึงพอใจโดยกำหนดเปอร์เซ็นต์ ของผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนทั้งหมดนั้นคือ E_1/E_2 หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ ต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ประสิทธิภาพของกระบวนการ คือ การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง ได้แก่ การประกอบกิจกรรม กลุ่ม งานที่มอบหมาย กิจกรรมอื่น ๆ ตามที่ผู้สอนกำหนด

ประสิทธิภาพผลลัพธ์ คือ การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย พิจารณาจากผลการสอน โดยการทดสอบหลังการเรียนการสอน

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอนทำโดยวิธีการนำเสนอที่สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองสอน ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การทดลองแบบ 1:1 (แบบเดี่ยว) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 1 คน โดยใช้เด็กอ่อน ปานกลาง เก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวนี้ จะได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก แต่ไม่ต้องวิตกเมื่อปรับปรุงแล้วจะสูงขึ้นมาก่อนนำไปทดลองแบบกลุ่ม ในขั้นนี้ E_1/E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 60/60

2. การทดลองแบบ 1:10 (แบบกลุ่ม) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6-10 คน (ละผู้ที่เรียน เก่ง กับอ่อน) คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มมากขึ้น เกือบเท่าเกณฑ์โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณ 10% E_1/E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 70/70

3. การทดลองแบบ 1:100 (ในภาคสนาม) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 40-100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการปรับปรุงผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน 2.5 % ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมาก ผู้สอนจะต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนใหม่โดยยึดสภาพความจริงเป็นเกณฑ์ สมมติว่าเมื่อทดสอบหาประสิทธิภาพแล้ว ได้ 83.5/84.5 ก็แสดงว่าชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ 83.5/84.5 ใกล้เคียงกับเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ แต่ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ 75/75 เมื่อผลการทดลองเป็น 83.5/84.5 ก็อาจเลื่อนเกณฑ์ขึ้นมาเป็น 85/85 ได้

ระดับประสิทธิภาพของชุดการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเป็นระดับที่ผู้ทำชุดการสอนพอใจ หากชุดการสอนมีประสิทธิภาพ ชุดการสอนก็มีคุณค่าน่าพอใจ เราเรียก ระดับประสิทธิภาพที่น่าพอใจว่า เกณฑ์ประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการยืนยันการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนค่อนข้างแน่นอน

จากการศึกษา การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม พบว่า การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม จะเป็นการกำหนดเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจ โดยกำหนดให้เป็นร้อยละของผลเฉลี่ยคะแนนจากการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1 / E_2 คือประสิทธิภาพของกระบวนการและ/หรือประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภค ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ผู้ศึกษาใช้แนวทางของชัยยงค์ พรหมวงศ์ ในการหาประสิทธิภาพ ของชุดกิจกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 เนื่องจากเป็นชุด

กิจกรรมที่เน้นทักษะ ใช้เหตุผลประกอบความสามารถในการแก้ปัญหาการบริโภค โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด เพื่อให้ได้ชุดกิจกรรม ที่สามารถประกันได้ว่ามีประสิทธิภาพจริงตามที่มุ่งหวังและเกิดผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้

2.7 ประโยชน์ คุณค่า ข้อดีของชุดกิจกรรม

การสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมประเภทใดก็ตาม ย่อมทำให้มีคุณประโยชน์ต่อการเพิ่มคุณค่าในการเรียนการสอน ถ้ามีระบบการผลิตที่มีการทดสอบวิจัยแล้ว

บุญเกื้อ คอระหาเวช (2545, หน้า 110–111) ได้สรุปคุณค่าและประโยชน์ของชุดกิจกรรมที่มีต่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสมของแต่ละคน
2. ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครู เพราะชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเพียงเล็กน้อย
3. ช่วยในการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำเอาชุดการสอนไปใช้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา
4. ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่
5. เป็นประโยชน์ในการสอนแบบศูนย์การเรียน
6. ช่วยให้ครูวัดผลผู้เรียนได้ตรงตามความมุ่งหมาย
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

8. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

9. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเคารพ นับถือ ความคิดเห็นของผู้อื่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 18–82) ได้สรุปประโยชน์ของชุดกิจกรรมที่ดีมีไว้ ดังนี้

1. ช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนของครู ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ส่งเสริมการศึกษาเป็นรายบุคคล และความสนใจตามเวลาและโอกาสที่เลือกอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ซึ่งแตกต่างกัน อันเป็นหลักของการจัดการศึกษาที่ถูกต้อง

3. จัดปัญหาการขาดแคลนครู โดยชุดการสอนทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะเรียนด้วยตนเองและจะทำให้ครูคนหนึ่งสอนนักเรียนได้จำนวนมากขึ้น

4. ช่วยในการจัดการศึกษานอกระบบ เพราะชุดการสอนสามารถนำไปใช้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา

5. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเคารพ นับถือ ความคิดเห็นของผู้อื่น

ทิตินา แคมมณี (2553, หน้า 376 -377) กล่าวถึงข้อดี ของชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ทันทีที่เรียนจบ
4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มย่อยได้

สรุปได้ว่า คุณค่าและประโยชน์ของชุดกิจกรรม นอกจากจะใช้สอนได้ตรงตามเนื้อหาวิชาและ จุดประสงค์ของหลักสูตรแล้วยังจะสามารถช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และยังช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอน อันเนื่องมาจากครูและความสามารถ ของนักเรียนแต่ละคน และยังช่วย เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน สำหรับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เป็นการนำหลักการของการสร้างชุดกิจกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำการเรียนแบบปัญหาเป็นหลัก ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนใช้แนวคิดแบบพอเพียงไปแก้ปัญหา สำหรับเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

มณฑรา ธรรมบุศย์ (2545, หน้า 1) กล่าวถึงความเป็นมาของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่า การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นรูปแบบการเรียนการสอน ที่เริ่มจากคณะแพทยที่มหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา ซึ่งคิดค้นวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนมีบทบาทที่กระตือรือร้นต่อการเรียนตลอดกระบวนการเรียนการสอน และช่วยให้ความเครียดของผู้เรียนต่ำลง ทางคณะฯ จึงจัดให้มีการเรียนรู้ในกลุ่มเล็กในลักษณะการเรียนรู้แบบทบทวน โดยให้มีกระบวนการศึกษาด้วยการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงจากกรณีผู้ป่วยจริง และการรักษาพยาบาลจริง ต่อมาจึงได้เผยแพร่แนวคิดนี้ไปยังนานาประเทศทั่วโลกแล้ว

อาภรณ์ แสงรัศมี (2543, หน้า 12) กล่าวว่า สำหรับประเทศไทย ได้มีการนำแนวคิดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้ครั้งแรกในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อปี พ.ศ.2531 และมีการนำไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ และพยาบาลศาสตร์ ของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ

ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 24 ที่กล่าวถึงกระบวนการ เรียนรู้ โดยให้มีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ให้การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ และ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการ ปฏิบัติ ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

3.1 ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

บาโรว์ส และแทมบลิน (Barrows and Tamblyn, 1980, p.18) ได้ให้คำจำกัดความ ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่า “การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักคือ การเรียนรู้ที่เป็นผล ของกระบวนการทำงานที่มุ่งสร้างความเข้าใจและหาทางแก้ปัญหาตัวปัญหา จะเป็นจุดตั้งต้นของ กระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นต่อไปในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการ สืบค้นข้อมูลที่ต้องการเพื่อสร้างความเข้าใจกลไกของตัวปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา

ทิศนา ขัมมณี (2553, หน้า 137) ได้ให้ความหมายว่าเป็น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นหลักว่า เป็นการ จัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและ แก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็น ทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิด ทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

วัชรรา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 72) ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือ Problem Based Learning หรือเรียน สั้น ๆ ว่า PBL เป็นกลยุทธ์วิธีการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดแบบ หนึ่งในที่จัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น หรือเป็นฐานสำหรับกิจกรรมการ เรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้โดยที่ปัญหานั้นจะต้องทำให้นักเรียนสนใจ ต้องแสวงหาค้นหาปัญหา มาช่วยแก้ปัญหา หรือทำให้ปัญหานั้นชัดเจนมองเห็นแนวทางแก้ไข ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และ จะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นของนักเรียนได้

อาภรณ์ แสงรัศมี (2543, หน้า 14) สรุปการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่า หมายถึง การเรียนการสอนที่เริ่มต้นด้วยปัญหาเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความอยากรู้และไปแสวงหา

ความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนเป็นกระบวนการที่คล้ายกับการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และให้ผู้เรียนมีการทำงานเป็นทีม

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2551, หน้า 2) สรุปว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน สาเหตุและกลไกของการเกิดปัญหานั้น ค้นคว้าความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เพื่อจะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป โดยผู้เรียนอาจจะไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มาก่อน แต่อาจใช้ความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิมหรือเคยเรียนมา

ยุรวรรณ คล้ายมงคล (2545, หน้า 55) สรุปการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่า เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ปัญหาเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้สมรรถภาพที่ต้องการ โดยมีครูเป็นผู้ให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

มัทธรา ธรรมบุญย์ (2545, หน้า 13) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม โดยนักเรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง เป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษา การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก จึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและแก้ปัญหาเป็นหลัก

เบญจวรรณ อ่วมมณี (2549, หน้า 49) สรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ว่า หมายถึง วิธีการเรียนวิธีหนึ่งที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ใหม่ และใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา ซึ่งสถานการณ์ที่นักเรียนจะต้องพบในการปฏิบัติด้วยตนเองในการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มโดยครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียน การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ตามที่ต้องการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการตัดสินใจที่ดี ตลอดจนสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

เอมอร จรัสพันธ์ (2550, หน้า 30) สรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ว่า หมายถึง การเรียนรู้ที่เริ่มด้วยการใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ ความเข้าใจด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยผู้เรียนเป็นผู้สืบค้นด้วยตนเอง เพื่อจะได้คำตอบ

ของปัญหานั้น ซึ่งกระบวนการหาความรู้ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหา (Problem Solving Skill)

สำราญ บุญธรรม (2550, หน้า 37) สรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ว่า หมายถึง วิธีการสอนที่นักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเรียนรู้โดยใช้ประเด็นสำคัญ ในกรณีปัญหาที่เป็นจริงหรือกำหนดขึ้น เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยการสืบค้นหาความรู้หรือทักษะต่าง ๆ แล้วนำความรู้ที่ค้นหามาเล่าสู่กันฟังพร้อมทั้งร่วมกันอภิปรายร่วมกันเรียนรู้แล้วสรุปเป็นความรู้ใหม่

กาญจนา จันทรประเสริฐ (2551, หน้า 6) สรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ว่า เป็นการใช้ปัญหาที่นำมาจากสถานการณ์จริง หรือจำลอง เป็นสื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสืบเสาะข้อมูล การสังเคราะห์ นำความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์สู่การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงได้ และกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก หมายถึง การเรียนรู้ที่เป็นผลของกระบวนการทำงานศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ที่มุ่งสร้างความเข้าใจและหาทางแก้ปัญหา ตัวปัญหาจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลความคิดสร้างสรรค์มีการตัดสินใจที่ดี และท้าทายให้เกิดความพยายามในการหาคำตอบหรือสร้างองค์ความรู้ ตลอดจนสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

3.2 แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

มณฑรา ธรรมบุศย์ (2545, หน้า 11-17) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ว่าในศตวรรษที่ 20 นั้น แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ที่นักศึกษานำมาอภิปรายโต้แย้งกัน ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่แนวคิดของนักจิตวิทยา 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมนิยม (Behaviorist learning) ซึ่งเชื่อว่า โลกของเรามีความรู้อยู่มากมาย แต่ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดไปยังผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมมีเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง นักจิตวิทยาในกลุ่มที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ได้แก่ สกินเนอร์ (Skinner) กับกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญานิยม (Cognitive Learning Theory) ซึ่งเชื่อว่า ความรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างที่มีลักษณะเฉพาะ (Particular Structure) กับสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา (Psychological Environment) ของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนโลกภายในของตน โดยอาศัยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการรับความรู้ใหม่

เข้าไปในสมอง หรือจากการปรับเปลี่ยนความรู้เก่าให้เข้ากับความรู้ใหม่ นักจิตวิทยาที่ได้รับการยอมรับแนวคิดมากที่สุดได้แก่ เพียเจท์ (Piaget)

ในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมา มีทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นหลายทฤษฎี แต่ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นักการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจกันมากได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivist Learning Theory) ซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด คือเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมาจากความรู้ที่มีอยู่เดิมหรือจากความรู้ที่รับเข้ามาใหม่ ด้วยเหตุนี้ ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ควรเป็นห้องเรียนที่ครูเป็นผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง โดยนักเรียนเป็นฝ่ายรับ (Passive Learning) แต่ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง สร้างความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจของตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น (Active Learning) รูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดนี้มีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (Collaborative Learning) การเรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระ (Independent Investigation Method) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นต้น

เมื่อพูดถึงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centred Approach) หลายคนนึกถึงทฤษฎี Constructivist เจ้าของทฤษฎีคือ Vygotsky และ Piaget ผู้ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากสิ่งรอบตัว ทฤษฎีนี้หมายถึงการสอนที่ผู้เรียนเรียนโดยการสร้างสรรค์และประมวลผลความรู้ด้วยตนเอง นั่นคือผู้เรียนจะแสวงหาความรู้จากหลากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้โดยใช้ประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงของตนปรับให้เหมาะสม นักการศึกษาบางคนถือว่าทฤษฎี Constructivism เป็นการเรียนรู้เชิงค้นหา (Discovery Learning) การเรียนรู้ถือเป็นการเดินทางจากจุดตั้งต้นที่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นไปจนถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) ซึ่งผู้เรียนมีความรู้เรื่องนั้นอย่างเต็มเปี่ยม เป็นการเรียนที่เน้นกระบวนการ (Process) ไม่ใช่ผลลัพธ์ตอนท้าย (Product) (อัญชลี ชยานุวัตร, 2551 หน้า 4)

Kruss (2008, p.1 อ้างอิงใน อัญชลี ชยานุวัตร, 2551 หน้า 4) กล่าวว่าทฤษฎี Constructivism ประกอบด้วยหลักใหญ่ ดังนี้

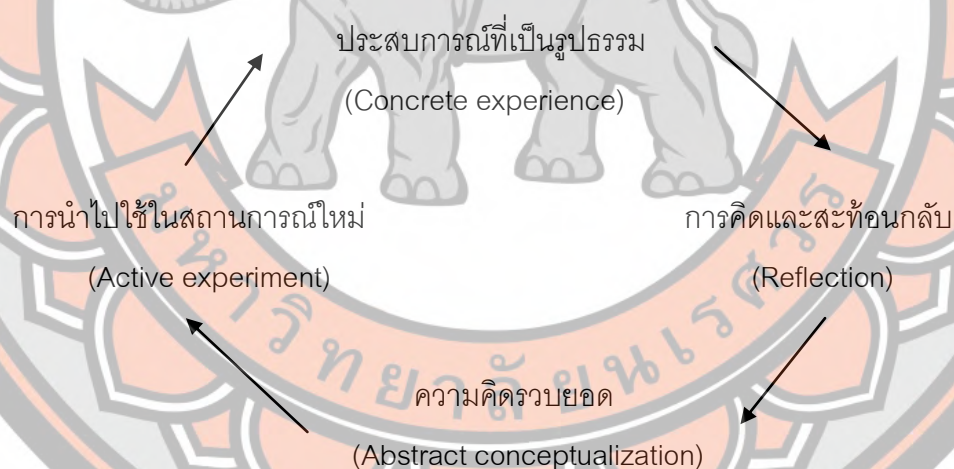
1. องค์ความรู้ที่ได้มาสร้างขึ้นโดยประสบการณ์ (Experiential Learning)
2. ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองโดยการเรียนเชิงรุก (Active Learning)
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการ ที่ต้องร่วมมือกัน และผู้เรียนสร้างความหมายจากมุมมองที่หลากหลาย ของสมาชิกในกลุ่มเรียน (Collaborative Learning)
4. การเรียนรู้เกิดในสถานการณ์จริง (Realistic Settings)

5. ผู้เรียนเลือกเส้นทางที่ตนต้องการจะเรียนรู้โดยเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่ต้องการ
6. เนื้อหาของบทเรียนจะจัดแบบองค์รวม ไม่แยกแยะเป็นกิจกรรมย่อยๆ (Holistic Approach)

Approach)

สรุปได้ว่าทฤษฎี Constructivism ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนไม่ใช่ครู ห้องเรียนแบบ Constructivism จะไม่ใช่ที่สำหรับครูผู้สอนซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert) มาถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเปรียบประดุจภาชนะว่างเปล่าที่ต้องเติมเต็มแต่จะเป็นที่ ๆ ครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ผู้แนะนำ ผู้กระตุ้นและท้าทายให้เกิดการเรียนรู้ หน้าที่หลักของครูผู้สอนคือถามคำถามดี ๆ ที่มีคุณค่า (Asking Good Questions) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด

อานุภาพ เลขะกุล (2555, หน้า 2) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่าเป็น การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยเริ่มจากการได้ประสบการณ์ตรงจาก โจทย์ปัญหา ผ่านกระบวนการคิดและการสะท้อนกลับ (Reflection) นำไปสู่ความรู้และความคิด รวบยอด อันจะนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป

ภาพ 2 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

ที่มา: อานุภาพ เลขะกุล (2555, หน้า 2)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning)

ซึ่งผู้เรียนจะกำหนดวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้เมื่อสิ่งนั้นมีความหมายหรือนำไปใช้ได้ (เนื่องจากโจทย์ปัญหาจะถูกใช้เป็นบริบทของการเรียนรู้) เรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นสำหรับใช้

แก้ปัญหามากกว่าจะเรียนเพื่อท่องจำ เรียนรู้ตามความถนัดและศักยภาพของตนเอง และสามารถประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และสิ่งที่เรียนรู้ได้

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังเป็นการตอบสนองต่อแนวคิด Constructivism โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์หรือตั้งคำถามจากโจทย์ปัญหา ผ่านกระบวนการคิดและสะท้อนกลับ เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม เน้น Active และ Collaborative Learning นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือสร้างความรู้ใหม่บนฐานความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีมาก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ยังเป็นการสร้างเงื่อนไขสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ได้แก่ (1) Activation of Prior Knowledge การเรียนรู้สิ่งใหม่จะได้ผลดีขึ้น ถ้าได้มีการเชื่อมโยงหรือกระตุ้นความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ (2) Encoding Specificity การเรียนรู้เนื้อหาที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงหรือมีประสบการณ์ตรง (จากโจทย์ปัญหา) จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น และ (3) Elaboration of Knowledge เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียน กลุ่มย่อย การได้แสดงออก แสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายถกเถียงกันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้สิ่งนั้นได้ดีขึ้น

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีแนวคิดพื้นฐานมาจากแรงผลักดันในตัวบุคคลที่ต้องการตอบคำถาม หรือแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาที่ตนเองสนใจ โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน รวมทั้งมีการเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และประสบการณ์เดิมของตนเองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางปัญญาค้นพบองค์ความรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง

3.3 วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

Barrowa and Tamblyn (1980, p. 24 อ้างอิงใน มนสภรณ์ วิฑูรเมธา, 2544, หน้า 49-50) กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอยู่ 2 ประการ คือ

1. นักศึกษาสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาการได้ตามความต้องการ
2. สร้างและพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา

การที่นักศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์นี้ อาจารย์ผู้สอนจะต้องจัดสถานการณ์ หรือเงื่อนไขสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นความรู้เดิม (Activation of Prior Knowledge) ความรู้เดิมของนักศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้มาก จึงควรกระตุ้นความรู้เดิม ออกจากความทรงจำของนักศึกษา ให้นำมาใช้ได้มากที่สุดสำหรับเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 เสริมความรู้ใหม่ที่เฉพาะเจาะจง (Encoding Specificity) ส่งเสริมให้นักศึกษานำความรู้เดิมมาเป็นฐานในการเรียนรู้ใหม่ จะช่วยให้เข้าใจข้อมูลที่เป็นความรู้ใหม่มากขึ้นยิ่งมีความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ และสิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้มากเท่าไร ก็ยิ่งเรียนรู้ได้ดีมากเท่านั้น นอกจากนั้น ประสบการณ์ที่จัดให้นักศึกษาควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้ตรงกับสิ่งที่เขาต้องการปฏิบัติทางวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 3 ต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์ (Elaboration Of Knowledge) ความรู้ความเข้าใจในข้อมูลต่าง ๆ จะสมบูรณ์ได้หากนักศึกษามีโอกาสเสริมต่อความเข้าใจนั้น โดยการกระทำหลายอย่าง เช่น ตอบคำถาม การจดบันทึก การอภิปราย การสรุป และการทดสอบ สมมติฐาน ซึ่งเหล่านั้นจะช่วยให้เกิดการจดจำได้แม่นยำและสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว

อานูภาพ เลขะกุล (2555, หน้า 2) สรุปวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้แก่

1. ได้ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทจริงและสามารถนำไปใช้ได้
2. พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การให้เหตุผล และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผล

3. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. ผู้เรียนสามารถทำงานและสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. เป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
6. ความคงอยู่ (Retention)

วัชรมา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 72) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและผลที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. พัฒนาความสามารถในการแสวงหาข้อมูลที่เหมาะสม
4. พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
5. เพื่อใช้ความรู้พื้นฐานที่สามารถวัดได้
6. สร้างความพึงพอใจในตัวเองและจูงใจให้ตัวเอง
7. ใช้คอมพิวเตอร์เป็น(แสวงหาความรู้)
8. พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ
9. พัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีม

10. พัฒนาทักษะการสื่อความหมาย
11. พัฒนาการใช้ความคิดเชิงรุก
12. พัฒนาทักษะในการทำงานที่ทำงานร่วมกับบุคคลผู้อื่น

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์และกระตุ้นทักษะในการแก้ปัญหาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ตลอดชีวิตการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเน้นการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมาย โดยมีจุดมุ่งหมาย ในการใช้ความรู้ และเครื่องมือต่าง ๆ ในความจริงของนักเรียน เพื่อมุ่งสู่การปรับปรุงการเรียนรู้ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักคือการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาและมีความมั่นใจในตนเอง

3.4 ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

มีผู้ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ ดังนี้

รัชรา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 73) กระบวนการเรียนรู้แบบ PBL สรุปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เผชิญปัญหา ได้แสวงหาค้นพบด้วยตนเอง(จัดสถานการณ์บทบาทสมมติ เรื่องสั้น หรือใช้ V.D.O เป็นต้น)
2. จัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันเรียนรู้ (3-5คน) ให้นักเรียนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น เพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาให้ชัดเจน
3. ให้นักเรียนถามคำถามในเรื่องที่เขาสงสัย ไม่รู้ หรือไม่เข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหา
4. นักเรียนร่วมกันคิดหาวิธีแก้ปัญหา วางแผนแก้ปัญหาและระบุสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้
5. นักเรียนร่วมกันแสวงหาความรู้และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา
6. นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหา หาคำตอบของปัญหาที่เลือก และนำเสนอการเรียนรู้หรือผลการแก้ปัญหาอาจจะนำเสนอในรูปแบบโครงงาน การแสดงนิทรรศการ แสดงผลงาน และผลการหาคำตอบของปัญหา
7. ร่วมกันประเมินผลการทำงานกลุ่มและผลงานกลุ่ม ให้เสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเรียนรู้

ทองจันทร์ หงส์ลดารมภ์ (2537, หน้า 3-6) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ว่าในกระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักจะเริ่มต้นจาก ปัญหา ซึ่งผู้เรียนใช้เป็นหลักในการดำเนินการแก้ปัญหาจนกระทั่งเกิดการเรียนรู้โดยสมบูรณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำความกระจ่างกับถ้อยคำและแนวคิด (Clarity Terms And Concepts) กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจกับปัญหาที่ได้รับเลือก แนวคิดที่ยังไม่เข้าใจ โดยหาเอกสาร ตำราอื่น หรือความรู้พื้นฐานของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 ระบุตัวปัญหา กำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Define The Problem) โดยสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจที่สอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา (Analysis The Problem) โดยการแสดงความคิดแบบ ระดมสมองของสมาชิกในกลุ่มและการใช้กระบวนการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 การตั้งสมมติฐาน (Formulate Hypothesis) ตั้งสมมติฐานที่สมเหตุสมผล สำหรับปัญหานั้น และได้สมมติฐานให้ได้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน (Identify The Priority of Hypothesis) จากสมมติฐานที่ได้มา กลุ่มจะต้องจัดลำดับความสำคัญ โดยอาศัยข้อสนับสนุนจาก ความจริงและความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม เพื่อพิจารณาหาข้อยุติสำหรับสมมติฐานที่ปฏิเสธได้ใน ขั้นต้น และคัดเลือกสมมติฐานที่ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อนำไปศึกษาด้วยตนเอง (Formulate Learning Objectives) ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม สมมติฐานที่คัดเลือกไว้

ขั้นตอนที่ 7 การแสวงหาความรู้หรือข้อมูลเพิ่มเติมมารวบรวมไว้ (Collect Additional Information Outside The Group) จากวัตถุประสงค์ที่กำหนด สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม มีหน้าที่ แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม จากภายนอกกลุ่ม ซึ่งหาจากแหล่งข้อมูลทั้งเอกสารทางวิชาการ และ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ แยกทำงานเป็นรายบุคคลหรือไปเป็นกลุ่มแล้วกลับมาพบกันในกลุ่มอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 8 การสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว นำมาพิสูจน์สมมติฐาน (Synthesize And Test The Newly Acquired Information) กระบวนการเรียนรู้แบบ PBL จะสมบูรณ์ได้ โดยการ วิเคราะห์ข้อมูลที่แสวงหามาได้ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่วางไว้ โดยสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะนำ ความรู้ที่ตนแสวงหามาได้ เสนอต่อสมาชิกในกลุ่ม เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มา พอเพียงพอการ พิสูจน์สมมติฐานหรือไม่ กลุ่มอาจจะพบว่า มีข้อมูลบางส่วนไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมได้

ขั้นตอนที่ 9 การกำหนดหลักการ และแนวทางการแก้ปัญหา (Identify Generalizations and Principle, Derived from Studying this Problem) กระบวนการจะสิ้นสุด เมื่อกลุ่มสามารถหาข้อมูลครบถ้วนต่อการพิสูจน์ข้อสมมติฐานทั้งหมด และสามารถสรุปได้ถึง

หลักการต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาปัญหานี้ รวมทั้งเห็นแนวทางในการนำความรู้หลักการนั้น ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไป

บาโรว์ส (Barrows, 1980, p. 11) ได้สรุปขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับปัญหาเป็นอันดับแรก
2. แก้ปัญหาค้นคว้าเหตุผลทางคลินิกอย่างมีทักษะ
3. ค้นหาความต้องการการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิสัมพันธ์
4. ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
5. นำความรู้ที่ได้มาใหม่มาใช้ในการแก้ปัญหา
6. สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้แล้ว

กาญจนา จันทรประเสริฐ (2551, หน้า 14-16) สรุปขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเตรียมผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ผู้สอนชี้แจงรายละเอียดเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ของรายวิชา อธิบายรูปแบบการเรียนการสอนแบบ ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ให้กลุ่มผู้เรียนทราบ ให้ผู้เรียนเสนอรายละเอียดเกณฑ์การวัดและการประเมินเพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 8 หลังจากนั้นผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์รายละเอียดเกณฑ์ที่นำเสนอ เพื่อสรุปเกณฑ์การวัดและการประเมินที่นำไปใช้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการเผชิญปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) แบ่งกลุ่มผู้เรียนละ 4-5 คนโดยวิธีกำหนดคนที่มียุทธศาสตร์ทางการเรียนสูงเป็นหัวหน้ากลุ่มไว้ และให้นักศึกษาที่เหลืออยู่เลือกกลุ่มที่จะร่วมทำกิจกรรม ผู้สอนแจกโจทย์ปัญหา ที่เป็นสถานการณ์จำลองมีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ หรือสถานการณ์กระตุ้นความสนใจและความต้องการในการสืบเสาะหาความรู้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาและวิเคราะห์โจทย์ปัญหาดังกล่าว ในประเด็นเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พยายามหาเสาะแสวงหาข้อมูล เพื่อทดสอบความคิด

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการวางแผนงานในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มวางแผนในการแสวงหาข้อมูล โดยอันดับแรกผู้เรียน

ต้องกำหนดปัญหาจากโจทย์ปัญหาที่ได้รับ หลังจากนั้นวิเคราะห์ว่าปัญหานั้น มีสมมติฐานอย่างไร แสวงหาข้อมูลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร สรุปอย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการสืบค้น ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยค้นคว้าหาความรู้ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งค้นคว้า เช่น จากหนังสือ ตำรา เอกสารต่างๆ ในหอสมุด อินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการสังเคราะห์ ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) ผู้เรียนรวบรวมความรู้ที่ได้จากการสืบค้นนำมาสังเคราะห์ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ หรือเลือกเหตุผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นการสรุป ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่ได้แสวงหา วิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์เป็นความรู้ สรุปผลความรู้ที่ได้โดยใช้ตอบปัญหา เป็นเกณฑ์การประเมินความรู้ที่เกิดขึ้น นำเสนอแนะอภิปรายผลกับเพื่อนกลุ่มอื่น เพื่อให้เกิดเป็นความคิดรวบยอด การนำเสนอและอภิปรายผลจะช่วยให้ไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางความคิด

ขั้นตอนที่ 8 ขั้นการประเมินผล ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบนำตนเอง โดยผู้ประเมินประกอบด้วย ครู ผู้เรียน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนและประเมินจาก

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนในด้านความกระตือรือร้นในการเรียน ความรับผิดชอบงานที่ได้รับ ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าในการแสดงออก และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การนำเสนอผลงาน
3. การทำบันทึกและปฏิบัติตามสัญญาการเรียน

ฉันทนา เวชโศภคักดา (2538, หน้า 18-19) เสนอว่า ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีดังนี้

1. ทำความเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ที่ได้รับ
2. จำกัดขอบเขตของปัญหา
3. วิเคราะห์ปัญหา
4. ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหา
5. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
6. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

7. รวบรวมข้อมูล ข้อความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
8. สังเคราะห์ข้อมูลใหม่ พร้อมทั้งทดสอบสมมติฐาน
9. ลงข้อสรุปและสร้างหลักการที่ได้จากการศึกษาปัญหา

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2551, หน้า 3) สรุปขั้นตอนของการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

7 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นที่ 1 อธิบายคำศัพท์ที่ไม่เข้าใจ (Clarifying Unfamiliar Terms)

กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์และข้อความที่ปรากฏอยู่ในโจทย์ปัญหาให้ชัดเจน

ขั้นที่ 2 ตั้งปัญหา (Problem Definition)

กลุ่มผู้เรียนร่วมกันระบุปัญหาหลักที่ปรากฏในโจทย์ปัญหานั้นว่าเป็นปัญหาอะไร

ขั้นที่ 3 ระดมสมอง (Brain Storm)

กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหา โดยอาศัยความรู้เดิมของสมาชิกทุกคนและ
ทุกความคิดมีค่า

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ปัญหา (Analyzing The Problem)

กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน

ช่วยกันคิดอย่างมีเหตุผล สรุป รวบรวมความรู้และแนวคิดของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 สร้างประเด็นการเรียนรู้ (Formulating Learning Issues)

กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ ที่ตั้ง
ไว้ กลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ส่วนได้รู้แล้ว ส่วนใดที่ยังไม่รู้หรือจำเป็นต้องไปค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจะได้
อธิบายปัญหานั้น

ขั้นที่ 6 ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)

กลุ่มผู้เรียนค้นคว้า รวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด
อินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 7 รายงานต่อกลุ่ม (Reporting)

กลุ่มผู้เรียนนำรายงานข้อมูล หรือสารสนเทศใหม่ ที่ได้มาจากการค้นคว้าเพิ่มเติมมา
อภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้

จากขั้นตอนที่กล่าวมานักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า
การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้น นำเสนอสถานการณ์ปัญหา

นำเสนอสถานการณ์ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กรณีตัวอย่าง ข่าวเหตุการณ์ คลิปวิดีโอ นักเรียนจะทำความเข้าใจกับคำ ข้อความ ประเด็นที่ไม่เข้าใจจากสถานการณ์ปัญหา โดยศึกษาจากประสบการณ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม หรือเอกสาร ตำรา บุคคลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2. ขั้น ระบุและวิเคราะห์ปัญหา

นักเรียนระบุปัญหาจากสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตระหนักในปัญหาเห็นความสำคัญของปัญหา และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ขั้น เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา/สมมติฐาน

เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา/ตั้งสมมติฐาน ที่สมเหตุสมผลสำหรับปัญหานั้น และได้สมมติฐานให้ได้มากที่สุดโดยนำเสนอปัญหาของสมาชิกต่อที่ประชุมกลุ่ม กลุ่มรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและพิจารณาตัดสินสมมติฐานที่ไม่เกี่ยวข้อง และจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน นำเสนอประเด็น/จุดประสงค์การเรียนรู้กลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ส่วนได้รู้แล้ว ส่วนใดที่ยังไม่รู้หรือจำเป็นต้องไปค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจะได้อธิบายปัญหา

4. ขั้น แสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล

วางแผนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากประเด็นการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้และปฏิบัติตามแผน โดยการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เอกสาร ตำรา เว็บไซต์ต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต บุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่น คุุณที่เก็บข้อมูลเพื่อเตรียมนำเสนอกลุ่ม

5. ขั้น อภิปรายและสรุปภายในกลุ่ม

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเสนอกลุ่ม ร่วมกันรวบรวมข้อมูลของสมาชิกสรุป เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาพอเพียงต่อการพิสูจน์สมมติฐานหรือไม่ กลุ่มอาจจะพบว่าข้อมูลบางส่วนที่ใช้ไม่ได้ ให้ตัดทิ้งไปและข้อมูลบางส่วนไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมได้นำข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาพิสูจน์สมมติฐาน อภิปราย วิเคราะห์ เพื่อสรุปหลักการองค์ความรู้ของกลุ่ม

6. ขั้น แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม

นำข้อค้นพบของกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกกลุ่มอื่น โดยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผลงานของกลุ่ม เช่น รายงานปากเปล่า บทบาทสมมติ โปรแกรม Power Point

7. ขั้น ประเมินผลโดยวิธีการที่หลากหลาย

ทำการประเมินทั้งจากผู้สอน ผู้เรียนกลุ่มอื่น และประเมินตนเอง การประเมินจะไม่วัด

เฉพาะความรู้หรือผลงานสุดท้ายเพียงอย่างเดียว แต่จะวัดกระบวนการที่ได้มาซึ่งผลงานด้วย ซึ่งการประเมินสามารถวัดได้จากการปฏิบัติตามกิจกรรม การสังเกตพฤติกรรม การ

สัมภาษณ์ นักเรียนและเพื่อน การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ให้เสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเรียนรู้

ตาราง 1 สรุปขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

วัชร เล่าเรียนดี (2547, หน้า73)	ทองจันทร์ หงส์สดารมภ์ (2537, หน้า 3 -6)	บาโรว์ (Barrows, 1980, p.11)	กาญจนา จันทร์ประเสริฐ (2551, หน้า 14-16)	ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ (2538, หน้า 18-19)	ม.วลัย ลักษณ (2551, หน้า 3)	สรุป
1. จัดกิจกรรม ให้นักเรียนได้ เผชิญปัญหาได้ แสวงหาค้นพบ ด้วยตนเอง	1. ทำความ กระจ่างกับ ถ้อยคำและ แนวคิด	1. ทำความ เข้าใจกับ ปัญหาเป็น อันดับแรก	1.เตรียม ผู้เรียน ผู้สอน ชี้แจง รายละเอียด	1. ทำความ เข้าใจ ปัญหาหรือ สถานการณ์	1 อธิบาย คำศัพท์ ที่ไม่เข้าใจ ทำความเข้าใจ ปัญหา	1. นำเสนอ สถานการณ์ ปัญหา ทำความเข้าใจ ปัญหาหรือ สถานการณ์ ที่ได้รับ
2. ทำความ เข้าใจกับ ปัญหาให้ ชัดเจน	2. ระบุตัว ปัญหา กำหนด ปัญหาให้ ชัดเจน	2. แก้ปัญหา ด้วยเหตุผล ทางคลินิก อย่างมีทักษะ	2. เฝ้าดู ปัญหา	2. จำกัด ขอบเขตของ ปัญหา	2. ตั้งปัญหา กลุ่มผู้เรียน ร่วมกันระบุ ปัญหา	
3. ให้นักเรียน ถามคำถามใน เรื่องที่เขาสงสัย ไม่รู้หรือไม่ เข้าใจในเรื่องที่ เกี่ยวกับปัญหา	3. วิเคราะห์ ปัญหา โดย การแสดง ความคิดแบบ ระดมสมอง ของสมาชิก	3. ค้นหา ความ ต้องการการ เรียนรู้ด้วย กระบวนการ ปฏิสัมพันธ์	3 วิเคราะห์ ปัญหา	3. วิเคราะห์ ปัญหา	3. ระดม สมองกลุ่ม ผู้เรียนระดม สมอง วิเคราะห์ ปัญหา	2. ระบุและ วิเคราะห์ ปัญหา
4. นักเรียน ร่วมกันคิดหา วิธีแก้ปัญหา วางแผน	4. ตั้งสมมติฐาน	4. ศึกษา ค้นคว้าด้วย ตนเอง	4. วางแผน งาน และ ตั้งสมมติฐาน	4. ตั้ง สมมติฐาน เกี่ยวกับ ปัญหา	4.วิเคราะห์ ปัญหากลุ่ม ผู้เรียน อธิบายและ	3. เสนอ แนวทางใน การ แก้ปัญหา/

วิชา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 173)	ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์ (2537, หน้า 3 -6)	บาโรว์ (Barrows, 1980, p.11)	กาญจนา จันทร์ประเสริฐ (2551, หน้า 14-16)	ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ (2538, หน้า 18-19)	ม.วลัย ลักษณ (2551, หน้า 3)	สรุป
แก้ปัญหา					ตั้งสมมติฐาน	สมมติฐาน
5. แสวงหา ความรู้และ เก็บรวบรวม ข้อมูลเพื่อ แก้ปัญหา	5. จัดลำดับ ความสำคัญ ของ สมมติฐาน จาก สมมติฐาน	5. นำ ความรู้ที่ ได้มาใหม่ มาใช้ในการ แก้ปัญหา	ขั้นที่ 5 สืบค้น	5. จัดลำดับ ความสำคัญ ของปัญหา	5. สร้าง ประเด็นการ เรียนรู้	4. แสวงหา ความรู้และ รวบรวม ข้อมูล
6. นักเรียน ร่วมกัน แก้ปัญหา นำเสนอ แลกเปลี่ยน เรียนรู้	6. กำหนด วัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้ เพื่อนำไป ศึกษาด้วย ตนเอง	6. สรุปสิ่งที่ ได้เรียนรู้ แล้ว	6. สังเคราะห์	6. กำหนด วัตถุประสงค์ ของการ เรียนรู้	6. ค้นคว้าหา ความรู้	5. อภิปราย และสรุป ภายในกลุ่ม 6. แลกเปลี่ยน ความรู้ ระหว่างกลุ่ม
7. ประเมินผล ให้เสนอ ข้อเสนอแนะ ในการ พัฒนาการ เรียนรู้	7. แสวงหา ความรู้หรือ ข้อมูลเพิ่มเติม มารวบรวมไว้		7. สรุป รวบรวมข้อมูล ที่ได้แสวงหา วิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ เป็นความรู้ สรุปผลความรู้	7. รวบรวม ข้อมูล ข้อความรู้ จากแหล่ง ต่าง ๆ	7. รายงาน ต่อกลุ่ม	7. ประเมินผล โดยวิธีการที่ หลากหลาย
	8. สังเคราะห์ ข้อมูลแล้ว นำมาพิสูจน์ สมมติฐาน		8. ประเมินผล สภาพจริง	8. สังเคราะห์ ข้อมูลใหม่ พร้อมทั้ง ทดสอบ สมมติฐาน		
	9. กำหนด			9. ลงข้อสรุป		

วิชา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 73)	ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์ (2537, หน้า 3-6)	บาร์โรว์ (Barrows, 1980, p.11)	กาญจนา จันทร์ประเสริฐ (2551, หน้า 14-16)	ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ (2538, หน้า 18-19)	ม.วลัย ลักษณ (2551, หน้า 3)	สรุป
	หลักการและ แนวทางการ แก้ปัญหา			และสร้าง หลักการที่ได้ จาก การศึกษา ปัญหา		

3.5 ลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

บาร์โรว์ (Barrows, 1980, pp. 5-6) กล่าวถึงการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีดังนี้

1. เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้การแนะนำของผู้สอนประจำกลุ่ม (Tutor) ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ระบุสิ่งที่ตนต้องการจะรู้เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น โดยแสวงหาความรู้จากแหล่งที่จะให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งอาจมาจากหนังสือ วารสาร คณาจารย์ หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา
2. การเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 5-8 คน พร้อมกับผู้สอนประจำกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความหลากหลายของบุคคลต่าง ๆ
3. มีผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือแนะแนวทางไม่บอกข้อมูล และไม่สอนแบบบรรยาย ไม่บอกผู้เรียนว่าคิดถูกหรือผิดและสิ่งใดที่ผู้เรียนต้องศึกษาหรืออ่านแต่มีบทบาทในการตั้งคำถามให้ผู้เรียนถามตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น และจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ขึ้นและจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
4. รูปแบบของปัญหามุ่งให้มีการรวบรวมข้อมูลและกระตุ้นการเรียนรู้ ปัญหาที่นำเสนอเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้เรียนที่จะต้องเผชิญในการปฏิบัติจริง ตรงประเด็น และกระตุ้นการเรียนรู้ให้หาทางแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และรวบรวมข้อมูลจากศาสตร์วิชาต่าง ๆ
5. ปัญหา เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคลินิก
6. ความรู้ใหม่ได้มา โดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง ในระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการทำงานร่วมกับผู้อื่น อภิปรายเปรียบเทียบทบทวนและได้แย่งสิ่งที่เรียน

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2545, หน้า 3) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Student- Centered Learning)
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียนที่มีขนาดเล็ก
3. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (Guide)
4. ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้
5. ปัญหาที่นำมาใช้มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ปัญหา 1 ปัญหาอาจมีคำตอบได้หลายคำตอบหรือแก้ไขปัญหาก็ได้หลายทาง
6. ผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)
7. ประเมินผลจากสถานการณ์จริง โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติ (Authentic Assessment)

กาญจนา จันทรประเสริฐ (2551, หน้า 9) ได้สรุปลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริง
2. จัดกลุ่มผู้เรียนให้มีขนาดเล็ก
3. ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ให้คำแนะนำ
4. ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น หรือ สิ่งจูงใจ ให้เกิดการเรียนรู้
5. ลักษณะของปัญหาที่นำมาใช้ ต้องมีวิธีแก้ไขปัญหได้อย่างหลากหลาย อาจมีคำตอบได้หลายคำตอบ
6. ผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง
7. การประเมินผล ใช้การประเมินผลจากสถานการณ์จริง ดูจากความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน

จากลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 5-8 คน ต้องจัดกลุ่มผู้เรียนให้มีขนาดเล็ก
3. ครูผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ชี้แนะ
4. ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

5. ปัญหาที่นำมาใช้มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ปัญหา 1 ปัญหาอาจมีคำตอบได้หลายคำตอบหรือแก้ไขปัญหาได้หลายทาง
6. ผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง
7. ประเมินผลจากสถานการณ์จริง โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน

3.6 ลักษณะ และบทบาทของผู้เรียน

เฉลิม วราวิทย์ (2533, หน้า 41) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบการใช้ปัญหาเป็นหลัก จะบรรลุผลได้ดีเพียงใดนั้น นอกจากจะขึ้นกับผู้สอน ที่ต้องเตรียมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แล้วยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เรียนด้วย ลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนควรมี ดังนี้

1. ความรู้ความสามารถเดิมที่เหมาะสมกับปัญหาที่จะเรียน ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญ ของข้อนี้อย่างถ่องแท้ เพราะถ้าผู้สอนเตรียมปัญหายุ่งยาก ซับซ้อน และไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิม จะทำให้ผู้เรียนเกิดความลำบาก และเสียเวลาในการกำหนดทิศทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหา
2. ความสามารถในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เนื่องจากการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นจึงมีความสำคัญ ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ในกลุ่มมีประสิทธิภาพ การอบรมศึกษาเรื่องกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านนี้ จะช่วยให้การเรียนการสอน สะดวกขึ้นมาก
3. ความกล้าในการตัดสินใจ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ เป็นการเรียนรู้การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจในข้อมูลนั้น ผู้เรียนจึงต้องมีความกล้าในการตัดสินใจ เช่น การตัดสินใจตั้งสมมติฐานเพื่อนำมาแก้ปัญหา การตัดสินใจที่จะจัดอันดับความสำคัญของสมมติฐาน เพื่อการแสวงหาความรู้มาพิสูจน์ในสมมติฐาน เป็นต้น
4. ความตระหนักในความรับผิดชอบ เพราะเห็นว่าการเรียนแบบนี้เป็นการเรียนแบบพึ่งพา ฉะนั้น ผู้เรียนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมาย ถ้าผู้เรียนขาดความรับผิดชอบแล้ว งานของกลุ่มจะดำเนินไปช้ามาก
5. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บทบาทนี้มีความสำคัญยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องพยายามสร้างให้เกิดขึ้น บทบาทที่หนึ่งถึงที่สี่นั้น ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะเพิ่มขึ้น แต่อบรมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นค่อนข้างยาก และใช้เวลานานในการที่จะพัฒนานิสัยดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนแบบนี้ จะช่วยพัฒนาให้เกิดได้เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้น

ในลักษณะ 5 ประการดังกล่าวนี้ ลักษณะที่พัฒนาให้เกิดขึ้น ในตัวผู้เรียนได้ยาก คือ ลักษณะในการกล้าตัดสินใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่เชื่อกันว่าลักษณะดังกล่าวเป็น ลักษณะที่มีในตัวผู้เรียนอยู่แล้ว แต่สามารถแสดงออกมาได้มาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล และสิ่งที่ปลูกฝังได้ยาก

เจมส์ เบลล์นกา และ รอน แปรนด (2009, หน้า 277) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนไว้ว่า ในวิชาที่ใช้การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา นักเรียนจะตั้งคำถามที่ดี สืบค้นอย่างมีเป้าหมาย คิดในเชิง วิพากษ์ วิจรณ์ หาข้อสรุป และคิดทบทวนจนได้คำตอบที่เหมาะสม การเรียนเช่นนี้มีได้จำกัด เฉพาะเด็กที่มีความสามารถสูงเท่านั้น แต่สามารถประยุกต์ใช้กับนักเรียนทุกวัย และทุกระดับ ความสามารถ รวมทั้งเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

อาภรณ์ แสงรัศมี (2543, หน้า 25) สรุปบทบาทผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจว่าจะอะไรและอย่างไร ที่พวกเขา จะต้องเรียน ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบ เรียนรู้ด้วยความริเริ่มของตนเองตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล บทบาทของผู้เรียนเปรียบเสมือนผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองอย่าง แท้จริง

กาญจนา จันทิระประเสริฐ (2551, หน้า 10) สรุปบทบาทผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ปัญหาและต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนเป็นกลุ่มย่อย การ สืบเสาะหาความรู้ ความคิดและการตัดสินใจที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วย ตนเองอย่างแท้จริง

จากลักษณะ และบทบาทของผู้เรียนในข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับปัญหาที่จะเรียน
2. ผู้เรียนควรมีความสามารถในการสื่อสาร
3. กล้าตัดสินใจ
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความริเริ่มสร้างสรรค์
6. มีบทบาทในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
7. เรียนรู้ปัญหาและแก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองทุกขั้นตอน
8. ผู้กำหนดลักษณะโครงสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองในระหว่างที่หาทางแก้ปัญหาในบทเรียน

3.7 บทบาทผู้สอน

ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา (2536, หน้า 57) กล่าวว่า บทบาทของผู้สอนจะเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียน มาเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนรักในวิชานั้น จัดให้ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และเสริมสร้างสติปัญญาในระดับสูง ในกรณีเช่นนี้ผู้สอนมิใช่บทบาทเพียงให้ข้อมูล แต่จะเพิ่มบทบาทอย่างอื่นอีกหลายอย่าง กล่าวคือ เป็นผู้กระตุ้นหาแรงจูงใจให้ผู้เรียนรักที่จะเรียน ผู้สอนจะต้องพยายาม แสดงบทบาทเปรียบเสมือนผู้เรียนคนหนึ่งในวิชานั้น ผู้สอนจะต้องเป็นแหล่งข้อมูลและเรียนไปพร้อม ๆ ศิษย์ เพื่อให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน ฉะนั้น การเรียนการสอนให้ได้ผลดีจะต้องมีการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง หรือประสบการณ์สัมผัสกับสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์การเรียนการสอนจะต้องสมบูรณ์พอสมควร เพื่อให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2551, หน้า 4-5) กล่าวว่า อาจารย์ประจำกลุ่มจะทำหน้าที่สนับสนุน และเป็นที่ปรึกษาในการเรียนกลุ่มย่อย เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เป็นสื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดการคิดแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่นักศึกษาตั้งไว้ มิได้มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาโดยตรง บทบาทที่สำคัญของอาจารย์ประจำกลุ่มและขอแนะนำสำหรับอาจารย์ประจำกลุ่มไว้ ดังนี้

บทบาทของอาจารย์ประจำกลุ่ม

1. กระตุ้นและส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม เช่น

- เข้าใจแนวคิด ขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
- กระตุ้นให้นักศึกษาร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- สร้างบรรยากาศกลุ่มที่เป็นกันเอง และไม่คุกคาม
- ไม่เป็นผู้นำการอภิปรายหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาโดยตรง
- เข้าใจกระบวนการกลุ่มและพลวัตของกลุ่ม
- สามารถลดความตึงเครียดหรือความขัดแย้งภายในกลุ่ม
- ให้ Feedback ได้อย่างเหมาะสม

2. สนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาให้นักศึกษาตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นความ

รับผิดชอบของนักศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น

- ทราบวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหาของรายวิชา
- ใช้คำถามที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
- ไม่ควรร่วมอภิปรายกับนักศึกษา
- ส่งเสริมให้นักศึกษาประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

- แนะนำสื่อการเรียนรู้
- แนะนำนักศึกษา ให้ปรึกษาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เมื่อสงสัยเกี่ยวกับ

รายละเอียดของเนื้อหาวิชา

3. ประเมินทักษะของนักศึกษา และทักษะของกลุ่ม เช่น ทักษะการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ทักษะการเรียนรู้กลุ่มย่อย ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและทักษะการสื่อสาร

- อาจารย์ควรเข้าใจหลักของการประเมินผลและทำความเข้าใจกับแบบประเมิน
- สามารถให้ Feedback แก่นักศึกษาได้อย่างเหมาะสม

4. เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างนักศึกษากับผู้ประสานงานรายวิชา เช่น

- ให้ข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการประจำรายวิชา ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมของปัญหาที่ใช้ ความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้

- ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่นักศึกษาประสบระหว่างการเรียนการสอน

- ค้นหาและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาที่มีปัญหาในด้านการเรียนและแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้อง รับทราบหรือประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือ
ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ประจำกลุ่มไว้ ได้แก่

1. พยายามให้นักศึกษาปฏิบัติตามทุกขั้นตอนของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

2. กระตุ้นให้นักศึกษานำความรู้เดิมที่มีอยู่หรือที่เคยเรียนมาใช้อภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น ถ้านักศึกษาจำไม่ได้ แนะนำให้กลับไปทบทวนด้วย

3. แนะนำให้นักศึกษาตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาหรือสมมติฐานที่ตั้งไว้ มิใช่เลียนแบบวัตถุประสงค์ของบทเรียน

4. กระตุ้นให้นักศึกษาอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นพร้อมให้เหตุผลประกอบ

5. หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นว่าถูกหรือผิด

6. หลีกเลี่ยงการให้คำตอบที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแก่นักศึกษา แต่ควรย้าให้นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาที่ไปค้นคว้ามาด้วย

7. ไม่ควรให้นักศึกษานำเสนอข้อมูลหรือความรู้ที่ไปค้นคว้ามานำมาในลักษณะการบรรยายให้สมาชิกในกลุ่มฟัง แต่ควรให้เป็นลักษณะการอภิปรายโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นกันตามปัญหาหรือสมมติฐานที่กลุ่มตั้งไว้

8. การตัดสินใจต่างๆ มิใช่บทบาทของอาจารย์ประจำกลุ่ม การตัดสินใจหรือการสรุปความเห็นต่างๆ ควรเป็นข้อตกลงของกลุ่ม

9. พยายามใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาอภิปรายหรือนำไปสู่วัตถุประสงค์การเรียนรู้

10. พยายามสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และระวังการขัดแย้งระหว่างบุคคลที่อาจเกิดขึ้นได้

11. แนะนำให้นักศึกษาประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ การให้ Feedback ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก

12. ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ หรืออาจแจ้งให้ผู้ประสานงานรายวิชารับทราบ

เจมส์ เบลล์ลิงกา และรอน แบรินต์ (2009, หน้า 277) กล่าวว่า การเรียนรู้จากปัญหาท้าทายให้ครูต้องปรับความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเสียใหม่ นั่นคือเปลี่ยนจากการแก้โจทย์การบ้านในบทเรียนเดียวไปสู่การใช้ทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อแก้ปัญหาลดลงทั้งวิชาการจะทำเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องปรับความคิดเรื่องบทบาทครูและนักเรียนรวมถึงเป้าหมายของโปรแกรมการศึกษา ครูไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่นำเสนอข้อมูลฝ่ายเดียวแต่ต้องเรียนรู้ไปกับนักเรียนและคอยช่วยเหลือนักเรียนให้กลายเป็นนักแก้ปัญหาที่เก่ง เมื่อคิดเช่นนั้นแล้ว นักเรียนก็ไม่ใช่ว่าจะรับความรู้ต่อไป แต่เป็นผู้กำหนดลักษณะโครงสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองในระหว่างที่หาทางแก้ปัญหาในบทเรียน

สารภี ลิประเสริฐ และคณะ (2534, หน้า 13 – 14 อ้างอิงใน อภรณ์ แสงรัศมี 2543, หน้า 23) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนไว้ว่าบทบาทของผู้สอนที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. กระตุ้นความคิดของผู้เรียน
2. ช่วยให้การประชุมกลุ่มของผู้เรียนมีบรรยากาศของการอภิปราย และไม่ออกนอกประเด็น
3. ให้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม แต่จะให้เฉพาะที่จำเป็นและไม่บอกทั้งหมด เป็นการบอกเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดต่อหรือมีความคิดที่กว้างขวางขึ้น

กาญจนา จันทรประเสริฐ (2551, หน้า 11) สรุปบทบาทของผู้สอนไว้ว่า เป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นผู้กระตุ้นความคิด กระตุ้นการเรียนรู้เป็นผู้ช่วยเหลือ ให้แนวทางทักษะทางการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและให้แรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงประเด็นที่ศึกษา สามารถจัดกระบวนการเรียนได้อย่างเหมาะสม และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

จากบทบาทของอาจารย์ประจำกลุ่มในข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กระตุ้นความคิด หาแรงจูงใจให้ผู้เรียน ส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม

2. เป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียน และเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนให้ข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ แก่กลุ่ม แต่จะให้เฉพาะที่จำเป็นและไม่บอก ทั้งหมด และเรียนไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน
3. วางแผนการสอนโดยคำนึงถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์
4. ช่วยให้การประชุมกลุ่มของผู้เรียนมีบรรยากาศของการอภิปราย ไม่ออกนอกประเด็น
5. สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนย้าให้ผู้เรียนตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
6. ประเมินทักษะของผู้เรียน และทักษะของกลุ่ม เช่น ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างนักศึกษา กับผู้ประสานงานรายวิชา

3.8 โจทย์ปัญหา

โจทย์ปัญหา (Problem) ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของ การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่นำมาใช้กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายในกลุ่มย่อย ซึ่งบางคนเรียกว่า Scene หรือ Scenario จุดเน้นของ PBL คือการจัดเนื้อหาหลักสูตร โดยให้โจทย์ปัญหา เป็นตัวเดินเรื่องแทนที่จะจัดตามหัวข้อเนื้อหาวิชานั้นแบบที่ใช้กันโดยทั่วไป ผู้เรียนไม่ได้ถูกคาดหวังให้หาคำตอบที่ถูกต้อง แต่ให้สามารถตัดสินใจว่าจะต้องไปเรียนรู้ข้อมูลอะไร ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จากโจทย์ปัญหาบ้าง เป็นการเรียนรู้ในรูปแบบที่ให้ผู้เรียนเผชิญกับความซับซ้อนและความไม่ชัดเจนซึ่งเกิดขึ้นเสมอในชีวิตทำงาน (Savin-Baden, 2000 หน้า 3,5 อ้างอิงใน อัญชลี ชยานุวัชร, 2552, หน้า 3)

โจทย์ปัญหา (Problem) หรือ Scene หรือ Scenario ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเรื่องที่ยากก่อนจะไปค้นคว้าหาคำตอบ โดยไม่ต้องกลัวว่าจะผิดและการที่อาจารย์ประจำกลุ่มสวมบทบาทเป็น Facilitator ไม่ใช่ Lecturer ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนเป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องรอฟังผู้สอนเพียงข้างเดียว รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และในอนาคตจะเป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตได้

กาญจนา จันทร์ประเสริฐ (2551, หน้า 12) สรุปเกี่ยวกับโจทย์ปัญหาไว้ว่าในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) โจทย์ปัญหามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้น ที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โจทย์ปัญหาคือนำผู้เรียนไปสู่กระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ ในวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกับวัตถุประสงค์การศึกษา หรือมีคนหนึ่งที่ต้องการเป็นสิ่งที่กระตุ้นที่นำไปสู่การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความรู้เพิ่มเติมตามต้องการ รวมทั้งยังสามารถใช้เป็นเครื่องทดสอบความรู้เดิมและความรู้ใหม่ตลอดจนการนำความรู้ไปประยุกต์ของผู้เรียนได้ด้วย

โจทย์ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ควรเป็นโจทย์ปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนต้องใช้ทั้งความรู้เดิมที่มีอยู่และความรู้ใหม่ที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม ควรเป็นโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง จะช่วยดึงดูดความสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

Savin-Baden and Major (2004, pp. 68-69 อ้างอิงใน อัญชลี ชยานุวัชร, 2552, หน้า 4) กล่าวว่าปัญหาที่ดีควรเป็นปัญหาที่ผู้เรียนมีความรู้เดิมอยู่บ้าง จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและความกระตือรือร้น ควรเป็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน หรือเป็นประเด็นลึกลับซับซ้อนชวนปม ปัญหาควรมีลักษณะหลากหลาย เช่น แทนที่จะเป็นโจทย์ปัญหากระดาษให้อ่านเพียงอย่างเดียว อาจจะอยู่ในรูปวิดีโอ ข้อมูลจากเครื่องรับโทรศัพท์อัตโนมัติ หรือสื่อรูปอื่นๆ ให้ใช้ปัญหาจริงจากสถานการณ์จริง

วัฒนา รัตนพรหม (2544, หน้า38) กล่าวว่าปัญหาหรือตัวกระตุ้น (Trigger) ซึ่งควรจะมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างเหมาะสมทั้งในด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และสังคม
2. สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน หรือสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะท้าทาย ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้
3. เชื้อต่อการเรียนรู้วิทยาการในหลายๆ ด้าน ซึ่งทักษะความรู้ที่ได้ควรจะอยู่ในพื้นฐานความรู้ความต้องการของหลักสูตร
4. สามารถใช้ได้กับกลวิธีการสอนและการเรียนที่แตกต่างกันไป ให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการจัดการกับปัญหาไม่ยึดติดกับวิธีการเรียนการสอนเพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง
5. มีโครงสร้างที่ไม่สมบูรณ์ (Ill-Structured) ซึ่งแตกต่างจากการสร้างโจทย์แบบฝึกหัด (Exercise) ซึ่งได้คำตอบจากความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว โดยโจทย์ปัญหาใน PBL จะต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ความคิดพิจารณาว่ายังขาดส่วนสำคัญส่วนใดที่ตนยังไม่รู้ และจำเป็นต้องสืบค้นความรู้ที่นำมาเพื่อแก้ปัญหา

ยุวดี ภาชา (2538, หน้า 36-37) สรุปลักษณะของปัญหาที่ดี มีดังนี้

1. เป็นปัญหาที่พบบ่อย
2. ปัญหานำไปสู่การเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา คือ มีข้อมูลที่ประกอบกันขึ้นเป็นเรื่องราว ชักจูงให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลจัดจำแนกประเภทของปัญหา ตั้งสมมติฐานและกำหนดความต้องการการเรียนรู้ที่จะนำมาแก้ปัญหา

3. ปัญหาเป็นต้นแบบที่ดีในการเรียนรู้ถึงเนื้อหา หรือแนวคิดที่จำเป็น และสำคัญ
สำหรับการเรียน

4. เป็นปัญหาที่ต้องการการตัดสินใจที่ดีจึงจะช่วยให้สถานการณ์ของปัญหาถูกแก้ไข
ปรับปรุงที่ดีขึ้น

5. เป็นปัญหาที่ควรใช้คำอธิบายที่ให้ความหมายชัดเจน ค่อนข้างสั้น

6. เป็นปัญหาที่มีทางแก้ไขและปรับปรุงได้

7. เป็นปัญหาที่ครอบคลุมการเรียนรู้เนื้อหาจากหลายสาขาอย่างบูรณาการ

8. เป็นปัญหาที่เป็นกรณีตัวอย่างจริง สถานการณ์เป็นความจริง

Schmidt (1983, p. 15 อ้างอิงใน อัญชลี ชยานุวัชร, 2552, หน้า 4) สรุปว่าโจทย์ปัญหา
คือการบรรยายเหตุการณ์หรือชุดของปรากฏการณ์ซึ่งต้องการคำอธิบายต้องเขียนให้มีกลไกของ
ปัญหาซ่อนไว้

อัญชลี ชยานุวัชร (2552, หน้า 3) สรุปสิ่งที่ต้องคำนึงในการเขียนโจทย์ปัญหาไว้ว่า โจทย์
ปัญหาต้องเขียนตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ออกแบบหลักสูตรตั้งไว้ว่าอยากให้ผู้เรียนเรียนประเด็นเนื้อหา
อะไร

ทัศนศรี เสมียนเพชร (2552, หน้า 5) ได้อธิบายขั้นตอน ในการออกแบบโจทย์ปัญหา
ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดมโนทัศน์ของโจทย์ปัญหา

การวิเคราะห์หลักสูตรทั้งหมด และวิเคราะห์หลักสูตรเจาะลึกรายวิชา มีเป้าหมายเพื่อ
นำไปสู่การสร้างโจทย์ปัญหาโดยผู้สอนต้องระบุให้ได้ว่า เนื้อหาหลักที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ (Need to
Know) หรือที่เรียกว่ามโนทัศน์หลัก (Core Concepts) มีอะไรบ้าง มโนทัศน์ที่ต้องเรียนรู้ควรมีการ
เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก กล่าวคือผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่ยากจากความซับซ้อน
ไปสู่ความซับซ้อนมาก

ดังนั้น ประเด็นสำคัญก่อนการสร้างโจทย์ปัญหาต้องระบุมโนทัศน์ โดยโจทย์ปัญหาที่
จะสร้างขึ้นประกอบด้วยมโนทัศน์หลักอะไรบ้าง และต้องระบุคำสำคัญ (Key words) ที่จะนำมาใช้
เป็นตัวแทนของมโนทัศน์หลัก ซึ่งมโนทัศน์หลักหนึ่งมโนทัศน์ อาจประกอบด้วยคำสำคัญหลายคำ

2. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในโจทย์ปัญหา

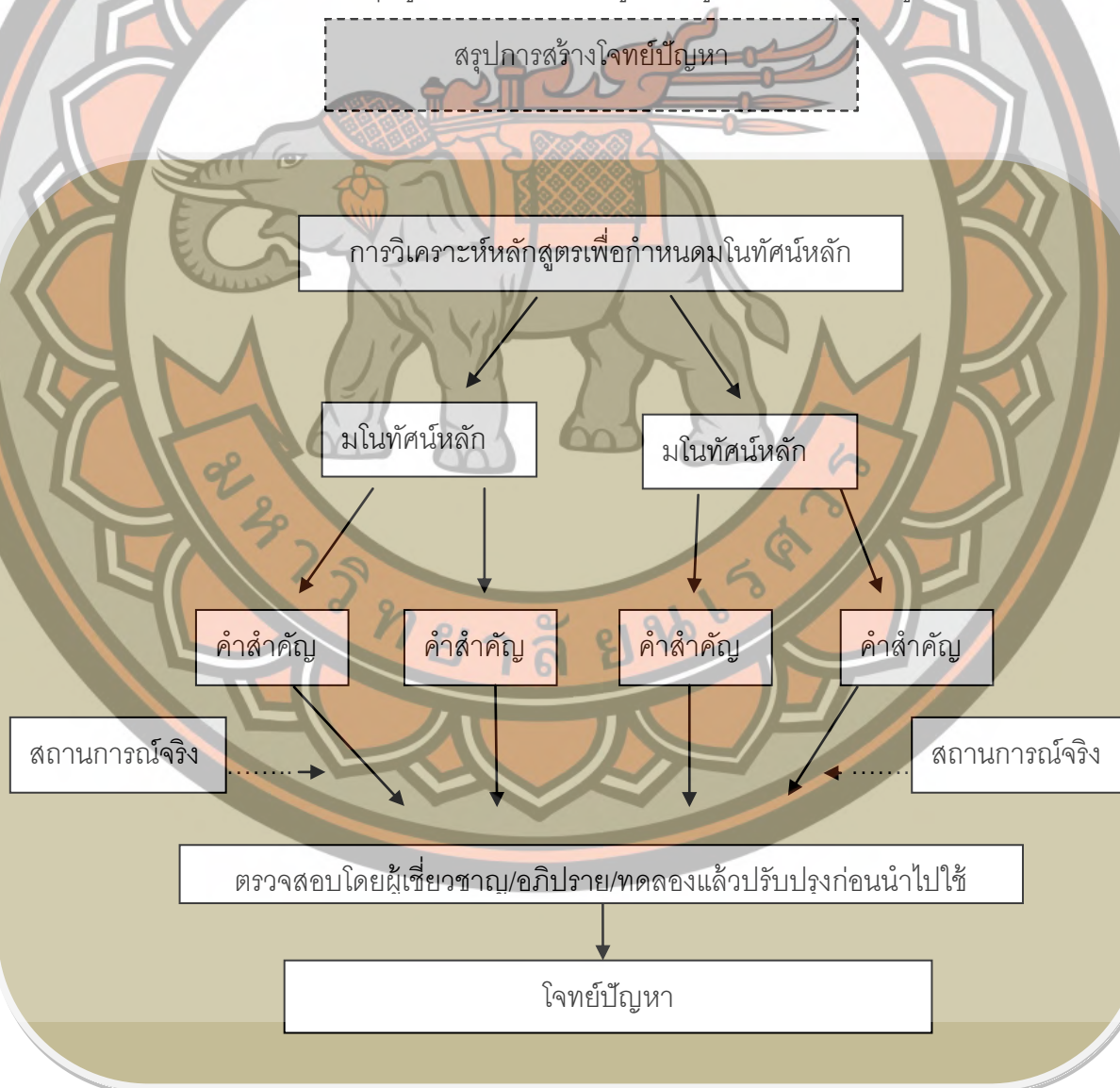
เมื่อกำหนดมโนทัศน์หลักของโจทย์ปัญหาได้แล้ว ต้องกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
ซึ่งระบุว่าผู้เรียนต้องเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง ก็คือองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับมโนทัศน์หลัก และต้องมี
สมรรถนะ (Competencies) อะไรบ้าง

3. อธิบายสถานการณ์ของโจทย์ปัญหา

โดยใช้คำสำคัญที่เป็นตัวแทนของมโนทัศน์หลักอธิบายความเชื่อมโยงของคำสำคัญในขั้นตอนนี้สิ่งที่ช่วยให้การอธิบายโจทย์ปัญหามีความน่าสนใจ คือ การใช้สถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ที่ทันสมัยมาประยุกต์ เพื่อให้โจทย์ปัญหาน่าสนใจ

4. การตรวจสอบว่าโจทย์ปัญหามีความเหมาะสมหรือไม่

อาจให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ หรือนำโจทย์ปัญหามาอภิปรายร่วมกัน ในกลุ่มผู้สอนหรือให้นักศึกษาทดลองทำและแสดงความคิดเห็นต่อโจทย์ปัญหา โจทย์ปัญหาที่ดีต้องกระตุ้นให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางในกลุ่มผู้เรียน และสามารถจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ภาพ 3 การสร้างโจทย์ปัญหา

ที่มา: ทศน์ศรี เสมียนเพชร (2552, หน้า 6)

3.9 ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

3.9.1 ข้อดีของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

สุนทรี คนเที่ยง (2544, หน้า 12) ได้สรุปข้อดีของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหา (Problem-Solving) มากกว่าการจำเนื้อหาข้อเท็จจริง พร้อมส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม และพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills)

3.9.2 ข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีข้อจำกัด คือ เป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบางวิชาเท่านั้น ในการนำมาใช้ต้องมีการวางแผนและเตรียมการเป็นอย่างดี ผู้สอนต้องมีทักษะในการเป็นผู้สอนประจำกลุ่ม และมีความมุ่งมั่นในการที่จะสอนในแนวการสอนนี้ ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นห้องเรียนที่เปิดกว้างและมีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างอิสระ ดังที่ บาโรว์ส และแทมบลิน (Barrows and Tamblyn, 1980, pp. 13 -14) กล่าวว่า “ความสำเร็จของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ ขึ้นอยู่กับวินัยการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เพื่อทำงานกับสิ่งที่ไม่รู้และปัญหาที่เป็นปริศนาซึ่งท้าทายผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจะต้องมีทักษะที่จำเป็นเพื่อชี้ทิศทางและแนะแนวทางผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการและการออกแบบการค้นหาคำตอบ ซึ่งเสมือนเป็นการผลิตหรือรวบรวมสื่ออุปกรณ์ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก”

นภา หลิมธรัตน์ (2540, หน้า 13-14) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ไว้ดังนี้

1. ความไม่เคยชินกับวิธีเรียนแบบนี้ เพราะคุ้นเคยกับการเรียนแบบเก่า
2. ครอบคลุมเนื้อหาได้น้อยกว่าแต่เรียนได้ลึกซึ้งกว่าซึ่งทำให้ผู้เรียนผู้สอนไม่สบายใจเพราะเกรงว่าจะยังขาดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่ได้ถูกนำมาเรียน
3. ต้องใช้เวลาเรียนนานกว่าวิธีอื่น ๆ ในการเรียนรู้เนื้อหาที่เท่าเทียมกัน

มนสภรณ์ วิฑูรเมธา (2544, หน้า 67) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่ เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จำเป็นต้องมีการอบรมก่อนที่จะวางแผน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. ผู้สอนจะต้องมีความชำนาญในการเตรียมและเลือกสื่อการเรียนทั้งที่เป็นเอกสาร โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ จึงจะทำให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์

3. มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่นห้องเรียนต้องมีห้องประชุม กลุ่มย่อย ห้องสมุด อุปกรณ์ช่วยสอน ดังนั้น สถาบันการศึกษาต้องเตรียมในสิ่งเหล่านี้ ถ้าสถาบันขาดปัจจัยในการพัฒนานี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก คงประสบผลสำเร็จได้ยาก

จากข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบางวิชาเท่านั้น
2. ครูผู้สอนจะต้องมีทักษะและความมุ่งมั่นในการสอนอย่างมาก
3. ผู้เรียนจะต้องมีวินัยและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ตนเอง
4. สภาพและบรรยากาศในห้องเรียนจะต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภค และเศรษฐกิจพอเพียง

กรรณิกา ญาณปัญญา (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อค่านิยมการบริโภคตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนค่านิยมการบริโภคตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เรวณี ชัยเชาวรัตน์ (2551) ได้ศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ยสูงกว่าสูงกว่าเกณฑ์การประเมินคือ ร้อยละ 60 3) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมอยู่ในระดับ 3 คือนักเรียนปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

นพพรษ กระเกตุ (2551) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของสื่อโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้า ของเยาวชนในเขตพื้นที่จังหวัดบริเวณจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าของเยาวชน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการรับสื่อ การแสวงหาข้อมูลจากสื่อ การเข้าถึงสื่อ

โฆษณา มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าของเยาวชน องค์ประกอบของสื่อโฆษณา ได้แก่ เนื้อหา/ข้อความโฆษณา รูปแบบและเทคนิคการนำเสนอ การดำเนินเรื่อง และเพลงประกอบโฆษณา รูปแบบและเทคนิคการนำเสนอ การดำเนินเรื่อง และเพลงประกอบโฆษณา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าของเยาวชน

ศิริพร ครุเสนีย์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติตนในการบริโภคอาหารโดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่มีต่อความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ผ่านโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติตนในการบริโภคอาหารโดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีคะแนนความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริโภคอาหาร โดยเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ผ่านโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติตนในการบริโภคอาหารโดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสมโดยเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬารัตน์ ณ พิกุล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ชุดการสอนกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินชุดการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด 2) ชุดการสอนกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีทั้งหมด 6 ชุด พบว่า ทุกชุดมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (E_1/E_2) เท่ากับ 80/80 3) การวัดคุณธรรมด้วยแบบทดสอบวัดคุณธรรมจากการเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนพบว่า นักเรียนได้คะแนนจากการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 48.00 คะแนน จะเห็นได้ว่าผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) การประเมินคุณธรรมของนักเรียน โดยประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยครู พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีคุณธรรมอยู่ในระดับดี 4) การวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีเจตคติต่อชุดการสอนระดับมาก

จิราภรณ์ สุภิสงห์ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม คู่มือผู้จัดกระบวนการจัดการความรู้ คู่มือผู้เข้าร่วมกระบวนการจัดการความรู้ ใบความรู้ ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบบันทึกความรู้และประสบการณ์ และแบบบันทึกการพัฒนาพฤติกรรมตนเอง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.89 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 0.50 แสดงว่า มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่

ในระดับสูง 2) ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ค่าดัชนีของประสิทธิภาพ 94.55 / 81.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80 / 80 3) ประสิทธิภาพผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า คะแนนหลังการเข้าร่วมกระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกระบวนการจัดการความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำคู่มือทักษะชีวิตทุกระดับและการพัฒนาระบบการตรวจติดตามในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

เสงี่ยม สายวรรณะ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักคิดของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า การสอบถามความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในระดับมากที่สุด ร้อยละ 93.80 ผลการทดลองใช้รูปแบบพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนหลังการทดลองพัฒนาขึ้นและนำไปตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมการบริโภคหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐาน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ แสดงว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมีความเป็นไปได้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนได้

ประทีป พิษทองหลา และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดเชียงใหม่ ใน 4 ด้าน คือ พฤติกรรมการกิน การดู การใช้ชีวิตและพฤติกรรมกาฟ้ง พบว่า มีประเด็นที่เป็นปัญหา 3 ข้อ คือ 1.1) การใช้เวลาที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และไม่สร้างสรรค์ 1.2) การใช้จ่ายมากกว่ารายได้ที่ได้รับ และ 1.3) ขาดทักษะในการวิเคราะห์ทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคนิยมสูง 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่นมี 4 ขั้นตอน คือ สนุก สติ สำนึก และสภาวะ โดยอาศัยปัจจัย 4 ประการ คือ 2.1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.2) สถานการณ์ 2.3) สื่อการสอน และ 2.4) สมาชิก เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ 3) นักศึกษากลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษามี ความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ อยู่ในระดับมาก 4) นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ใน

ระดับมาก โดยคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักศึกษากลุ่มทดลองยังมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 4 ด้านในทางที่ดีขึ้น สำหรับการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรม การบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น ไปใช้ต้องยึดกรอบแนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข สมดุล 4 มิติ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องใช้สามารถสร้างความสนุก ปฏิกิริยา พัฒนาสติ ส่งเสริมจิตสำนึกและเพิ่มสาระของเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปใช้จนเป็นวิถีชีวิต

พิบูล เกิดปลั่ง (2554) ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพ 81.99/83.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.59 ซึ่งหมายความว่า ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยทำให้ผลการเรียนของเด็กปฐมวัยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นร้อยละ 59 3) คะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในข้างต้นสามารถสรุปได้ โดยมีการใช้สื่อต่าง ๆ ในงานวิจัย เช่นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โปรแกรมส่งเสริมความรู้ โปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติตน และชุดกิจกรรม ซึ่งสื่อเหล่านี้ทำให้นักเรียนมีคะแนนนิยมการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยสื่อต่าง ๆ สูงกว่าก่อนเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริโภคพบว่าโฆษณามีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภค

4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาเป็นหลัก

อาภรณ์ แสงรัมย์ (2543) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักต่อลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาแก้ปัญหา โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีการเรียนเป็นกลุ่มย่อยและมีการเรียนรู้ด้วยตนเองให้ผู้เรียนค้นคว้า

ตามขั้นตอนดังนี้ 1) ระบุปัญหา 2) วิเคราะห์ปัญหา 3) สร้างประเด็นการเรียนรู้ 4) ศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม 5) การรวบรวมความรู้ และ 6) การสรุปความรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และกลุ่มเปรียบเทียบด้วยวิธีการเรียนแบบปกติผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในระดับมาก

วิชานี้ย ทศศะ (2547) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแบบสืบเสาะหาความรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแบบสืบเสาะหาความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีผลการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักอยู่ในระดับดี ส่วนความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องสิ่งแวดล้อมของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้อยู่ในระดับพอใช้ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม นักเรียนเห็นด้วยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีความคิดเห็นต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับที่ 1 คือ การดูแลแหล่งน้ำในชุมชนเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคนในชุมชน สำหรับนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีความคิดเห็นต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม อันดับที่ 1 คือ การแก้ปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองเจดีย์บูชาเป็นสิ่งที่ทุกคนในชุมชนต้องร่วมแรงร่วมใจกันจึงจะสำเร็จ นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่วนใหญ่ คือปัญหาขยะ น้ำเน่า ควันพิษและเสียงดังรบกวน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากคนในชุมชนโดยทุกคนควรช่วยกันแก้ไข ความคิดเห็นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี โดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในด้านบรรยากาศการเรียนรู้นักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ทำให้นักเรียนมีอิสระในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และมีโอกาสได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ๆ ส่วนนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบ

เสาะหาความรู้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการเรียน

วีระ เตโช (2549) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักกับวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เบญจวรรณ อ่วมมณี (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้ และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 85.43/86.62 2) ผลการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยภาพรวมนักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับสูง โดยมีความสามารถในการระบุปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาในระดับสูง เป็นลำดับสุดท้าย 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยภาพรวมนักเรียนเห็นด้วยมาก โดยด้านบรรยากาศการเรียนรู้เห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หนึ่ง นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง จากแผนที่วางไว้ และมีความสนุกสนานในกิจกรรมการเรียนรู้รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีความคิดเห็นว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ หาวิธีการแก้ปัญหา วางแผนและปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหา และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้าย โดยมีความคิดเห็นว่าการใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ลึกซึ้งที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ แม่น้ำท่าจีนและสิ่งแวดล้อม ทำให้เข้าใจปัญหาและสามารถระบุปัญหา สาเหตุของปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้น

นางญมีย์ สะอะ (2550) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทุกด้านอยู่ในระดับสูง

เอมอร จรัสพันธ์ (2550) ได้ศึกษาการสร้างชุดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 88.89/83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จารุวรรณ พุ่มพิศ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง มหัศจรรย์แห่งน้ำ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง มหัศจรรย์แห่งน้ำ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.05/80.73 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม

จันทนา บุญยะรัตน์ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหน่วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ภาวะโลกร้อน สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ภาวะโลกร้อน สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียน ด้วยหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ภาวะโลกร้อน สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ภาวะโลกร้อน สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ปัญหาเป็นหลักในข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ สื่อที่ใช้ในการวิจัย เช่น หน่วยการเรียนรู้ ชุดกิจกรรม ชุดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ การเรียนวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและสูงกว่าเรียนด้วยวิธีการอื่น ๆ นักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการเรียนแบบปัญหาเป็นหลักมีความพึงพอใจหรือมีความคิดเห็นในระดับสูง หรือระดับมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลในการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) สำหรับตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและวัดผลประเมินผล จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 1 ท่าน

2. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) สำหรับตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้และศึกษาผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีคุณสมบัติ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและวัดผลประเมินผล จำนวน 1 ท่าน

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 ท่าน

ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนการสอน เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 ท่าน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 และ 6/2 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มีดังนี้

3.1 ทดลองแบบเดี่ยว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 3 คน ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของ ภาษา ความเหมาะสมของเนื้อหา สื่อการเรียนและเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ในการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การคัดเลือกนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน พิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

กลุ่มเก่ง	ได้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.50-4.00
กลุ่มปานกลาง	ได้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 1.50-3.49
กลุ่มอ่อน	ได้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 1.00-1.49

3.2 ทดลองแบบกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 9 คน (ไม่ซ้ำกับการทดลองแบบเดี่ยว) ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเดียวกันกับการทดลองแบบเดี่ยว

4. ทดลองแบบภาคสนาม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขั้นตอนในการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและเรื่องบริโภค ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตัวชี้วัด ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเลือก รับและใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม

ตัวชี้วัด ส 3.1 ป 6/2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน

ตัวชี้วัด ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน

ตัวชี้วัด ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการฟังและการดูสื่อโฆษณา อย่างมีเหตุผล

ตัวชี้วัด พ 2.1 ป 6/2 วิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอดส์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

ตัวชี้วัด ง 3.1 ป 6/2 ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล

นำตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในข้างต้น มาบูรณาการและสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง

ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด

ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์

ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า

ชุดที่ 5 เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน

1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์

80/80

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง

ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด

ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์

ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า

ชุดที่ 5 เลือกซื้ออย่างรู้เท่าทัน

1.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2). แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

1.5 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทั้ง 3 ขั้นตอน มีเครื่องมือทั้งหมด 4 ฉบับ ได้แก่

1) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มีรายละเอียดในการสร้าง ดังนี้

1.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้และคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้และคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษารายละเอียด แนวคิด และหลักการ เกี่ยวกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปเป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการแก้ปัญหาการบริโภค เรื่องการบริโภคเพื่อนำไปพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ปัญหาการบริโภค และการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค เรื่องการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อนำไปเป็นขั้นตอนของกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาการบริโภค

2. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในส่วนของสาระการเรียนรู้แกนกลางและมาตรฐานการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการบริโภค หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

3. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตัวชี้วัดชั้นปี สาระการเรียนรู้ สาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริโภค หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ดังตาราง 2

**ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และเวลาของ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริโภค หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น	เวลา (ชั่วโมง)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม		14
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของ การเป็น พลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงามและดำรง รักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรง ชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคมไทย และสังคม โลกอย่าง สันติสุข ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ ต่างๆในชีวิตประจำวันเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	ความรู้ - แหล่งข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่าง ๆ จาก หอจดหมายเหตุ สถานการณ์จริง หรือ จดหมายเหตุ - ประโยชน์จากการติดตามข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ - หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน ทักษะ - ติดตามข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ใน ชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารใน การเรียนรู้ได้เหมาะสม	
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและ คุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ส 3.1 ป. 6 / 2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภค ที่รู้เท่าทัน	ความรู้ - คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี - พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง - คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน ที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทักษะ - อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน คุณลักษณะ - คุณลักษณะของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น	เวลา (ชั่วโมง)
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย		
สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิดเพื่อนำไปใช้ ตัดสินใจแก้ปัญหาใน การดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น จากเรื่องที่อ่าน	ความรู้ • การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ ทักษะ • แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น	
สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่าง มีวิจารณญาณและพูดแสดงความรู้ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมี วิจารณญาณและสร้างสรรค์ ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจาก การฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล	ความรู้ • การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ จากการฟังและ การดูสื่อโฆษณา ทักษะ • วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ จากการฟังและการดู สื่อโฆษณา คุณลักษณะ • ฟังและดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล	
กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา		
สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน พ 2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าตนเอง ครอบครัวเพศศึกษาและมีนิสัยในการดำเนินชีวิต พ 2.1 ป 6/2 วิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่ การมีเพศสัมพันธ์การติดเชื้อมเอดส์ และการตั้งครรภ์ ก่อนวัยอันควร	ความรู้ • พฤติกรรมเสี่ยงที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์การ ติดเชื้อมเอดส์ และการตั้งครรภ์ ก่อนวัย อันควร ทักษะ • วิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยง คุณลักษณะ • การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง	
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		
สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการ เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลการเรียนรู้ การสื่อสารการแก้ปัญหาการทำงาน และอาชีพอย่าง มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีคุณธรรม ง 3.1 ป 6/2 ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล	ความรู้ • การใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เช่น ค้นหาข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ ค้นหาข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต ค้นหาข้อมูลจากซีดีรอม ทักษะ • ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล คุณลักษณะ • การใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เช่น	

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น	เวลา (ชั่วโมง)
	ค้นหาข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ค้นหาข้อมูลจากซีดีรอม	

4. กำหนดโครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงโครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ และเวลาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบริโภค และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
	ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง		2
ตัวชี้วัด ส.3.1 ป.6/2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	การบริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. วีดิทัศน์เพลง	
จุดประสงค์การเรียนรู้ 1. ศึกษาค้นคว้าและจัดทำรายงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง	2. บทความ	
2. วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	2. หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข	3. วีดิทัศน์สารคดี	
3. เขียนแผนผังความคิดเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริโภคที่สมดุลได้	3. การบริโภค	4. กิจกรรมกลุ่ม	
4. วิเคราะห์พฤติกรรมพอเพียงจากสถานการณ์ กรณีตัวอย่างที่กำหนดได้	4. การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริโภคที่สมดุล	5. ใบความรู้	
		6. บัตรกิจกรรม	
		7. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน ห้องสมุด	
		8. กรณีตัวอย่าง	
	ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด		2
ตัวชี้วัด ส.3.1 ป.6/2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	การบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. วีดิทัศน์เพลง	
		2. บทความ	
		3. กิจกรรมกลุ่ม	

ตาราง 3(ต่อ)

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น จากเรื่องที่อ่าน	1. การบริโภค (พฤติกรรม การบริโภค) ปัจจัยที่กำหนด	4. ใบความรู้ 5. บัตรกิจกรรม	
ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการ ฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล	ความต้องการบริโภคของ ครัวเรือน สิทธิ หน้าที่การ คุ้มครองผู้บริโภค	6. หนังสือ/เอกสาร ค้นคว้า 6. แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ของโรงเรียนห้องสมุด	
จุดประสงค์การเรียนรู้	2. โฆษณาสินค้า	7. บุคคล/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริโภค	
1. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา การบริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงได้	3. การวางแผนการใช้จ่าย 4. หลักการบริโภคที่มีภูมิคุ้มกัน โดยใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง		
2. เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการบริโภคได้	5. การปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มี ภูมิคุ้มกันในการบริโภคโดยใช้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง		
3. รวบรวมและวิเคราะห์หัตถ์ประสงค์และ กลยุทธ์ในการ โฆษณาได้			
4. จัดทำรายงานเรื่องสิทธิการคุ้มครอง ผู้บริโภคได้			
5. อภิปรายสรุปวิเคราะห์หลักการบริโภค อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงได้			
6. วางแผนการใช้จ่ายได้			
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันในการ บริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงได้			
ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์			2
ตัวชี้วัด	การบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. วิถีทัศน์และเพลง 2. ภาพอาหารและ เครื่องดื่ม 3. กรณียตัวอย่าง 4. กิจกรรมกลุ่ม 4. ใบความรู้ 5. บัตรกิจกรรม 6. แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ 7. หนังสือ/เอกสาร ค้นคว้า	
ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ ต่างๆในชีวิตประจำวันเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	1. อาหารประจำวัน คุณค่าทาง โภชนาการ		
ส 3.1ป.6/ 2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่ รู้เท่าทัน	2. ฉลากและโฆษณาสินค้า ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม		
ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิด เห็นจากเรื่องที่อ่าน	3. การวิเคราะห์คุณค่าทาง โภชนาการ		
ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการ ฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล	4. อาหารขยะ 5. หลักการบริโภคอาหารและ เครื่องดื่มอย่างมีภูมิคุ้มกันโดย ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ		
จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. ระบุปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม โดย			

ตาราง 3(ต่อ)

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	พอเพียง		
2. เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มได้	6. การปฏิบัติตน ในการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		
3. ปฏิบัติตนในการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้			
4. เลือกและจัดรายการอาหารประจำวันตามหลักโภชนาการได้			
5. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากฉลากสินค้าและโฆษณาประเภทอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อตัดสินใจบริโภคอย่างถูกต้องได้			
6. อภิปรายวิเคราะห์สรุปหลักการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้			
7. เห็นคุณค่าของการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มอย่างมีภูมิคุ้มกัน			
ตัวชี้วัด	ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า		2
ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	การบริโภคของใช้อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. วิดีทัศน์และเพลงสมาริ 2. ตัวอย่างของใช้ใน ชีวิตประจำวัน เช่น	
ส 3.1 ป.6/ 2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	1. หลักในการบริโภคของใช้ที่มีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(เลือกซื้อดูแลรักษา ใช้อย่างคุ้มค่า)	อุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้า 3. กรณีตัวอย่าง 4. ใบความรู้	
ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	2. การปฏิบัติตนในการบริโภคของใช้อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	5. บัตรกิจกรรม 6. กิจกรรมกลุ่ม 7. แบบบันทึกการศึกษา ค้นคว้า	
ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจาก การฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล	เศรษฐกิจพอเพียง (เลือกซื้อดูแลรักษาใช้อย่างคุ้มค่า)	8. แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือ เอกสารประกอบ การค้นคว้า อินเทอร์เน็ต	
จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. ระบุปัญหาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการบริโภคของใช้ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้			
2. เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการบริโภคของใช้ ได้			
3. จัดทำรายงานเรื่องหลักในการบริโภคของใช้			

ตาราง 3(ต่อ)

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
4. ปฏิบัติตนในการบริโภคของใช้โดยใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถี ชีวิตประจำวันได้			
5. อธิบายวิธีการปฏิบัติตนในการบริโภค ของใช้ได้อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้			
6. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลากหลาย สินค้าและโฆษณาประเภทของใช้เพื่อ ตัดสินใจบริโภคอย่างถูกต้องได้			
7. อภิปรายสรุปหลักการบริโภคของใช้อย่าง มีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงได้			
8. เห็นคุณค่าของการบริโภคของใช้อย่างมี ภูมิคุ้มกัน			
	5. เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน		2
	5.1 สื่อสิ่งพิมพ์		
ตัวชี้วัด	การบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์อย่างมี ภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	1. ใบความรู้ 2. บัตรกิจกรรม 3. กิจกรรมกลุ่ม 4. กรณีตัวอย่าง 5. แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้อง คอมพิวเตอร์	
ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	1. ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ 2. ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์		
ส 3.1 ป 6/2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่ รู้เท่าทัน	3. ปัญหาการบริโภคของสื่อ สิ่งพิมพ์ เช่น ความรุนแรง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอัน ควรมีเจตนาประสาสัมพันธ์		
ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและ ข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	โฆษณาขายสินค้าหรือโฆษณา แอบแฝง ความไม่ซื่อสัตย์ ขาดความรับผิดชอบบิดเบือน ความจริง ความไม่เป็นกลาง มีอคติของผู้ผลิต		
ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการ ฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล			
พ 2.1 ป 6/2 วิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงที่นำ ไปสู่การมีเพศสัมพันธ์การติดเชื่อเอดส์และ การตั้ง ครรภ์ก่อนวัยอันควร			
จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. วิเคราะห์ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจาก ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ได้			
2. ระบุวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของปัญหา การบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์โดยใช้หลักปรัชญา			

ตาราง 3(ต่อ)

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
ของเศรษฐกิจพอเพียงได้ 3. เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา การบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ได้ 4. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ได้ 5. วิเคราะห์ข่าวจากสื่อสิ่งพิมพ์ได้อย่างมีภูมิคุ้มกัน 6. เลือกอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ได้อย่างมีภูมิคุ้มกัน 7. รวบรวมวิเคราะห์โฆษณาจากสื่อสิ่งพิมพ์ได้ 8. เรียงความพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ การติดเชื่อเฮดส์และการตั้งครรภ์ ก่อนวัยอันควรจากการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ได้ 9. อภิปรายวิเคราะห์สรุปหลักการและบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ 10. เห็นคุณค่าของการเป็นผู้บริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจพอเพียงเป็น วิถีชีวิตประจำวัน 5. การปฏิบัติตนในการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6. การเห็นคุณค่าของการเป็นผู้บริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีภูมิคุ้มกัน		
5.2 ไตรทัศน์			
ตัวชี้วัด ส 2.1 ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันเลือกเก็บและใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม ส 3.1 ป 6/ 2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิด เห็นจากเรื่องที่อ่าน ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล จุดประสงค์การเรียนรู้ 1. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริโภคสื่อโทรทัศน์โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	การบริโภคสื่อโทรทัศน์อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 1. โทรทัศน์ (ประเภทของสื่อโทรทัศน์ องค์ประกอบหลักของสื่อโทรทัศน์ ผลกระทบของสื่อโทรทัศน์) 2. สัญลักษณ์แสดงระดับความเหมาะสมต่าง ๆ ในรายการโทรทัศน์ 3. การเลือกเก็บและใช้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม 4. ปัญหาในการบริโภคสื่อโทรทัศน์ (หลงเชื่อโฆษณา	1. ใบความรู้ 2. บัตรกิจกรรม 3. กิจกรรมกลุ่ม 4. กรณีตัวอย่าง 5. แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์	2

ตาราง 3(ต่อ)

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
2. เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการบริโภคสื่อโทรทัศน์ได้	เลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้คำพูด		
3. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลการแก้ปัญหาการบริโภคสื่อโทรทัศน์ได้	หยาดคาย การแต่งกายไม่เหมาะสม พฤติกรรมทางเพศ		
4. วิเคราะห์สื่อโทรทัศน์และสร้างเกณฑ์การประเมินสื่อโทรทัศน์ได้	การใช้ความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์)		
5. เลือกบริโภคสื่อโทรทัศน์โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีชีวิตประจำวันได้	5. หลักในการบริโภคสื่อโทรทัศน์		
6. รวบรวม วิเคราะห์โฆษณา /โฆษณาแฝงจากสื่อโทรทัศน์	6. การปฏิบัติตนในการบริโภค		
7. อภิปรายวิเคราะห์สรุปหลักการบริโภคสื่อโทรทัศน์อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	รายการโทรทัศน์อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		
8. เห็นคุณค่าของการเป็นผู้บริโภคสื่อโทรทัศน์ที่มีภูมิคุ้มกัน	7. การเห็นคุณค่าของการเป็นผู้บริโภคสื่อโทรทัศน์ที่มีภูมิคุ้มกัน		
5.3 อินเทอร์เน็ต			2
ตัวชี้วัด	การบริโภคอินเทอร์เน็ตอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. ไปความรู้	
ส 2.1ป 6/5 ติดตามข้อมูล ข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	1. ความหมาย ประโยชน์โทษของอินเทอร์เน็ต	2.. ตัวอย่างข่าว	
ส 3.1ป.6/ 2 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	2. การบริการบนอินเทอร์เน็ต	3. บัตรกิจกรรม	
ท 1.1 ป 6/4 แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	3. ปัญหาการบริโภคอินเทอร์เน็ต เช่น ติดเกม การถูกหลอกลวง การมีเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอชไอวี และการตั้งครรภ์	4. กิจกรรมกลุ่ม	
ท 3.1 ป 6/3 วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการฟังและการดูสื่อโฆษณาอย่างมีเหตุผล	ก่อนวัยอันควร	5. คอมพิวเตอร์	
พ 2.1 ป 6/2 วิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์การติดเชื้อเอชไอวีและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	4. การปฏิบัติตนในการสืบค้นข้อมูล เช่น ค้นหาข้อมูลใน	6. เว็บไซต์ ต่าง ๆ	
จุดประสงค์การเรียนรู้	เว็บไซต์ต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ต ซิตีรอม	7. แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์	
1. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริโภคอินเทอร์เน็ตได้	5. หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอย่างมี		
2. นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา			

ตาราง 3(ต่อ)

ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
การบริโภคอินเทอร์เน็ตได้	ภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญา		
3. สืบค้นข้อมูลที่กำหนดจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้	ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถี		
4. บอกความหมาย ประโยชน์ และโทษของอินเทอร์เน็ตได้	ชีวิตประจำวัน		
5. อธิบายวิธีการป้องกันการเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่เป็นผลมาจากการใช้อินเทอร์เน็ตได้	6. การปฏิบัติตนในการบริโภคอินเทอร์เน็ตอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		
6. เลือกรับข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีชีวิตประจำวันได้	7. การเห็นคุณค่าของการเป็นผู้บริโภคอินเทอร์เน็ตที่มีภูมิคุ้มกัน		
7. วิเคราะห์โฆษณาจากอินเทอร์เน็ตได้			
8. อภิปรายวิเคราะห์ สรุปหลักการบริโภคอินเทอร์เน็ตอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้			
9. เห็นคุณค่าของการเป็นผู้บริโภคอินเทอร์เน็ตที่มีภูมิคุ้มกัน			
รวม		14	

5. สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด แต่ละชุดมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- 1) คำนำ
- 2) โครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) คำชี้แจงประกอบชุดกิจกรรมการเรียนรู้
- 4) กรณีตัวอย่าง/บทความ
- 5) ใบความรู้
- 6) บัตรกิจกรรม
- 7) แบบประเมินผลงานและการนำเสนอ
- 8) แบบประเมินตนเอง/เพื่อน
- 9) แบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้
- 10) เฉลยแบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้

6. สร้างคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูได้ศึกษาก่อนที่จะนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ภายในคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะชี้แจงวิธีการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ครูเพื่อให้ครูใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- 1) คำนำ
- 2) โครงสร้างรายวิชา
- 3) โครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้
- 4) คำชี้แจงการใช้
- 5) ความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 6) ความรู้เรื่องการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
- 7) แผนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

7. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง

7.1 ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

- 1) มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
- 2) สาระสำคัญ
- 3) คุณลักษณะ
- 4) สมรรถนะสำคัญ
- 5) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 6) สาระการเรียนรู้
- 7) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้
- 8) สื่อ / แหล่งการเรียนรู้
- 9) หลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ (ภาระงาน/ชิ้นงาน)
- 10) การวัดผลประเมินผล
- 11) แบบประเมินหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ (ภาระงาน/ชิ้นงาน)

12) เกณฑ์การให้คะแนนหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ (ภาระงาน/
ชิ้นงาน)

13) แบบประเมินผลงาน

14) เฉลยแบบทดสอบ

7.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแผนการจัดการเรียนรู้ มี
ดังนี้

7.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียน
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้น
สรุป

7.2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2-7 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียน
แก้ปัญหาการบริโภคซึ่งแต่ละแผนใช้การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก
ดังนี้

ขั้นเตรียม

ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 ระบุและวิเคราะห์ปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา/สมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 4 แสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 อภิปรายและสรุปภายในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินผลโดยวิธีการที่หลากหลาย

ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักต้องให้นักเรียน
นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีความรู้
และคุณธรรม ไปเป็นหลักคิด

8. นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้และคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น
เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่อง และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อ
นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ความเหมาะสมต่อไป

9. นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ ของอาจารย์
ที่ปรึกษาแล้วพร้อมแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรม
การเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบประเมินที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

พิจารณาความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ในแต่ละองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่ 2 ธันวาคม 2556-6 มกราคม 2557

10. วิเคราะห์ข้อมูลนำผลการประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1.00 จึงจะถือว่าเป็นชุดกิจกรรมที่มีความเหมาะสม แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ความเหมาะสม ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

(ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533, หน้า 138)

11. ปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ

12. การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการโดยนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ โดยไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้ในขั้นตอนที่ 2 ดังนี้

12.1 การทดลองแบบเดี่ยว นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นักเรียน เก่ง จำนวน 1 คน ปานกลาง จำนวน 1 คน และอ่อน จำนวน 1 คน ดำเนินการระหว่าง วันที่ 21-27 พฤษภาคม 2557 การปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจะ สังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด และสัมภาษณ์นักเรียน ตลอดจนเฝ้าดูการปฏิบัติกิจกรรม บันทึกผล การสังเกต นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขในเรื่องความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และเวลา ที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม

12.2 การทดลองแบบกลุ่ม นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ปรับปรุงด้านภาษา เวลา สื่อ ไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 9 คน ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง จำนวน 3 คน ปานกลาง จำนวน 3 คน และอ่อน จำนวน 3 คน (ไม่ซ้ำกับนักเรียนในที่ทำทดลองแบบเดี่ยว) เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80 ดำเนินการระหว่าง 2-24 มิถุนายน 2557 ใช้เวลานำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ กับนักเรียน จำนวน 14 ชั่วโมง

12.3 การทดลองแบบภาคสนาม นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 ดำเนินการระหว่างวันที่ 7- 29 กรกฎาคม 2557 ใช้เวลานำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 14 ชั่วโมง

13. จัดพิมพ์ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น หลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้จากหลักการทำงานวิจัยทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างแบบสอบถามหรือแบบประเมินของ บุญชม ศรีสะอาด (2554, หน้า 77-83), วรณี แกมเกตุ (2551, หน้า 240-249), รัตน บัวสนธ์ (2551, หน้า 77-97) และกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. จัดทำโครงสร้างของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน โครงสร้างของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงโครงสร้างการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประเด็นการประเมิน	จำนวนข้อคำถาม
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน (องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้)	11
คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	
- คำชี้แจงการใช้	2
- แผนการจัดการเรียนรู้ (องค์ประกอบของแผน)	19
รวม	32

4. เขียนแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ฉบับร่างตามโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามและตามหลักในการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย เหมาะสมน้อยที่สุด นำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมตลอดจนการใช้ภาษาและนำมาปรับแก้ตามคำแนะนำ

5. นำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายละเอียด ปรากฏในภาคผนวก) ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นการประเมิน (Item Objective Congruence : IOC) มาตรวจให้คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

- + 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงจุดประสงค์
 - 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรง จุดประสงค์
 - 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงจุดประสงค์
- (วรรณิ แกมเกตุ, 2551, หน้า 219)

6. วิเคราะห์ข้อมูล นำผลการให้คะแนนมาทำการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง และนำค่าความสอดคล้องที่คำนวณได้มาเทียบกับเกณฑ์ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- ถ้า $IOC > 0.50$ ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์
 - ถ้า $IOC < 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์
- (วรรณิ แกมเกตุ, 2551 หน้า 221)

ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1

7. นำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดพิมพ์ให้สมบูรณ์เพื่อที่จะนำไปใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการสร้าง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริโภค การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักคิดในการตัดสินใจบริโภค เพื่อให้มีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมโดยคัดเลือกจุดประสงค์มาจำนวน 25 จุดประสงค์ กำหนดข้อสอบที่จะใช้สอบวัดนักเรียน จำนวน 35 ข้อ แต่ออกข้อสอบจำนวน 58 ข้อ (ออกข้อสอบไว้มากกว่าจำนวนข้อสอบที่ต้องการจริง เนื่องจากหลังจากที่นำแบบทดสอบไปทดลองและวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบรายข้อแล้ว จะตัดข้อที่ไม่มีคุณภาพ ไม่เข้าเกณฑ์ออก) ทำการสร้างตารางวิเคราะห์จุดประสงค์ให้ครอบคลุมเนื้อหา ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงโครงสร้างจำนวนข้อสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อที่	จำนวน	จำนวน ต้องการ (ข้อ)
1. บอกวิธีปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1, 2, 3, 4	4	2
2. วิเคราะห์พฤติกรรมกาปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	5, 6	2	1
3. วิเคราะห์วัตถุประสงค์กลยุทธ์ในการโฆษณาได้	7, 8, 9	3	2
4. วิเคราะห์ปัญหาในการบริโภคได้	10, 11	2	1
5. วิเคราะห์การปฏิบัติตนในการบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	12, 13	2	2
6. วิเคราะห์ปัญหาการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มได้	14, 15	2	1
7. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของอาหารและเครื่องดื่มจากโฆษณาได้	16, 17	2	1
8. วิเคราะห์ข้อมูลจากฉลากสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่มได้	18, 19	2	1
9. ระบุสาเหตุของปัญหาการบริโภคของใช้ได้	20, 21	2	2
10. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของโฆษณาประเภทของใช้ได้	22, 23	2	1
11. วิเคราะห์ฉลากสินค้าประเภทของใช้ได้	24, 25, 26	3	1
12. อธิบายวิธีการการปฏิบัติตนในการบริโภคของใช้ได้	27, 28	2	1
13. วิเคราะห์ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้	29, 30, 31	3	2
14. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริโภคสื่อโทรทัศน์ได้	32, 33, 34, 35	4	2
15. เลือกบริโภครายการโทรทัศน์ได้โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีชีวิตประจำวันได้	36, 37	2	1
16. บอกความหมาย หรือประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตได้	38, 39	2	1
17. วิเคราะห์ปัญหาของการใช้อินเทอร์เน็ตได้	40, 41, 42	3	2
18. บอกหลักการบริโภคอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องได้	43, 44	2	1
19. อธิบายวิธีการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่เป็นผลมาจากการใช้อินเทอร์เน็ตได้	45	1	1
20. เลือกรับข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตได้	46	1	1

ตาราง 5(ต่อ)

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อที่	จำนวน	จำนวน ต้องการ (ข้อ)
21. อธิบายความหมายหรือ ประเภทหรือ บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ได้	47, 48	2	1
22. ระบุปัญหาของการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ได้	49, 50	2	2
23. บอกหลักในการแก้ปัญหาการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ได้	51, 52	2	1
24. บอกการปฏิบัติตนในการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์โดยใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีชีวิตประจำวันได้	53, 54	2	2
25. เห็นคุณค่าของการบริโภคอย่างรู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมได้	55, 56, 57, 58	4	2
รวม		58	35

2. กำหนดรูปแบบของแบบทดสอบ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก และมีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 ตัวเลือก เกณฑ์การตรวจให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน ศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบจากหลักการงานวิจัยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจากตำรานักวิชาการต่าง ๆ เช่น บุญชม ศรีสะอาด (2554, หน้า 56 – 74), ศิริชัย กาญจนวาสี (2552, หน้า 165-202), วรณี แกมเกตุ (2552, หน้า 214-216)

3. ลงมือเขียนข้อสอบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามตารางที่ได้กำหนด นำข้อสอบที่เขียนไว้ มาพิจารณาทบทวนอีกครั้ง โดยพิจารณาความถูกต้องตามหลักวิชา แต่ละข้อวัดจุดประสงค์ ที่ต้องการหรือไม่ ภาษาที่ใช้เขียนมีความชัดเจน เข้าใจง่ายหรือไม่ ตัวถูกตัวลวงเหมาะสมเข้าเกณฑ์หรือไม่ ทำการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และนำแบบทดสอบให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ตรวจสอบและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สร้างขึ้น จำนวน 58 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก) พบว่าข้อสอบมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

5. ปรับปรุงข้อสอบ นำแบบทดสอบสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

เนื้อหาบางข้อมีเนื้อหายากเกินไป บางข้อมีเนื้อหาว่างเกินไป ไม่เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน การใช้ภาษา ปรับปรุงเรื่องความชัดเจนของภาษาไม่ให้คลุมเครือ การใช้ประโยคปฏิเสธในคำถาม ความยาวของคำถามซึ่งข้อสอบบางข้อมีโจทย์ที่ยาวเกินไป

6. จัดทำแบบทดสอบฉบับทดลอง นำข้อสอบทั้งหมดมาพิมพ์เป็นแบบทดสอบโดยจัดพิมพ์คำชี้แจงหรือคำอธิบายวิธีทำแบบทดสอบไว้อย่างละเอียด และชัดเจน การจัดพิมพ์วางรูปแบบให้เหมาะสม

7. ทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพและปรับปรุง โดยดำเนินการ ดังนี้

7.1 หาค่าความยาก (Difficulty) ค่าอำนาจจำแนก(Discrimination)

7.1.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 และ 6/3 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คน โดยการจับฉลากจากนักเรียน จำนวน 62 คน หลังเรียน เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่อง การบริโภคมาแล้ว ดำเนินการในวันที่ 20 มกราคม 2557

7.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเอาผลการทดสอบมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบโดยรวมคะแนนของนักเรียนแต่ละคนแล้วทำการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ ดังนี้

ค่าความยาก (Difficulty) เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ “p” จะต้องเป็นข้อสอบที่ไม่ยากเกินไปและง่ายเกินไป และ ค่า p ที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.20-0.80

ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) หมายถึงประสิทธิภาพในการจำแนกผู้สอบออกเป็นกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำนิยมเขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ “r” และค่า r ที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.20-1.00

คัดเลือกข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 35 ข้อ ที่มีระดับความยาก (p) ระหว่าง 0.23-0.73 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.32-0.75

7.2 หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ใช้วิธีของ Kuder-Richardson โดยใช้สูตรของ KR 20 พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

8. จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงฉบับจริงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3) แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น สำหรับนำไปใช้ในการประเมินพฤติกรรมในการบริโภคก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์ในการวิจัยได้แก่พฤติกรรมในการบริโภค ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมในการบริโภคอาหาร พฤติกรรมในการบริโภคของใช้ และพฤติกรรมในการบริโภคสื่อ ซึ่งแต่ละพฤติกรรมจะต้องใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้และคุณธรรม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินจากหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างแบบประเมินของ บุญชม ศรีสะอาด (2554, หน้า 77-83) วรณี แกมเกตุ (2551, หน้า 240-249) รัตนะ บัวสนธ์ (2551, หน้า 77-97) กำหนดรูปแบบของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. จัดทำตารางโครงสร้างของแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค ให้ครอบคลุมพฤติกรรมการบริโภค โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดสำหรับนำไปใช้ประเมินพฤติกรรมในการบริโภคนักเรียน จำนวน 48 ข้อ ต้องการจริง 30 ข้อ (ออกข้อคำถามไว้มากกว่าจำนวนข้อคำถามที่ต้องการจริง เนื่องจากเมื่อนำแบบประเมินพฤติกรรมไปทดลองและวิเคราะห์หาคุณภาพของรายข้อแล้ว จะตัดข้อคำถามที่ไม่มีคุณภาพ ไม่เข้าเกณฑ์ออก) ซึ่งโครงสร้างของแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคตามตาราง 6 ดังนี้

ตาราง 6 แสดงโครงสร้างแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

พฤติกรรมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคำถาม ที่ออก	ข้อคำถาม ที่ต้องการใช้
1. การบริโภคอาหาร	16	10
พอประมาณ	4	2
- การบริโภคอาหารที่เหมาะสมกับรายได้	1	
- การบริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการ ของร่างกาย/วัย	3	
มีเหตุผล	3	2

ตาราง 6(ต่อ)

พฤติกรรมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคำถาม ที่ออก	ข้อคำถาม ที่ต้องการใช้
- การเลือกบริโภคอาหารโดยคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการมากกว่าโฆษณา	1	
- การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	2	
มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	3	2
- หลีกเลี่ยงอาหาร/สารปรุงแต่งอาหารที่ทำให้เกิดโรค / มีโทษต่อร่างกาย	3	
เงื่อนไขความรู้	3	2
- มีการตรวจสอบคุณค่าของอาหารจากฉลาก เช่น อย. วัน เดือน ปีที่ ผลิต/หมดอายุ ส่วนประกอบ	1	
- การเลือกบริโภคอาหาร ที่มีประโยชน์คุณค่า	2	
เงื่อนไขคุณธรรม (ประหยัด)	3	2
- การเลือกบริโภคอาหารจากสถานที่จำหน่ายที่มีราคาถูกกว่า	1	
- การสำรวจราคาก่อนซื้อ	1	
- การบริโภคอาหารโดยไม่เหลือทิ้ง	1	
2. การบริโภคของใช้	16	10
พอประมาณ	3	
- การบริโภคตามความจำเป็น	1	
- การบริโภคของเล่นของใช้ที่เหมาะสมกับวัยฐานะ	2	
มีเหตุผล	3	2
- การบริโภคของเล่น ของใช้จากประโยชน์ คุณค่าโดย ไม่เชื่อเพื่อน โฆษณา กลยุทธ์ในการขาย	3	
มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	3	2
- การบริโภคของเล่น/ของใช้จากวัสดุที่มีในท้องถิ่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	1	
- การตรวจสอบคุณภาพประโยชน์จากฉลากสินค้า	1	
- มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน	1	
เงื่อนไขความรู้	3	2
- มีการตรวจสอบข้อมูลของของเล่น/ของใช้ก่อนบริโภค	2	
- มีการศึกษาคู่มือวิธี การใช้ก่อนการใช้งาน	1	
เงื่อนไขคุณธรรม (ประหยัด)	4	2
- การบริโภคอย่างคุ้มค่าประหยัด	4	
3. การบริโภคสื่อ	16	10
พอประมาณ	3	2
- ใช้เวลาในการบริโภคสื่ออย่างเหมาะสม	2	

พฤติกรรมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อคำถาม ที่ออก	ข้อคำถาม ที่ต้องการใช้
- การเลือกบริโภคสื่อเหมาะสมกับวัย	1	
มีเหตุผล	3	2
- แยกแยะระหว่างข้อมูลข้อเท็จจริง/เรื่องราวที่เป็นจริงกับความคิดเห็น/เรื่อง สมมติได้	3	
มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3	2
- วางแผนการใช้สื่อ	1	
- หลีกเลี่ยงสื่อที่ไม่เหมาะสม	1	
- เลือกสื่อที่เหมาะสม	1	
เงื่อนไขความรู้	4	2
- การตรวจสอบและประเมินข้อมูลจากสื่อ	3	
- การนำความรู้จากสื่อมาใช้ประโยชน์	1	
เงื่อนไขคุณธรรม	3	2
- การใช้สื่อโดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น	2	
- การใช้สื่ออย่างไม่ประมาท	1	
รวม	48	30

4. ลงมือเขียนแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคฉบับร่างตามโครงสร้างเนื้อหาของแบบประเมินและตามหลักในการสร้างแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ บ่อยมาก บ่อย บางครั้ง น้อย ไม่เคย และนำแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนการใช้ภาษาและนำมาปรับแก้ตามคำแนะนำ

5. นำแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence : IOC) (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก) ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง (IOC) 0.60-1.00

6. นำแบบประเมินพฤติกรรมในการปลูกแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ การใช้ภาษาที่คลุมเครือไม่ชัดเจน การใช้คำฟุ่มเฟือย เยิ่นเย้อ การใช้ประโยคปฏิเสธ ข้อคำถามที่เป็นการแสดงความคิดเห็นไม่ใช่พฤติกรรม ข้อคำถาม 1 ข้อแสดงหลายพฤติกรรม

7. นำแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2557 จำนวน 6 คน เพื่อพิจารณาความแจ่มชัดของข้อคำถามต่าง ๆ หลังจากตอบคำถามเสร็จ ทำการสัมภาษณ์ผู้ตอบเกี่ยวกับความเข้าใจในข้อคำถามต่าง ๆ ปัญหาที่พบขณะตอบ รวมทั้งให้นักเรียนวิจารณ์แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคด้วย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 และ 6/2 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คน โดยการสุ่มนักเรียน เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2557

9. วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลการทดสอบมาหาค่าอำนาจจำแนกโดยทดสอบความสอดคล้องกันของข้อคำถาม เป็นการพิจารณา Item Total Correlation

ในการพิจารณาค่าของข้อคำถามที่เหมาะสมได้แก่ข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ข้อคำถามที่มีค่าเป็นลบและต่ำกว่า 0.20 ต้องพิจารณาปรับปรุง หรือตัดทิ้งไป และได้คัดเลือกเอาเฉพาะข้อคำถามที่เหมาะสมและเข้าเกณฑ์ ซึ่งได้ข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.41 - 0.84 และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

4) **แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. วิเคราะห์คุณลักษณะความพึงพอใจที่ต้องการศึกษา โดยวัดความพึงพอใจ 3 ด้าน ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และผลผลิตหรือประโยชน์ที่ได้รับ

2. ศึกษาแนวคิด หลักการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน และตัวอย่างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดรูปแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. จัดทำโครงสร้างของแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 ข้อ ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้าง

ข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ เนื่องจากเมื่อนำไปทดลองหาคุณภาพจะต้องตัดข้อคำถามที่ไม่เหมาะสมหรือไม่มีคุณภาพทิ้ง โครงสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงโครงสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประเด็น	ข้อคำถามที่สร้างขึ้น	ข้อคำถามที่ต้องการใช้
1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	7	5
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	7	5
3. ผลผลิต/ประโยชน์ที่ได้รับ	7	5
รวม	21	15

4. ลงมือเขียนแบบสอบถามความพึงพอใจแบบโครงสร้างตามโครงสร้างของแบบสอบถามและตามหลักในการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย พึงพอใจน้อยที่สุด แล้วนำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่ต้องปรับปรุงและมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะความพึงพอใจของนักเรียน (Item Objective Congruence : IOC) โดยประเมินว่าข้อคำถามแต่ละข้อสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการวัดหรือไม่ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก) ได้ค่าความสอดคล้อง 1.00

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความชัดเจนของภาษา

7. การหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน

นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง
- ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด
- ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์
- ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า
- ชุดที่ 5 เลือกซื้ออย่างรู้เท่าทัน

2.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

การเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2. พฤติกรรมในการบริโภค

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

2.5 ขั้นตอนในการทดลอง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยผู้ศึกษาค้นคว้าทำการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เอง กับกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เพชรบูรณ์เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ระหว่างวันที่ 18 สิงหาคม - 9 กันยายน 2557 ใช้เวลาในการทดลอง 14 ชั่วโมง สถานที่ในการเรียนคือโรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) (รัตนะ บัวสนธิ์, 2551, หน้า 56) ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงแบบแผนการวิจัย

Gr ₁	O ₁	T	O ₂
-----------------	----------------	---	----------------

เมื่อ Gr₁ หมายถึง กลุ่มหนึ่ง

O₁ หมายถึง การทดสอบหรือการสอบวัดก่อน

T หมายถึง การใช้นวัตกรรมการศึกษา (หรือการให้เงื่อนไขการทดลอง

O₂ หมายถึง การทดสอบหรือการสอบวัดครั้งหลัง

ขั้นตอนดำเนินการทดลอง มีดังนี้

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าอธิบายทำความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียน ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทราบ ในเรื่องการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 5 ชุด ประกอบกับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้

2. ดำเนินการทดลองใช้ตามแผนการทดลอง

2.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ดังนี้

2.1.1 นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกัน

ในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.2 ประเมินพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน โดยครู ใช้แบบประเมิน

พฤติกรรมในการบริโภค

2.2 ดำเนินการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ครูต้องศึกษาคู่่มือการใช้ชุดกิจกรรม ใช้แผนการเรียนรู้ประกอบกับชุดกิจกรรม ในระหว่างดำเนินกิจกรรมครูให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้กิจกรรมเป็นไปตาม

ขั้นตอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด มีการประเมินผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลายตามขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิด มีการทดสอบหลังเรียนจบแต่ละชุดกิจกรรม และเลือกเก็บคะแนนจากผลงานบางกิจกรรมตามความเหมาะสม ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมและผลงานระหว่างเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กิจกรรมชุดที่	กระบวนการปฏิบัติงาน/ผลงาน	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	คะแนน
1.	1. วิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 3 พฤติกรรม พฤติกรรมละ 5 คะแนน	แบบประเมินพฤติกรรมผู้บริโภค	(15)
	2. เขียนแผนผังความคิดการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สมดุลทั้ง 4 ด้าน	แบบประเมินการเขียนแผนผังความคิดการบริโภค	(10)
	3. การประเมินผลงาน	แบบประเมินผลงาน	(5)
	4. การปฏิบัติงานกลุ่ม	แบบประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม	(5)
	รวมคะแนน		35
2.	จัดทำรายงานเรื่องสิทธิหน้าที่ การคุ้มครองผู้บริโภค	แบบประเมินการเขียนรายงาน	(10)
	วางแผนการบริโภค	แบบประเมินการวางแผนการบริโภค	(10)
	รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากฉลากสินค้าและโฆษณาเพื่อตัดสินใจ	แบบประเมินการรวบรวมและวิเคราะห์โฆษณา	(10)
	อภิปรายวิเคราะห์สรุปหลักการบริโภคภายในกลุ่ม	แบบประเมินการอภิปรายสรุปวิเคราะห์ปัญหา	(5)

ตาราง 9(ต่อ)

กิจกรรม ชุดที่	กระบวนการปฏิบัติงาน/ผลงาน	เครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล	คะแนน
	รวมคะแนน		35
3.	ระบุและวิเคราะห์ปัญหาการบริโภคอาหารและ เครื่องดื่ม	แบบประเมินการระบุ วิเคราะห์ปัญหา	(4)
	เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการบริโภคอาหารและ เครื่องดื่ม/ตั้งสมมติฐาน	แบบประเมินการเสนอ แนวทางในการ แก้ปัญหา	(5)
	การเลือกอาหารและเครื่องดื่มจากรายการอาหารและ จัดรายการอาหาร	แบบประเมินการเลือก และจัดรายการอาหาร	(10)
	นำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อค้นพบของกลุ่ม เรื่องหลักการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มเชื่อมโยงกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	แบบประเมินการ นำเสนอผลงาน	(4)
	อภิปรายและสรุปหลักการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม ภายในกลุ่ม	แบบประเมิน การอภิปรายสรุป หลักการ	(5)
	รวมคะแนน		28
4.	อภิปรายและสรุปหลักการบริโภคภายในกลุ่ม	แบบประเมิน การอภิปรายสรุป หลักการ	(10)
	อธิบายการปฏิบัติตนในการบริโภคอุปกรณ์สิ่งของ เครื่องใช้ อย่างมีภูมิคุ้มกันโดยใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	แบบประเมินการ อธิบายการปฏิบัติตน ในการบริโภค	(10)
	รวบรวม วิเคราะห์โฆษณา ฉลาก ประเภทอุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้	แบบประเมิน การรวบรวมและ วิเคราะห์ฉลาก โฆษณา	(10)
	นำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อค้นพบของกลุ่ม เรื่องหลักการบริโภคอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	แบบประเมินการ นำเสนอผลงาน	(10)
	การบันทึกการเรียนรู้คุณค่าของการบริโภคอุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอย่างมีภูมิคุ้มกัน	แบบประเมินการ บันทึกการเห็นคุณค่า	(5)

ตาราง 9(ต่อ)

กิจกรรม ชุดที่	กระบวนการปฏิบัติงาน/ผลงาน	เครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล	คะแนน
	รวมคะแนน		45
5.1	วิเคราะห์ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ	แบบประเมินการ วิเคราะห์ข้อเท็จจริง และความคิดเห็น	(10)
	เลือกสื่อสิ่งพิมพ์อย่างมีภูมิคุ้มกัน	แบบประเมินการเลือก สื่อสิ่งพิมพ์	(10)
	เรียงความพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่ การมีเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอชไอวีและการตั้งครรภ์ ก่อนวัยอันควรจากการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์	แบบประเมินการเขียน เรียงความ	(10)
5.2	วิเคราะห์สื่อโทรทัศน์และสร้างเกณฑ์การประเมิน รายการโทรทัศน์	แบบประเมินการ วิเคราะห์สื่อโทรทัศน์	(10)
	รวบรวมและ วิเคราะห์โฆษณา โฆษณาแฝงจาก รายการโทรทัศน์	แบบประเมินการ รวบรวมวิเคราะห์ โฆษณา	(10)
	อภิปรายและสรุปหลักการบริโภคสื่อโทรทัศน์ ภายในกลุ่ม	แบบประเมิน การอภิปรายสรุป	(10)
5.3	สืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ได้	แบบประเมิน การสืบค้นข้อมูล เว็บไซต์	(5)
	อธิบายวิธีการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ที่เป็นผลมาจากการใช้อินเทอร์เน็ต	แบบประเมิน การอธิบายฯ	(10)
	เลือกรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากเว็บไซต์	แบบประเมินการเลือก รับข้อมูลข่าวสารจาก เว็บไซต์	(10)
	อภิปรายและสรุปหลักการบริโภคภายในกลุ่ม	แบบประเมินการ อภิปรายสรุปหลักการ บริโภค	(5)
	การบันทึกการเรียนรู้คุณค่าของการบริโภคอินเทอร์เน็ต อย่างรู้เท่าทัน	แบบประเมินการ บันทึกการเรียนรู้คุณค่า ของการบริโภค อินเทอร์เน็ตอย่าง	(5)

ตาราง 9(ต่อ)

กิจกรรม ชุดที่	กระบวนการปฏิบัติงาน/ผลงาน	เครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล	คะแนน
		รู้เท่าทัน	
	รวมคะแนน		105
	รวมคะแนนทุกชุดกิจกรรม		248

2.3 ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest)

เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้ศึกษาค้นคว้าทำการทดสอบผู้เรียนอีกครั้งโดย

ดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

2.3.2 ประเมินพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน โดยครู ใช้แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค ฉบับเดียว กับการประเมินก่อนเรียน

3. เปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมในการบริโภคระหว่างก่อนเรียนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม

4. วิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1.1 นำกระดาษคำตอบจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกได้ 1 คะแนนและข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน

4.1.2 จากนั้นนำคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนและหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.1.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียน โดยใช้ค่าสถิติ t – test แบบ dependent

4.2. คะแนนจากแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

4.2.1 นำแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรวจให้คะแนนโดยมีการให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121)

บ่อยมาก	ให้คะแนน	5	คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน	4	คะแนน
บางครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เคย	ให้คะแนน	1	คะแนน

4.2.2 นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภคก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533, หน้า 138)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50 - 5.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50 - 4.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50 - 3.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50 - 2.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 อำเภอวังสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนอนุบาลวังสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 อำเภอวังสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.5 การดำเนินการเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ของค่าเฉลี่ย และการแปลความหมาย ดังนี้ (ไชยศ เรืองสุวรรณ, 2533 หน้า 138)

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์ขั้นต่ำในการพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ไม่เกิน 1.00

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

สูตร เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทุกตัวในกลุ่ม
 N แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่ม

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 126)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

สูตร เมื่อ S แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน คะแนนแต่ละตัว
 $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 $\sum$ แทน ผลรวม

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตร ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Cobgruence) หรือ IOC (วรณี แกมเกตุ, 2551, หน้า 220-221)

$$\text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

สูตร

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 การหาค่าระดับความยากของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีสูตร ดังนี้
(บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 97)

สูตร
$$p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ p แทน ค่าระดับความยาก
R แทน จำนวนผู้ที่ตอบถูกทั้งหมด
N แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

2.3 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
มีสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 97-98)

สูตร
$$r = \frac{R_u - R_l}{f}$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนก
 R_u แทน จำนวนคนกลุ่มสูงที่ตอบถูก
 R_l แทน จำนวนคนกลุ่มต่ำที่ตอบถูก
f แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

2.4 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง
ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้สูตรของ Kuder – Richardson
การคำนวณใช้สูตร KR 20 ซึ่งมีสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 103-104)

สูตร
$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right)$$

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

K แทน จำนวนข้อสอบ

P แทน สัดส่วนของผู้ตอบถูกในข้อหนึ่ง ๆ $= \frac{R}{N}$ เมื่อ R แทน

จำนวนผู้ตอบถูกในข้อนั้น และ N แทนจำนวนผู้สอบ

q แทน สัดส่วนของผู้ตอบผิดในข้อหนึ่ง ๆ $= 1-p$

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

2.5 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดย Cronbach เรียกว่า “สัมประสิทธิ์แอลฟา” (α - Coefficient) ซึ่งมีสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 หน้า 117)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนการตอบแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2.6 สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สูตร E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545, หน้า 495)

$$E_1 = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

E_1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ คือ คะแนนรวมของแบบฝึกหัด หรืองาน

A คือ คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชั้นรวมกัน

N คือ จำนวนผู้เรียน

สูตรที่ 2

$$E_2 = \frac{\sum F}{N} \times 100$$

E_2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ΣF คือ คะแนนรวมของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน

B คือ คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน

N คือ จำนวนผู้เรียน

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ พฤติกรรมในการบริโภคระหว่างก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติ t-test dependent ซึ่งมีสูตร ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธิ์, 2551 หน้า 109)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}, df = n-1$$

t	หมายถึง	ค่าสถิติที่
เมื่อ D	หมายถึง	ผลต่างระหว่างข้อมูลแต่ละคู่
D^2	หมายถึง	กำลังสองของผลต่างระหว่างข้อมูล แต่ละคู่
N	หมายถึง	จำนวนคู่ของข้อมูล(หรือจำนวนคน)
df	หมายถึง	องศาหรือขั้นความเป็นอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 2 การทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปได้ ดังตารางที่ 10

ตาราง 10 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

องค์ประกอบ การประเมิน	รายการประเมิน	N=5		ระดับความ เหมาะสม
		$\bar{x}$	S.D.	
ชุดกิจกรรม		4.11	0.10	มาก
	1. คำชี้แจงอ่านเข้าใจง่าย	4.40	0.55	มาก
	2. คำชี้แจงสำหรับนักเรียนกำหนดข้อควรปฏิบัติที่น่าไปปฏิบัติได้	4.60	0.55	มากที่สุด
	3. สถานการณ์/กรณีตัวอย่างมีความชัดเจน	4.00	0.00	มาก
	4. สถานการณ์/กรณีตัวอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน	4.00	0.00	มาก
	5. สถานการณ์/กรณีตัวอย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.00	0.00	มาก
	6. ใบความรู้มีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.20	0.45	มาก
	7. เนื้อหาในใบความรู้มีความชัดเจนต่อเนื่อง	4.00	0.00	มาก
	8. บัตรกิจกรรมมีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.00	0.00	มาก
	9. แบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.00	0.00	มาก
	10. ชุดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น	4.00	0.00	มาก
	11. ชุดกิจกรรมเหมาะสมกับวัย ความสนใจและความสามารถ ของนักเรียน	4.00	0.00	มาก
คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม		4.31	0.24	มาก
คำชี้แจง	12. คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมระบุสิ่งที่จำเป็นสำหรับครูครบถ้วน	4.40	0.55	มาก
	13. คำชี้แจงสำหรับครูกำหนดข้อควรปฏิบัติที่น่าไปปฏิบัติได้	4.40	0.55	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้				
องค์ประกอบ	14. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วน	4.40	0.55	มาก
	15. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกัน	4.40	0.55	มาก
สาระสำคัญ	16. สาระสำคัญแสดงถึงสาระที่เป็นแก่นของเรื่อง	4.60	0.55	มากที่สุด
	17. สาระสำคัญสอดคล้องและครอบคลุมกับตัวชี้วัด	4.60	0.55	มากที่สุด
	18. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย	4.20	0.45	มาก
จุดประสงค์	19. จุดประสงค์บ่งชี้พฤติกรรมที่วัดได้	4.60	0.55	มากที่สุด
	20. จุดประสงค์เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
สาระ	21. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้	4.00	0.00	มาก
การเรียนรู้	22. สาระการเรียนรู้ น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 10(ต่อ)

องค์ประกอบ การประเมิน	รายการประเมิน	N=5		ระดับความ เหมาะสม
		$\bar{X}$	S.D.	
กิจกรรม การเรียนรู้ การสอน	23. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมต่อ เนื้อหาแต่ละชุด	3.60	0.55	มาก
	24. กิจกรรมการเรียนการสอนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นหลัก	4.20	0.45	มาก
	25. กิจกรรมการเรียนการสอนมีการจัดการเรียนการสอนให้ นักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด	4.00	0.00	มาก
	26. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีความ กระตือรือร้นในการเรียน	4.40	0.55	มาก
สื่อการเรียนรู้	27. สื่อการเรียนรู้ตอบสนองเนื้อหาการสอนได้ดี	4.20	0.45	มาก
	28. สื่อการเรียนรู้หลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด
	29. สื่อการเรียนรู้สร้างความสนใจของนักเรียน	4.40	0.55	มาก
การวัดและ ประเมินผล	30. วิธีการวัดสอดคล้องจุดประสงค์และครอบคลุมตัวชี้วัด	4.40	0.55	มาก
	31. เครื่องมือสอดคล้องกับวิธีวัด	4.40	0.55	มาก
	32. เกณฑ์ประเมินสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
	รวม	4.24	0.17	มาก

จากตารางที่ 10 ผลการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D.= 0.17) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านปรากฏว่า ด้านชุดกิจกรรมในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.10) และ ด้านคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.24)

การปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ	ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
1. กระบวนการที่มองเห็นในชุดกิจกรรมที่ 1 – 5 มองเห็นแต่การระบุปัญหา แนวทางการค้นคว้า สรุปผล แต่มองไม่เห็นกระบวนการวิเคราะห์ เสนอแนวทางแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหา สรุปผลการแก้ปัญหาต้องการให้กระบวนการในการศึกษาปัญหามีความชัดเจนตามกระบวนการของ PBL	1. เพิ่มกระบวนการแก้ปัญหาให้ครบทุกขั้นตอน ได้แก่ 1. นำเสนอสถานการณ์ปัญหา 2. ระบุและวิเคราะห์ปัญหา 3. เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา 4. แสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล 5. อภิปรายและสรุปภายในกลุ่ม 6. แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม 7. ประเมินผลโดยวิธีการที่หลากหลาย ขั้นตอนใดไม่ชัดเจนได้เพิ่มตัวอย่างเพิ่มกิจกรรมเพื่อให้ชัดเจนมากขึ้น
2. ควรพิจารณาเรื่องของเวลากับการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น หน้า 56 กิจกรรมที่ 1 – 13 ใช้เวลา 1 ชม. แต่ในแผน เห็นกิจกรรมไม่ชัดเจนว่า กิจกรรมที่ 1 – 13 แค่นั้น คืออะไร ควรตรวจสอบเพิ่มเติม	2. ได้ตัดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น และเยิ่นเย้อออก และได้ระบุเวลาในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2.1 ผลการทดลองแบบกลุ่มกับนักเรียน จำนวน 9 คน สรุปผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ ดังตาราง 12

ตาราง 12 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80 แบบกลุ่ม กับนักเรียน จำนวน 9 คน

ชุดที่	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ระหว่างการใช้ชุดกิจกรรม			ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรม			ค่าประสิทธิภาพ
	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_1	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_2	E_1 / E_2
1	35	28	80.00	10	8	80.00	80/80
2	35	28.11	80.32	10	8	80.00	80.32/80.00
3	28	22.67	80.95	10	8.11	81.11	80.95/81.11
4	40	32.67	81.67	10	8.22	82.22	81.67/82.22
5	105	85.14	81.06	30	24.44	81.48	81.06/81.48
รวม	243	196.56	80.89	35	28.33	80.95	80.89/80.95

จากตาราง 12 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการทดลอง กับนักเรียน แบบกลุ่ม จำนวน 9 คน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกชุดมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ชุดที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80/80 ชุดที่ 2 เท่ากับ 80.32/80.00 ชุดที่ 3 เท่ากับ 80.95/81.11 ชุดที่ 4 เท่ากับ 81.67/82.22 ชุดที่ 5 เท่ากับ 81.06/81.48 โดยภาพรวมชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.89/80.95

1.2.2 ผลการทดลองแบบภาคสนามกับนักเรียนจำนวน 30 คน สรุปผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมสรุปได้ ดังตาราง 13

ตาราง 13 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80 ภาคสนามกับนักเรียนจำนวน 30 คน

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ระหว่างการใช้ชุดกิจกรรม				ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรม			ค่าประสิทธิภาพ
ชุดที่	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_1	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_2	
1	35	29.59	84.48	10	8.03	80.33	84.48/80.33
2	35	28.13	80.38	10	8.13	81.13	80.38/81.33
3	28	23.07	82.38	10	8.20	82.00	82.38/82.00
4	40	33.17	82.92	10	8.27	82.67	82.92/82.67
5	105	86.47	82.35	30	24.67	82.22	82.35/82.22
รวม	243	200.40	82.47	35	28.47	81.33	82.47/81.33

จากตาราง 13 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการทดลองแบบภาคสนามกับนักเรียน จำนวน 30 คน พบว่า ชุดกิจกรรมทุกชุดมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ชุดที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.48/80.33 ชุดที่ 2 เท่ากับ 80.38/81.33 ชุดที่ 3 เท่ากับ 82.38/82.00 ชุดที่ 4 เท่ากับ 82.92/82.67 ชุดที่ 5 เท่ากับ 82.35/82.22 โดยภาพรวมชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.47/81.33

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ ดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{x}$	S.D	t
ก่อนเรียน	35	30	23.17	4.39	9.11 *
หลังเรียน	35	30	28.47	1.61	
* p < .05					

จากตาราง 14 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 23.17 คะแนน และหลังเรียน 28.47 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภค สรุปได้ ดังตารางที่ 15

ตาราง 15 ผลการศึกษาพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภค
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
(n = 30)

พฤติกรรมการบริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรม			หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม
พฤติกรรมการบริโภคทุกด้าน	2.87	0.17	ปานกลาง	4.31	0.18	มาก
พฤติกรรมการบริโภคอาหาร	2.74	0.32	ปานกลาง	4.30	0.16	มาก
1. นักเรียนเลือกซื้ออาหารที่มีราคาตามเงินที่มีอยู่	2.63	0.67	ปานกลาง	4.13	0.63	มาก
2. นักเรียนรับประทานอาหารเช้า	2.67	0.61	ปานกลาง	3.90	0.55	มาก
3. นักเรียนเลือกซื้ออาหารจากประโยชน์คุณค่าทางโภชนาการมากกว่าเลือกตามโฆษณาที่มีดาววีย่รุ่น	2.13	0.43	น้อย	3.87	0.63	มาก
4. นักเรียนดื่มน้ำสะอาดหลังรับประทานอาหารเช้า	2.83	0.70	ปานกลาง	3.87	0.78	มาก
5. นักเรียนรับประทานอาหารที่ไม่ใส่ผงชูรส	2.90	0.48	ปานกลาง	3.90	0.48	มาก
6. นักเรียนรับประทานขนมที่ไม่ใส่สี	2.70	0.47	ปานกลาง	4.67	0.55	มากที่สุด
7. เมื่อดื่มนม นักเรียนจะตรวจสอบ วัน เดือน ปีที่หมดอายุจากฉลาก	2.83	0.79	ปานกลาง	4.23	0.57	มาก
8. นักเรียนเลือกรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่	2.90	0.71	ปานกลาง	4.30	0.53	มาก
9. นักเรียนเลือกซื้ออาหารจากตลาดสด มากกว่าซื้อจากร้านสะดวกซื้อ เนื่องจากมีราคาถูกกว่า	2.83	0.65	ปานกลาง	4.37	0.49	มาก
10. นักเรียนตักอาหารให้พอดีกับความต้องการและรับประทานให้หมดโดยไม่เหลือทิ้ง	2.93	0.58	ปานกลาง	4.37	0.49	มาก
พฤติกรรมบริโภคของใช้	3.03	0.15	ปานกลาง	4.40	0.19	มาก
11. นักเรียนจะซื้ออุปกรณ์การเรียนเมื่อจำเป็นเท่านั้น เช่น ปากกาหมึกหมด	2.43	0.50	น้อย	4.40	0.50	ปานกลาง
12. นักเรียนเลือกซื้อเสื้อผ้าที่มีราคาเหมาะสมกับฐานะ	3.23	0.43	ปานกลาง	4.37	0.49	มาก
13. นักเรียนเลือกซื้อของใช้จากประโยชน์ ไม่ซื้อตามคำโฆษณา	1.80	0.48	น้อย	4.40	0.67	มาก
14. นักเรียนจะซื้อของเท่าที่จำเป็น แม้ว่าสินค้า	3.33	0.55	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด

ตาราง 15(ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภคโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรม			หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
จะลดราคาหรือมีของแถม						
15. นักเรียนตรวจสอบคุณภาพและประโยชน์ของเล่น/ของใช้จากฉลากสินค้า เช่น มอก.	3.17	0.53	ปานกลาง	4.30	0.53	มาก
16. นักเรียนมีการวางแผนการซื้อของเล่นของใช้โดยการทำบัญชีรายรับรายจ่าย	3.13	0.63	ปานกลาง	4.07	0.64	มาก
17. นักเรียนสำรวจราคา คุณภาพของของใช้ของเล่นจากร้านค้า และเพื่อนก่อนตัดสินใจซื้อ	3.20	0.55	ปานกลาง	4.20	0.48	มาก
18. นักเรียนศึกษาคู่มือวิธีการใช้ของใช้อย่างละเอียดก่อนการใช้งานทุกครั้ง	3.30	0.47	ปานกลาง	4.40	0.50	มาก
19. นักเรียนซ่อมแซมดัดแปลงเสื้อผ้า เพื่อให้ใช้งานได้	3.33	0.48	ปานกลาง	4.83	0.38	มากที่สุด
20. นักเรียนใช้สมุดแต่ละเล่มจนหมดทุกหน้า	3.37	0.49	ปานกลาง	4.43	0.49	มาก
พฤติกรรมบริโภคสื่อ	2.87	0.17	ปานกลาง	4.31	0.18	มาก
21. นักเรียนใช้เวลาดูโทรทัศน์อย่างเหมาะสมในช่วงวันหยุด	2.90	0.55	น้อย	4.30	0.47	มาก
22. นักเรียนเลือกรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับวัย	1.87	0.63	น้อย	4.40	0.50	มาก
23. เมื่อดูข่าวที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ของนักข่าว นักเรียนจะไม่เชื่อตามคำวิจารณ์นั้น	3.30	0.53	ปานกลาง	4.30	0.53	มาก
24. นักเรียนแยกได้ว่ารายการโทรทัศน์ เช่น การ์ตูน ละครเป็นเรื่องสมมติไม่ใช่เรื่องจริง	3.07	0.64	ปานกลาง	4.07	0.64	มาก
25. เมื่อนักเรียนเข้าไปใน เว็บไซต์ แล้วปรากฏว่ามีภาพโป๊เปลือย เนื้อหาทางเพศ นักเรียนจะปิดหน้าต่างนั้นทันที	2.87	0.57	ปานกลาง	4.13	0.57	มาก
26. นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่ไม่มีภาพโป๊ เปลือยลามกอนาจาร	3.00	0.74	ปานกลาง	4.40	0.50	มาก
27. นักเรียนตรวจสอบได้ว่าเว็บไซต์ได้นำเชื่อถือ	3.00	0.74	ปานกลาง	4.23	0.73	มาก
28. นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่มีประโยชน์	2.87	0.51	ปานกลาง	4.17	0.53	มาก
29. การคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำรายงาน นักเรียนจะเขียนอ้างอิงเจ้าของผลงานด้วย	3.00	0.37	ปานกลาง	4.27	0.45	มาก
30. นักเรียนปรึกษาผู้ใหญ่ก่อนที่จะทำการลงทะเบียนใด ๆ บนอินเทอร์เน็ต	2.70	0.75	ปานกลาง	4.17	0.53	มาก

จากตาราง 15 ผลการประเมินพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า พฤติกรรมในการบริโภคในภาพรวม ก่อนเรียนมีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.17) หลังเรียนมีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.18)

เมื่อพิจารณาเป็นรายพฤติกรรมแต่ละด้านจะพบว่า พฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลังเรียนของนักเรียน มีความเหมาะสมมากทุกพฤติกรรม ยกเว้น นักเรียนรับประทานขนมที่ไม่ได้สีมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, SD = 0.55) เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคอาหารก่อนและหลังเรียน ที่มีการปฏิบัติแตกต่างกันมากที่สุดคือ พฤติกรรม นักเรียนรับประทานขนมที่ไม่ได้สี ก่อนเรียน ($\bar{X} = 2.70$, SD = 0.47) หลังเรียน ($\bar{X} = 4.67$, SD = 0.55) แตกต่างกัน 1.97

พฤติกรรมในการบริโภคของใช้ พบว่า พฤติกรรมในการบริโภคของใช้ หลังเรียนของนักเรียน มีความเหมาะสมมากเกือบทุกพฤติกรรม ยกเว้น นักเรียนจะซื้อของเท่าที่จำเป็น แม้ว่าสินค้าจะลดราคา หรือมีของแถม และนักเรียนซ่อมแซมดัดแปลงเสื้อผ้าเพื่อให้ใช้งานได้ โดยที่ทั้งสองรายการมีพฤติกรรมเหมาะสมมากที่สุด และ พฤติกรรม นักเรียนจะซื้ออุปกรณ์การเรียนเมื่อจำเป็นเท่านั้น มีพฤติกรรมที่เหมาะสมปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคของใช้ ก่อนและหลังเรียน ที่มีการปฏิบัติแตกต่างกันมากที่สุดคือ นักเรียนเลือกซื้อของใช้จากประโยชน์ ไม่ซื้อตามคำโฆษณา ก่อนเรียน ($\bar{X} = 1.80$, SD = 0.48) หลังเรียน ($\bar{X} = 4.40$, SD = 0.67) แตกต่างกัน 2.60

พฤติกรรมในการบริโภคสื่อ พบว่า พฤติกรรมในการบริโภคสื่อ หลังเรียนของนักเรียน มีความเหมาะสมมากทุกพฤติกรรม เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคสื่อก่อนและหลังเรียน ที่มีการปฏิบัติแตกต่างกันมากที่สุดคือ นักเรียนเลือกรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับวัย ก่อนเรียน ($\bar{X} = 1.87$, SD = 0.63) หลังเรียน ($\bar{X} = 4.40$, SD = 0.50) แตกต่างกัน 2.53

ตาราง 16 แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน ก่อนเรียนและ
หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการ
บริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	2.87	0.17	60.51*
หลังเรียน	30	4.31	0.18	

* $p < .05$

จากตาราง 16 พบว่า พฤติกรรมในการบริโภคก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับความเหมาะสม เท่ากับ 2.87 เท่ากับ 4.31 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระดับความเหมาะสมของพฤติกรรมในการบริโภค ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า พฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เหมาะสมกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปได้ ดังตาราง 18

ตาราง 17 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้
ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความพึงพอใจ	รายการ	n=30		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านชุดกิจกรรม		4.49	0.32	มาก
ชุดกิจกรรม	1. ภาษาที่ใช้อ่านเข้าใจง่าย	4.30	0.53	มาก

ตาราง 17(ต่อ)

ความพึงพอใจ	รายการ	n=30		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{x}$	S.D.	
	2. ภาพประกอบสวยงามน่าสนใจ	4.67	0.66	มากที่สุด
	3. สถานการณ์/กรณีตัวอย่าง/บทความ เสนอปัญหาได้ชัดเจน	4.23	0.50	มาก
	4. ใบความรู้ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการบริโภค	4.60	0.62	มากที่สุด
	5. บัตรกิจกรรมทำให้นักเรียนเรียนรู้ การแก้ปัญหาการบริโภค	4.63	0.49	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรม		4.39	0.33	มาก
การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน	6. กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ ขั้นตอนของกิจกรรมต่อเนื่องชวนติดตาม	4.50	0.57	มากที่สุด
	7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียน ได้เรียนรู้เป็นกลุ่มและทำงาน ร่วมกัน	4.37	0.72	มาก
	8. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียน ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	4.33	0.66	มาก
	9. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียน ได้ค้นพบและสรุปความรู้ในการ แก้ปัญหาการบริโภคโดยใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงได้	4.27	0.58	มาก
	10. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียน ฝึกแก้ปัญหาการบริโภคได้	4.50	0.57	มากที่สุด
	ด้านผลผลิตที่ได้รับ	4.51	0.31	มากที่สุด
	ผลผลิตที่ได้รับ			
	11. ชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการบริโภคโดยใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น หลักคิดได้	4.57	0.50	มากที่สุด
	12. ชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนสามารถ ปฏิบัติตนในการบริโภคโดยใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดได้	4.53	0.51	มากที่สุด
	13. ชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนเห็นคุณค่า	4.47	0.57	มาก

ตาราง 17(ต่อ)

ความพึงพอใจ	รายการ	n=30		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{x}$	S.D.	
	ของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในการบริโภคได้			
14.	นักเรียนสามารถนำความรู้จากชุดกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น	4.56	0.57	มากที่สุด
15.	นักเรียนสามารถนำความรู้จากชุดกิจกรรมไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้	4.47	0.54	มาก

จากตาราง 17 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.32) ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.33) และด้านผลผลิตที่ได้รับในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.31) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่ารายการที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 รายการ ได้แก่ ภาพประกอบสวยงามอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.66) บัตรกิจกรรมทำให้นักเรียนเรียนรู้การแก้ปัญหาการบริโภคอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) และใบความรู้ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริโภคอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

บทที่ 5

บทสรุป

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยสรุป ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80 ดำเนินการโดยนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำหลังจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำมาหาค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากนั้นปรับปรุงอีกครั้งแล้วนำไปทดลองแบบเดี่ยว กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 1 คน การคัดเลือกนักเรียนเก่ง อ่อน ปานกลาง และอ่อน พิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา สื่อ ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และเวลา ในการปฏิบัติกิจกรรม นำไปทดลองแบบกลุ่ม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 9 คน (ไม่ซ้ำกับการทดลองแบบเดี่ยว) ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง อ่อน ปานกลาง การพิจารณาคัดเลือกนักเรียนใช้เกณฑ์เดียวกับการทดลองแบบเดี่ยว กลุ่มละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และทดลองแบบภาคสนาม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ห้อง จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง
- ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด
- ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์
- ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า
- ชุดที่ 5 เลือกซื้ออย่างรู้เท่าทัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และผู้ศึกษาค้นคว้าประเมินพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค ดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 5 ชุด ทดลองตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม – 5 กันยายน 2557 เป็นเวลา 14 ชั่วโมง แล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน หลังจากนั้นนำคะแนนไปวิเคราะห์ข้อมูล และผู้ศึกษาค้นคว้าประเมินพฤติกรรมในการบริโภคของนักเรียนโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค ฉบับเดียวกับการประเมินพฤติกรรมในการบริโภคก่อนเรียน นำคะแนนไปวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง
- ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด
- ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์
- ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า

ชุดที่ 5 เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 แบบประเมินพฤติกรรมในการบริโภค

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรียนรู้แนวคิดพอเพียง

ชุดที่ 2 บริโภคอย่างชาญฉลาด

ชุดที่ 3 เลือกอาหารที่มีประโยชน์

ชุดที่ 4 เลือกใช้อย่างคุ้มค่า

ชุดที่ 5 เลือกสื่ออย่างรู้เท่าทัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การหาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิเคราะห์ด้วยสูตร E_1/E_2

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้สถิติทดสอบ t-test dependent

การเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมก่อนกับหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบ t-test dependent

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก และการทดลองใช้กับนักเรียนแบบกลุ่ม จำนวน 9 คน พบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.89/80.95 การทดลองใช้แบบภาคสนามกับนักเรียนจำนวน 30 คนพบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.47/81.33 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนมีพฤติกรรมในการบริโภค หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เหมาะสมกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมระดับมาก ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาการบริโภค รูปแบบการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (PBL) การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการแก้ปัญหา พร้อมทั้ง ได้ศึกษาระบบการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545, หน้า 119-120) คือ การประยุกต์ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนไปจากยึด “ครู” เป็นแหล่งเรียนรู้หลักมาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้จากสื่อในชีวิตประจำวันในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีการจัดระบบสื่อการสอนที่บูรณาการกันอย่างเหมาะสม แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และการนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วจึงนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้จริงต่อไป

1.2 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดทุกชุด ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ศึกษาค้นคว้าได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง โดยมีการทดลองกับนักเรียนแบบ

เดี่ยว (จำนวน 3 คน) เพื่อตรวจสอบภาษา สื่อที่ใช้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และปัญหาที่พบในการทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้พร้อมทั้งแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนแบบกลุ่ม (จำนวน 9 คน) เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของชุดกิจกรรมการเรียนรู้และหาประสิทธิภาพ พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ชุดที่ 1 เท่ากับ 80/80 ชุดที่ 2 เท่ากับ 80.63/82.22 ชุดที่ 3 เท่ากับ 80.75/81.11 ชุดที่ 4 เท่ากับ 81.67/82.22 ชุดที่ 5 เท่ากับ 81.06/81.48 และรวมทุกชุด เท่ากับ 80.70/80.95 ทุกชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วนำมาหาประสิทธิภาพกับนักเรียนภาคสนาม (จำนวน 30 คน) พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ชุด มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ชุดที่ 1 เท่ากับ 84.48/80.33 ชุดที่ 2 เท่ากับ 80.38/81.13 ชุดที่ 3 เท่ากับ 82.38/82.00 ชุดที่ 4 เท่ากับ 80.25/81.00 ชุดที่ 5 เท่ากับ 82.35/82.22 และทุกชุด กิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 82.03/81.33 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นั้น เป็นผลมาจากผู้ศึกษาค้นคว้านำขั้นตอนการเรียนการสอนแบบปัญหาเป็นหลัก (PBL) เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ประกอบด้วย การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา การระบุและวิเคราะห์ปัญหา การเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล การอภิปรายและสรุปภายในกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม การประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่ง วัชรวิภา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 72) กล่าวว่าขั้นตอนเหล่านี้ เป็นกลยุทธ์วิธีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดแบบหนึ่งซึ่งจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น หรือเป็นฐานสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้โดยที่ปัญหานั้นจะต้องทำให้นักเรียนสนใจ ต้องแสวงหาค้นหาปัญหามาช่วยแก้ปัญหา หรือทำให้ปัญหานั้นชัดเจนมองเห็นแนวทางแก้ไข ซึ่งจะให้เกิดการเรียนรู้และจะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นของนักเรียนได้ นอกจากนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดสำหรับแก้ปัญหาในการบริโศกทัศน์า เขมมณี (2556, หน้า 24-29) กล่าวว่า การนำหลักปรัชญามาใช้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีวิธีคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาใช้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่นักเรียนจะต้องคำนึงถึงความพอประมาณ ซึ่งวิธีคิดให้พอประมาณนั้น จะต้องพิจารณาถึงเหตุผล โดยพิจารณาปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และผลที่อาจเกิดจากการลงมือปฏิบัติตามที่คิด แล้วยังต้องเตรียมที่จะคิดรับมือกับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย การนำการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างดี เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนเป็นผลทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ ชัยยงค์

พรหมวงศ์ (2544, หน้า 118-119, 2545, หน้า 494-496) ที่กล่าวว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชุดการสอนที่ผลิตแล้วเป็นอย่างดีตามขั้นตอนจะต้องนำไปหาประสิทธิภาพกับกลุ่มทดลอง จึงจะได้ชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลในการทำงานเดียวกันกับงานวิจัยของ พิกุล เกิดปลั่ง (2554) พบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพ 81.99/83.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และ จุฬารัตน์ ณ พิกุล (2552) พบว่า ชุดการสอนกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีทั้งหมด 6 ชุดมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (E_1/E_2) เท่ากับ 80/80

2. การศึกษาผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เป็นผลมาจาก นักเรียนได้รับการเรียนรู้จากการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ได้วางแผนมาเป็นอย่างดี กิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ มีสื่อประกอบน่าสนใจ เช่น คลิปวิดีโอทัศนตัวอย่างโฆษณา ตัวอย่างภาพยนตร์ ตัวอย่างละครในโทรทัศน์ Power Point มีการจัดหากรณีตัวอย่างสถานการณ์ เหตุการณ์ ที่เป็นปัญหาการบริโภคที่ใกล้ตัวสัมพันธ์กับชีวิตจริง นอกจากนั้นการสร้างสถานการณ์ปัญหา ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างสถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนต้องใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ และความรู้ใหม่ที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม มาให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์และเกิดความตระหนักในปัญหา นักเรียนได้เสนอวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนร่วมแสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำความรู้ที่ได้มาอภิปรายเพื่อสรุปประเด็นภายในกลุ่ม และนำความรู้ที่สังเคราะห์ได้เสนอที่ประชุมใหญ่ให้แต่ละกลุ่มรับรู้ ตลอดจนมีการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ ประเมินชิ้นงานจากการปฏิบัติงาน ประเมินโดยเพื่อน และการประเมินตนเอง แต่ละขั้นตอนครูได้จัดให้นักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกันเป็นผลให้การเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลดังกล่าว ทำนองเดียวกับ วีระ เตโช (2549) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทำนองเดียวกับ จารุวรรณ พุ่มพิศ (2553) ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเอมอร์จรัสพันธ์ (2550) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หน่วยการเรียนรู้มีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคก่อนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พฤติกรรมในการบริโภคได้แก่ พฤติกรรมในการบริโภคอาหาร พฤติกรรมในการบริโภคของใช้ และพฤติกรรมการบริโภคสื่อ เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ก่อนเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมปานกลาง หลังเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายข้อโดยข้อที่มีความแตกต่างกันมากที่สุดระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน คือ นักเรียนเลือกซื้อของใช้จากประโยชน์ ไม่ซื้อตามโฆษณา ซึ่งก่อนเรียนนักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมน้อย หลังเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมมาก ซึ่งเป็นผลมาจากผู้ศึกษาค้นคว้าได้ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อโฆษณา เนื่องจากปัจจุบันเด็กจะรู้จักสินค้าผ่านโฆษณาทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์หรือวารสารต่าง ๆ เด็กหรือนักเรียนส่วนใหญ่จะเชื่อโฆษณาเนื่องจากผู้ผลิตสินค้าจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้ผู้บริโภคเชื่อโฆษณา ซึ่งพ่อค้าแม่ค้านำเสนอพยายามที่จะหาค่า หากภาพ สร้างเหตุการณ์ที่สามารถจูงใจผู้บริโภค (ละเมียด กรยุทธพิพัฒน์, 25486 หน้า 14-16) ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้วิเคราะห์สื่อจากโฆษณา อย่างหลากหลาย โฆษณา โดยใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การใช้เทคนิคต่าง ๆ ในโฆษณา เช่น บุคคลมีชื่อเสียง ใช้ภาษาที่สะดุดหูง่าย เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวทำให้นักเรียนรู้เท่าทันโฆษณา มีภูมิคุ้มกัน เมื่อซื้อสินค้าจึงใช้เหตุผลในการเลือก โดยพิจารณาจากประโยชน์ คุณค่า ไม่เลือกซื้อตามโฆษณา การออกแบบกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของโตมร อภิวันทนการ (2552, หน้า 10) ซึ่งกล่าวว่า การรู้เรื่องสื่อ รู้จักวิเคราะห์แยกแยะประเด็นข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นหรือสื่อบริการที่ปรุงแต่งลงในสื่อ แล้วยังช่วยให้เข้าใจสื่ออย่างที่เป็น โดยไม่ตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำจากสื่อ โดยไม่รู้ตัว ทั้งยังเท่าทันเกม รู้เล่ห์เหลี่ยมชั้นเชิงและเจตนาของกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม และณัฐธาดา วงษ์นายะ (2552 หน้า, 102) กล่าวว่า การเรียนรู้ธรรมชาติของสื่อและมีความรู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์

รวมถึงสามารถแยกแยะวิเคราะห์สื่ออย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน พัฒนาทักษะการปฏิเสธ ทักษะการป้องกันตัวให้ปลอดภัยจากสื่อ

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการบริโภคก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนพฤติกรรมในการบริโภคสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลมาจาก การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และผู้ศึกษาค้นคว้าจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก จัดสถานการณ์นำกรณีตัวอย่างการบริโภคที่เป็นปัญหามาให้นักเรียนศึกษา และในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล จนกระทั่ง นักเรียนเกิดความตระหนักและมีภูมิคุ้มกันในการบริโภคโดยมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริโภค มีเจตคติที่ดี และเห็นคุณค่าของการบริโภคของที่มีคุณค่า ประโยชน์ ประหยัด และปลอดภัย ใช้ความรู้ในการเลือกบริโภคเพื่อให้ได้สินค้าที่ดี มีคุณค่า มีประโยชน์ ประหยัด เหมาะสมกับวัย สถานะของนักเรียน สอดคล้องกับเสถียร สายวรรณะ (2552) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ ประทีป พิษทองกลาง และคณะ (2553) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักศึกษากลุ่มทดลองยังมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 4 ด้านในทางที่ดีขึ้น และเวรณี ชัยเชาวรัตน์ (2551) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์การประเมิน คือ ร้อยละ 60 3) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมอยู่ในระดับ 3 คือ นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เรื่อง ภูมิคุ้มกันในการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 อันดับที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ภาพประกอบสวยงาม น่าสนใจ บัตรกิจกรรมทำให้นักเรียนเรียนรู้การแก้ปัญหาการบริโภค และใบความรู้ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริโภคตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้นักเรียน มีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน นักเรียนมีความกระตือรือร้น การใช้กระบวนการกลุ่ม มีการร่วมกันทำกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน มีคำถามที่ได้ฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน และช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ขั้นตอนการเรียนรู้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ช่วยลดบทบาทของครู เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ทำให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาการบริโภคได้ดีขึ้น ฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย ตรงกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544, หน้า 117) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ พุ่มพิศ (2553) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง มหัศจรรย์แห่งน้ำ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ควรเป็นสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนต้องใช้ทั้งความรู้เดิมที่มีอยู่และความรู้ใหม่ที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม
2. การวิเคราะห์ปัญหา ถ้านักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ ครูควรให้คำแนะนำ และใช้วิธีการหรือคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา ได้กำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะศึกษาให้ชัดเจน และกำหนดเวลาในการวิเคราะห์ปัญหาให้ชัดเจน
3. ในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนต้องศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล ต้องออกนอกห้องเรียนครูผู้สอนคอยแนะนำนักเรียนเรื่องความเป็นระเบียบและความปลอดภัยของนักเรียน กิจกรรมควรกำหนดเวลาให้ชัดเจนเหมาะสมกับกิจกรรม
4. ในการปฏิบัติกิจกรรมการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในการแก้ปัญหาบางกิจกรรม นักเรียนต้องสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูควรมีการประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องข้อมูล หรือเตรียมเอกสารร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีตัวอย่างหรือสถานการณ์หลาย ๆ ตัวอย่าง เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดและค้นพบประสบการณ์ จนเกิดความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ปัญหาเป็นหลักไปแก้ปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาค่านิยม ปัญหาวัฒนธรรม ปัญหาภาวะโภชนาการ ปัญหาระเบียบวินัย เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าการแก้ปัญหาการบริโภคร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบกระจายค่านิยม การเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การเรียนรู้ด้วยการรับใช้ทางสังคม
3. ควรมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยนเรศวร

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย. (11 กรกฎาคม 2553). **ความรู้เพื่อประชาชน อนามัยวัยเรียนและวัยรุ่น พฤติกรรมการกินอาหารที่ถูกต้อง**. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2555, จาก http://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=1729
- กรรณิกา ญาณปัญญา (2551). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อค่านิยมการบริโภคตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา กนกกุลชลพงษ์. (2547). **บริโภคนิยมของเด็ก: ศึกษากรณีความต้องการและการได้มาซึ่งสิ่งของจากพ่อแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ มน.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กาญจนา จันทรประเสริฐ. (2551). **เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning)**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2555, จาก <http://isdc.rsu.ac.th>.
- เกษม วัฒนชัย. (2547). **เรียนรู้จากกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อ 4 ธันวาคม 2546 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี.
- จรัญ จันทลักษณ์. (2549). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกษตรยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เสริมมิตร.
- จันทนา บุญะรัตน์. (2553). **การพัฒนาหน่วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ภาวะโลกร้อนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การบริหารจัดการ**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- จารุวรรณ พุ่มพิศ. (2553). **การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง มหัตถรย์แห่งน้ำ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- จิราภรณ์ สุภิสงห์. (2552). **การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ ปรัช.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พิบูลสราวุธ (2552). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2556). **การเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่น.
- จุฬารัตน์ ณ พิบูล. (2552). **การใช้ชุดการสอนกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- เจมส์ เบลดันกา และวอน แปรนต์. (2554). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. (วรวจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. (ต้นฉบับภาษาอังกฤษ พิมพ์ ค.ศ. 2009)
- ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์. (2538). **ปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศและความสามารถในการค้นหาสารนิเทศของนักศึกษาแพทย์หลักสูตรแบบดั้งเดิมและหลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็น**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เฉลิม วราวิทย์. (2533). **ผลของการใช้หลักสูตรปกติและหลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลักบรรยายใน DANIDA/WHO Inter-Country Work on Problem-Solving Education**. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยงค์ พรหมวงศ์. (2544). **หน่วยที่ 2 กระบวน สันนิเวศนาการและระบบสื่อการสอน**. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 22). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชัยงค์ พรหมวงศ์. (2545). **หน่วยที่ 14 ชุดการสอนระดับประถมศึกษา**. เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 20). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). **เทคโนโลยีการศึกษา :ทฤษฎีการวิจัย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐพงษ์ ทองภักดี และนพวรรณ ปุสสะรังสี. (2553). **แนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อความพอเพียง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐรดา วงษ์นายะ และคณะ. (2552). **สื่อละอ่อน..สะท้อนสังคมเหนือ** สถานการณ์การ

บริโภคสื่อของเด็กและเยาวชนภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

โตมร อภิวันทนากร. (2552). **คิดอ่านปฏิบัติการเท่าทันสื่อ** คู่มือจัดกระบวนการและกิจกรรม

เพื่อพัฒนาเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ Process Learning toward Media Literacy. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

ทองจันทร์ หงส์ดามรงค์. **การเรียนรู้การสอนที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก**. ในเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในหลักสูตรต่างๆ ณ ห้องประชุมโรงแรมป่าตองรีสอร์ทจังหวัดภูเก็ต. หน้า 12. 25-29 กรกฎาคม 2537.

ทัศน์ศรี เสมียนเพชร. (2552). **การสร้างโจทย์ปัญหาในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน**. จุลสาร pbl จุลสารวลัยลักษณ์, ปีที่2 (มกราคม 2552 ฉบับที่ 1), 5-6.

ทีศนา แหมมณี (ผู้บรรยาย). (26 สิงหาคม 2556). **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา**. ใน **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ** (หน้า 24-29). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ทีศนา แหมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภา หลิมธิน. (2540). **PBLคืออะไร? วารสารส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน**, 6(1), 12-14.

นฤมล รินไธ. (2552). **จุด (ต่างแดน) เลาะดูขบวนการปกป้องเด็ก**. กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

นพพรษ การเกษ. (2551). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์อิทธิพลของสื่อโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าของเยาวชนในเขตจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ บธ., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพฯ.

นัจญมีย์ สะอะ. (2550). **ผลการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

นิพนธ์ ศุภปริดี. (2547). **หน่วยที่ 9-15 ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการสอน Instructional Technology and Communication** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญเกิด คอรวาเวช. (2545). **นวัตกรรมการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: เอส. อาร์. พรินติ้ง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ :

สุวีริยาสาสน์.

เบญจวรรณ อ่วมมณี. (2549). **การพัฒนาผลการเรียนรู้และความสามารถในการคิด**

แก้ปัญหาเรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการ

เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม

ประทีป พิษทองกลาง, พิณนภา แสงสาคร, วิพิมพ์ เสนาวงค์, และญาตาวิมินทร์ พิษทองกลาง.

(2553). **รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรม**

บริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น.

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ.

ปริญานัฐ ธรรมปียา (ผู้บรรยาย). (26 สิงหาคม 2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาค

การศึกษา. ใน **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ** (หน้า 24-

29). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ปริญานัฐ ธรรมปียา. (2556). **วิกฤตเศรษฐกิจ 2546 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินตติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

ปริญานัฐ พินุลสุวรรณ์ (ผู้บรรยาย). (26 สิงหาคม 2556). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาค

การศึกษา. ใน **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ** (หน้า 31-

34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ผจงจิต อินทสุวรรณ์, งามตา วรินทร์านนท์, ฉันทนา ภาคบงกช, ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์,

อ้อมเดือน สดมณี, สรณ ภู่ง, และอุษา ศรีจินดารัตน์. (ม.ป.ป.) **รายงานการวิจัย**

การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมบริโภคด้วยปัญญาของเยาวชน. สถาบันวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา. (2536). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก**

ทางการศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., กรุงเทพฯ.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). **ถอดรหัสลับ ความคิด เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท

ครีเอชั่น.

พิกุล เกิดปลั่ง. (2554). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้**

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์. ศษ.ม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพฯ.

เพ็ญศรี สร้อยเพชร. (2542). **ชุดการเรียนการสอน**. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ

นครปฐม.

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยนเรศวร

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย. (11 กรกฎาคม 2553). **ความรู้เพื่อประชาชน อนามัยวัยเรียนและวัยรุ่น พฤติกรรมการกินอาหารที่ถูกต้อง**. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2555, จาก http://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=1729
- กรรณิกา ญาณปัญญา (2551). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อค่านิยมการบริโภค ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา กนกกุลชลพงษ์. (2547). **บริโภคนิยมของเด็ก: ศึกษากรณีความต้องการและการได้มาซึ่งสิ่งของจากพ่อแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ มน.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กาญจนา จันทรประเสริฐ. (2551). **เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning)**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2555, จาก <http://isdc.rsu.ac.th>.
- เกษม วัฒนชัย. (2547). **เรียนรู้จากกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อ 4 ธันวาคม 2546 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี.
- จรัญ จันทลักษณ์. (2549). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกษตร ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เสริมมิตร.
- จันทนา บุญะรัตน์. (2553). **การพัฒนาหน่วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง ภาวะโลกร้อนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การบริหารจัดการ**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- จารุวรรณ พุ่มพิศ. (2553). **การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง มหัตถรย์แห่งน้ำ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- จิราภรณ์ สุภิสงห์. (2552). **การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พิบูลสราวุธ (2552). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2556). **การเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่น.
- จุฬารัตน์ ณ พิบูล. (2552). **การใช้ชุดการสอนกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลแม่ฟ้าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- เจมส์ เบลดันกา และวอน แปรนต์. (2554). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. (วรวจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. (ต้นฉบับภาษาอังกฤษ พิมพ์ ค.ศ. 2009)
- ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์. (2538). **ปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศและความสามารถในการค้นหาสารนิเทศของนักศึกษาแพทย์หลักสูตรแบบดั้งเดิมและหลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็น**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เฉลิม วราวิทย์. (2533). **ผลของการใช้หลักสูตรปกติและหลักสูตรแบบใช้ปัญหาเป็นหลักบรรยายใน DANIDA/WHO Inter-Country Work on Problem-Solving Education**. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยงค์ พรหมวงศ์. (2544). **หน่วยที่ 2 กระบวน สันนิเวศนาการและระบบสื่อการสอน**. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 22). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชัยงค์ พรหมวงศ์. (2545). **หน่วยที่ 14 ชุดการสอนระดับประถมศึกษา**. เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 20). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). **เทคโนโลยีการศึกษา :ทฤษฎีการวิจัย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐพงษ์ ทองภักดี และนพวรรณ ปุสสะรังสี. (2553). **แนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อความพอเพียง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐรดา วงษ์นายะ และคณะ. (2552). **สื่อละอ่อน..สะท้อนสังคมเหนือ** สถานการณ์การ

บริโภคสื่อของเด็กและเยาวชนภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

โตมร อภิวันทนากร. (2552). **คิดอ่านปฏิบัติการเท่าทันสื่อ** คู่มือจัดกระบวนการและกิจกรรม

เพื่อพัฒนาเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ Process Learning toward Media Literacy. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

ทองจันทร์ หงส์ดามรงค์. **การเรียนรู้การสอนที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก**. ในเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในหลักสูตรต่างๆ ณ ห้องประชุมโรงแรมป่าตองรีสอร์ทจังหวัดภูเก็ต. หน้า 12. 25-29 กรกฎาคม 2537.

ทัศน์ศรี เสมียนเพชร. (2552). **การสร้างโจทย์ปัญหาในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน**. จุลสาร pbl จุลสารวลัยลักษณ์, ปีที่2 (มกราคม 2552 ฉบับที่ 1), 5-6.

ทีศนา แหมมณี (ผู้บรรยาย). (26 สิงหาคม 2556). **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา**. ใน **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ** (หน้า 24-29). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ทีศนา แหมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภา หลิมธรัตน์. (2540). **PBLคืออะไร?วารสารส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน**, 6(1), 12-14.

นฤมล รีนไธ. (2552). **จอตู (ต่างแดน) เลาะดูขบวนการปกป้องเด็ก**. กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

นวพรรษ การเกษ. (2551). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์อิทธิพลของสื่อโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าของเยาวชนในเขตจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพฯ.

นัจญ์มีย์ สะอะ. (2550). **ผลการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

นิพนธ์ ศุภปริดี. (2547). **หน่วยที่ 9-15 ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการสอน Instructional Technology and Communication** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). **นวัตกรรมการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: เอส. อาร์. พรินติ้ง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ :

สุวีริยาสาสน์.

เบญจวรรณ อ่วมมณี. (2549). การพัฒนาผลการเรียนรู้และความสามารถในการคิด

แก้ปัญหาเรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการ

เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม

ประทีป พิษทองกลาง, พิณนภา แสงสาคร, วิพิมพ์ เสนาวงค์, และญาติาวีมินทร์ พิษทองกลาง.

(2553). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการ

บริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น.

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ.

ปริญญช ธรรมปียา (ผู้บรรยาย). (26 สิงหาคม 2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาค

การศึกษา. ใน **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ** (หน้า 24-

29). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ปริญญช ธรรมปียา. (2556). **วิกฤตเศรษฐกิจ 2546 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.**

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

ปริญญช พิณสุวรรธ (ผู้บรรยาย). (26 สิงหาคม 2556). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาค

การศึกษา. ใน **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ** (หน้า 31-

34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ผจงจิต อินทสุวรรณ, งามตา วรินทร์านนท์, ฉันทนา ภาคบงกช, ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์,

อ้อมเดือน สดมณี, สรณ ภู่ง, และอุษา ศรีจินดารัตน์. (ม.ป.ป.) รายงานการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคด้วยปัญญาของเยาวชน. สถาบันวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา. (2536). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก**

ทางการศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., กรุงเทพฯ.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). **ถอดรหัสลับ ความคิด เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ.** กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท

ศรีเอช.

พิกุล เกิดปลั่ง. (2554). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้**

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์. ศษ.ม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพฯ.

เพ็ญศรี สร้อยเพชร. (2542). **ชุดการเรียนการสอน.** นครปฐม: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ

นครปฐม.

มนสภรณ์ วิฑูรเมธา. (2544, มกราคม- มิถุนายน). การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก.

รังสิตสารสนเทศ. 7(1): 57-69.

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2551). **คู่มือการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning, PBL).** สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2555, จาก <http://pbl.wu.ac.th>

มัทธรา ธรรมบุศย์. (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL(Problem – based learning). **วารสารประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 5(2), 11-17.**

ยุรวัฒน์ คล้ายมงคล. (2545). การพัฒนาการเรียนการสอนโดยประยุกต์แนวความคิดการใช้ปัญหาเป็นหลักในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์.

วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ยุวดี ภาชา. สมรรถภาพในการสร้างบทเรียน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก. หน้า 34-43. 17-19 พฤษภาคม 2538 ณ ห้องประชุม

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาทจังหวัดสระบุรี.

รัตน์ บัวสนธ์. (2551). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: แอล.พี.เอส.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค.

เรวณี ชัยเขารัตน์. (2551). **ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ละเมียด กรยุทธพัฒน์. (2546). สุขภาพผู้บริโภค Consumer Health. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรรา เล่าเรียนดี. (2547). **เทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ. โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัฒนา รัตนพรหม. (2544). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 20(1), 33-40.**

วิชัญญ์ ทศตะ. (2547). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแบบสืบเสาะหา
ความรู้. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). **พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์เนชั่นการพิมพ์.

วีระ เตโช. (2549). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสภาพ
และปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบใช้
ปัญหาเป็นหลักกับวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม.,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม.** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คณะ
ครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ครุเสนีย์. (2552). ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติตนในการบริโภคอาหาร
โดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ
และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์
ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สถาบันเด็กแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). **กองทุนสื่อ
สร้างสรรค์สานฝันเด็กไทย.** กรุงเทพฯ: ปิโนต พับลิชชิง.

สถาบันรามจิตติ. (2556). รายงานและบทวิเคราะห์สถานการณ์เด็กไทยในรอบปี 2553-2554
เจาะลึก 4 ปัญหาร้อนเด็กไทยทุกขั้ว : ความเครียดของเด็กไทยในยุคโลกาภิ
วัตน์ เหยี่ยสองด้านในสังคมออนไลน์..อย่าเสี่ยงภัยกับเด็กไทย พลัด : ปัญหา
วัยรุ่นท้องไม่พร้อมในสังคมไทย เด็กไทยในวังวนความรุนแรง. กรุงเทพฯ: ภายใต้
โครงการจัดทำรายงานเชิงวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและเยาวชน ประจำปี 2553-2554
โดยการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สถาบันรามจิตติ. (ม.ป.ป.). **ฉลาดกิน ฉลาดใช้ ฉลาดซื้อ** แนวคิดและแนวทางการ
เสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้เรื่องการบริโภค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย ละอองพันธุ์. (2553). บทบาท อสม.ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 5
พฤศจิกายน 2554, จาก <http://pdf.myready.com>

สมพร เทพสิทธิ์า. (2548). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สมฤทธิ อินทราพิทย์. (2528). **สุขภาพผู้บริโภค CONSUMER HEALTH**. กรุงเทพฯ:

อักษรบัณฑิต.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2552) **คู่มือเฝ้าระวังรายการโทรทัศน์**

สำหรับเด็ก คัดสรรดูดีดี TV for kids. ตามโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพ
ของสังคม Media Monitor. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มัลติซัพพลาย เทรดิง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **พระราชบัญญัติ**

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

(2556). **100 เรื่องน่ารู้ผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค Office of The Consumer Protection Board. (2554). **สิทธิ**

ผู้บริโภค 5 ประการ. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2556, จาก

http://www.ocpb.go.th/main_privilege.asp

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจพอเพียง. (2547). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักทรัพย์สินส่วน

พระมหากษัตริย์, มูลนิธิพัฒนาไทและธนาคารโลก (2546). **การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจ**

พอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ**

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2554 - 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการ กรมอนามัย (2554) **หลักการซื้ออาหารที่ถูกสุขลักษณะ**. สืบค้นเมื่อ 15

พฤษภาคม 2555, จาก [http:// www.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/osc/ewt_](http://www.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/osc/ewt_news.php?nid=431&filename=4000)

[news.php?nid=431&filename=4000](http://www.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/osc/ewt_news.php?nid=431&filename=4000)

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนาศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร (สยอ.). (2545). **ร่วมระดมพลัง**

จุดรู้บริโภคนิยม. กรุงเทพฯ: ซีทู มีเดีย.

- ลำราญ บุญธรรม. (2550). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และการจัดการเรียนรูปแบบ วัฏจักรการเรียนรู้
(4 MAT). วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุนทรี คนเที่ยง. (2544). การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา. วารสารข่าวสารกอง
บริการการศึกษา, 12(1), 10-19.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2548). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). ได้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เสี่ยม สายวรรณะ. (2552). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลัก
คิดของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. วิทยานิพนธ์ ปรัช.ด., มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง,
เชียงราย.
- เสน่ห์ จามริก. (2542). สังคมไทยกับการพัฒนาที่ก่อปัญหา. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- อัจฉราพร หมุดระเด่น. (12 พฤศจิกายน 2550). สื่อ...กับอิทธิพลที่ส่งผลต่อกระแสสังคมไทย.
สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2554, จาก [http:// wiki.nectec. or.th/ nectecpedia2/
index.php](http://wiki.nectec.or.th/nectecpedia2/index.php)
- อภิรัช พันธเสน.(ผู้บรรยาย). (25 สิงหาคม 2551). การวิจัยและพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียง. สัมมนาวิชาการทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม.
ครบรอบ 53 ปี กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.
- อัญชลี ชยานุวัตร. (2551). ทฤษฎีสร้างสรรค์ปัญญา (Constructivism) กับ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐาน (Problem-based learning). จุลสาร PBL วลัยลักษณ์ PBL WU Newsletter,
1(2), 4-5.
- อัญชลี ชยานุวัตร. (2552). ปัญหาคือฐาน...ฐานคือปัญหา. จุลสาร PBL วลัยลักษณ์ PBL WU
Newsletter, 2(2), 3-4.
- อานุกาฬ เลขะกุล. (2555). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning).
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
www.pt.tsu.ac.th/aqad/main/report/files/

อาภรณ์ แสงรัศมี. (2543). ผลของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักการต่อลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.

วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

เอมอร จรัสพันธ์. (2550). การสร้างชุดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ คศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

Barrows, Haward S. and Tamblyn, Poblyn M. (1980). Problem –Based Learning: An Approach to Medical Education. New York: Springer Publishing Company.

มนสภรณ์ วิฑูรเมธา. (2544, มกราคม- มิถุนายน). การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก.

รังสิตสารสนเทศ. 7(1): 57-69.

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2551). **คู่มือการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning, PBL).** สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2555, จาก <http://pbl.wu.ac.th>

มัทธรา ธรรมบุศย์. (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL(Problem – based learning). **วารสารประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 5(2), 11-17.**

ยุรวัฒน์ คล้ายมงคล. (2545). การพัฒนาการเรียนการสอนโดยประยุกต์แนวความคิดการใช้ปัญหาเป็นหลักในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์.

วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ยุวดี ภาชา. สมรรถภาพในการสร้างบทเรียน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก. หน้า 34-43. 17-19 พฤษภาคม 2538 ณ ห้องประชุม

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาทจังหวัดสระบุรี.

รัตน์ บัวสนธ์. (2551). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: แอล.พี.เอส.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค.

เรวณี ชัยเขารัตน์. (2551). **ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ละเมียด กรยุทธพัฒน์. (2546). สุขภาพผู้บริโภค Consumer Health. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชร เล่าเรียนดี. (2547). **เทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ. โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัฒนา รัตนพรหม. (2544). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 20(1), 33-40.**

วิชัญ ทศตะ. (2547). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแบบสืบเสาะหา
ความรู้. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). **พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์เนชั่นการพิมพ์.

วีระ เตโช. (2549). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสภาพ
และปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบใช้
ปัญหาเป็นหลักกับวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม.,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คณะ
ครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ครุเสนีย์. (2552). ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติตนในการบริโภคอาหาร
โดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ
และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์
ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สถาบันเด็กแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). **กองทุนสื่อ
สร้างสรรค์สานฝันเด็กไทย**. กรุงเทพฯ: ปิ่นโต พับลิชชิง.

สถาบันรามจิตติ. (2556). รายงานและบทวิเคราะห์สภาวะการณ์เด็กไทยในรอบปี 2553-2554
เจาะลึก 4 ปัญหาร้อนเด็กไทยทุกขั้ววัตน : ความเครียดของเด็กไทยในยุคโลกาภิ
วัตน์ เหยี่ยสองด้านในสังคมออนไลน์..อย่าเสี่ยงภัยกับเด็กไทย พลาด : ปัญหา
วัยรุ่นท้องไม่พร้อมในสังคมไทย เด็กไทยในวังวนความรุนแรง. กรุงเทพฯ: ภายใต้
โครงการจัดทำรายงานเชิงวิเคราะห์สภาวะการณ์เด็กและเยาวชน ประจำปี 2553-2554
โดยการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สถาบันรามจิตติ. (ม.ป.ป.). **ฉลาดกิน ฉลาดใช้ ฉลาดซื้อ** แนวคิดและแนวทางการ
เสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้เรื่องการบริโภค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย ละอองพันธุ์. (2553). บทบาท อสม.ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 5
พฤศจิกายน 2554, จาก <http://pdf.myready.com>

สมพร เทพสิทธิ์า. (2548). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สมฤทธิ อินทราพิทย์. (2528). **สุขภาพผู้บริโภค CONSUMER HEALTH**. กรุงเทพฯ:

อักษรบัณฑิต.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2552) **คู่มือเฝ้าระวังรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก คัดสรรดูดีดี TV for kids**. ตามโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม Media Monitor. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มัลติซัพพลาย เทรดิง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: พริกกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2556). **100 เรื่องน่ารู้ผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค Office of The Consumer Protection Board. (2554). **สิทธิผู้บริโภค 5 ประการ**. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2556, จาก http://www.ocpb.go.th/main_privilege.asp

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, มูลนิธิพัฒนาไทและธนาคารโลก (2546). **การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2554 - 2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการ กรมอนามัย (2554) **หลักการซื้ออาหารที่ถูกสุขลักษณะ**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2555, จาก http://www.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/osc/ewt_news.php?nid=431&filename=4000

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร (สยอ.). (2545). **ร่วมระดมพลังจุดรั้งบริโภคนิยม**. กรุงเทพฯ: ซีทู มีเดีย.

- สำราญ บุญธรรม. (2550). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และการจัดการเรียนรูปแบบ วัฏจักรการเรียนรู้
(4 MAT). วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุนทรี คนเที่ยง. (2544). การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา. วารสารข่าวสารกอง
บริการการศึกษา, 12(1), 10-19.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2548). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). ได้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เสี่ยม สายวรรณะ. (2552). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชนตามหลัก
คิดของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. วิทยานิพนธ์ ปรัช.ด., มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง,
เชียงราย.
- เสน่ห์ จามริก. (2542). สังคมไทยกับการพัฒนาที่ก่อปัญหา. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- อัจฉราพร หมุดระเด่น. (12 พฤศจิกายน 2550). สื่อ...กับอิทธิพลที่ส่งผลต่อกระแสสังคมไทย.
สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2554, จาก [http:// wiki.nectec. or.th/ nectecpedia2/
index.php](http://wiki.nectec.or.th/nectecpedia2/index.php)
- อภิรัช พันธเสน.(ผู้บรรยาย). (25 สิงหาคม 2551). การวิจัยและพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียง. สัมมนาวิชาการทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม.
ครบรอบ 53 ปี กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.
- อัญชลี ชยานุวัตร. (2551). ทฤษฎีสร้างสรรค์ปัญญา (Constructivism) กับ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐาน (Problem-based learning). จุลสาร PBL วลัยลักษณ์ PBL WU Newsletter,
1(2), 4-5.
- อัญชลี ชยานุวัตร. (2552). ปัญหาคือฐาน...ฐานคือปัญหา. จุลสาร PBL วลัยลักษณ์ PBL WU
Newsletter, 2(2), 3-4.
- อานุกาฬ เลขะกุล. (2555). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning).
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
www.pt.tsu.ac.th/aqad/main/report/files/

อาภรณ์ แสงรัศมี. (2543). ผลของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักการต่อลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.

วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

เอมอร จรัสพันธ์. (2550). การสร้างชุดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

Barrows, Howard S. and Tamblyn, Poblyn M. (1980). Problem –Based Learning: An Approach to Medical Education. New York: Springer Publishing Company.

